

MDG
ARQ

Memòria d'Intervenció Arqueològica

Estudi històric-arqueològic de Cal Batllet. Polígon 11, parcel·la 9 del Pont d'Armentera (Alt Camp)

Direcció arqueològica: Moisés Díaz
Dates de la intervenció: 9-10 d'octubre de 2019

AUTORS:

Moisés Díaz García
Francesc Murillo Galimany

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ I MOTIUS DE LA INTERVENCIÓ.....	2
2. SITUACIÓ I CONTEXT	5
3. ANTECEDENTS PATRIMONIALS.....	7
4. CONTEXT HISTÒRIC: L'ANTIC TERME DE SELMELLA	11
5. METODOLOGIA I DESENVOLUPAMENT DELS TREBALLS	16
6. ESTUDI HISTÒRIC I DOCUMENTAL.....	17
Estat de la qüestió i fonts emprades en l'estudi de Cal Batllet, de Selmella (el Pont d'Armentera)	17
La història de la masia de Cal Batllet	18
7. RESULTATS DE L'ESTUDI DE PARAMENTS I EVOLUCIÓ	34
SECTOR A	36
Fase 1. L'origen de la masia	36
Fase 2. L'ampliació del sector A	60
Fase 3. Els darrers afegits al nucli del sector A.....	72
Fase 4. La reforma noucentista	73
SECTORS B I C	74
Fase 1. Primeres construccions del sector B.....	75
Fase 2. L'ampliació amb els grans coberts del sector B	78
Fase 3. Noves ampliacions i reformes al sector B.....	80
Fase 4. La reforma noucentista	88
LLISTAT DE LES ESTRUCTURES NUMERADES.....	92
8. CONCLUSIONS	97
9. BIBLIOGRAFIA I FONTS DOCUMENTALS	101
ANNEX PLANIMÈTRIC.....	104

1. INTRODUCCIÓ I MOTIUS DE LA INTERVENCIÓ

La present memòria fa referència a la intervenció arqueològica preventiva que s'ha realitzat entre els dies 9 i 10 d'octubre de 2019 a la masia Cal Batllet del municipi del Pont d'Armentera, a l'Alt Camp.

El propietari de la masia, Sr. Juan Doblas Venegas, ha encarregat als arquitectes de L'APARADOR, Xavier Cendrós Ferré i Sònia Roca Domingo, la tasca de redacció del projecte d'adequació del conjunt d'edificis que componen Cal Batllet, en un hotel rural amb restaurant. Degut a què s'ha d'actuar en un edifici històric, inclòs en el catàleg de masies i cases rurals del Planejament Urbanístic del Pont d'Armentera, des del Departament de Cultura de la Generalitat es va demanar la realització d'una intervenció arqueològica preventiva per tal de redactar un estudi històric-arqueològic de Cal Batllet.

Per aquest motiu el representant de la propietat, l'arquitecte del projecte Sr. Xavier Cendrós, es va ficar en contacte amb l'historiador Francesc Murillo i l'arqueòleg Moisés Díaz, que han treballat en equip en altres intervencions similars, per tal de sol·licitar pressupost com a equip tècnic patrimonial, i a dur a terme el referit estudi.

Es va realitzar una visita amb l'arquitecte i el propietari, per tal de conèixer i avaluar el conjunt de Cal Batllet, i es va proposar la realització d'un estudi evolutiu de l'edifici que tingués en compte l'anàlisi de paraments i tècniques constructives en base a metodologia arqueològica, i la informació històrica que es pogués obtenir del buidatge documental dels arxius.

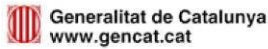
Es va plantejar que aquest treball de recerca es presentarà en un document final (memòria d'intervenció arqueològica), en forma d'estudi històric-arqueològic, que comptaria amb la base planimètrica dels aixecaments que ha realitzat l'equip de L'Aparador Xavier Cendrós i Sònia Roca. En aquests cas, les plantes dels diferents nivells de les edificacions i els alçats i seccions sobre les que s'han treballat fent les indicacions arqueològiques, són les de l'equip d'arquitectes de L'Aparador.

Finalment la proposta de treball i econòmica de l'equip format per historiador i arqueòleg va ser acceptada per la propietat, qui en finança les despeses, i entre els dies 9 i 10 d'octubre es dugué a terme la intervenció per a l'estudi històric-arqueològic de Cal Batllet, amb la preceptiva autorització del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya (Expedient 501 K121 N-560-2019/27454).

Les dades del projecte són:

PROJECTE	Estudi històric-arqueològic de Cal Batllet (Polígon 11, parcel·la 9). El Pont d'Armentera, Alt Camp
PROMOTOR PROPIETARI	Juan Doblas Venegas NIF: 39655260 V C. Montblanc, 3, 2-2 PALAFOLLS 08389 jdoblas@outlook.es
REPRESENTANT ARQUITECTE	Xavier Cendrós Ferré (L'APARADOR ARQUITECTES) NIF: 77788224 Q Pl. de l'Oli, 12. VALLS 43800 Tel. 660 245 039 laparador.valls@gmail.com
ARQUEÒLEG DIRECTOR	Moisés Díaz García NIF: 39712483 Q C/ Camí Vell de la Pobla de Montornès, 16-20, 3r 2n 43830 TORREDEMBARRA Tel. 667 340 831 moisesu@msn.com
HISTORIADOR	Francesc Murillo Galimany NIF: 39721828T C/ de la Cort, 20, 3r 43800 VALLS Tel. 649 024 486 francescmurillo@hotmail.com

Resolució del permís:

GENERALITAT DE CATALUNYA

Expedient 501 K121 N-560-2019/1-27454 d'autorització d'una intervenció arqueològica preventiva amb caràcter retroactiu a: Cal Batllet (el Pont d'Armentera, Alt Camp), segons el procediment establert en l'article 14 i següents del Decret 78/2002, de 5 de març de 2002, del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic.

Fets

1. En data 9 d'octubre de 2019 (reg. d'entrada núm. 9015-864108/2019), el senyor Juan Doblas Venegas, va presentar una petició d'autorització per realitzar una intervenció arqueològica a Cal Batllet, a la parcel·la 9 del polígon 11 del terme municipal del Pont d'Armentera (Alt Camp), els dies 10 i 11 d'octubre de 2019, sota la direcció de l'arqueòleg Moisès Díaz García. Aquesta sol·licitud corregeix i substitueix la presentada el dia 1 d'octubre de 2019 (reg. d'entrada núm. 9015-830372/2019) que contenia errors.
2. En data 10 d'octubre de 2019, l'arqueòloga territorial va emetre informe favorable sobre la sol·licitud esmentada i demana el caràcter retroactiu, atès que en aquest cas es compleix el que assenyala l'article 39.3 de la Llei 39/2015, d'1 d'octubre, del Procediment Administratiu Comú de les Administracions Públiques, és procedent autoritzar i regular els treballs realitzats amb caràcter retroactiu en els termes d'excepcionalitat previstos a l'esmentat article.
3. En data 11 d'octubre de 2019, el Servei d'Arqueologia i Paleontologia va proposar autoritzar la intervenció.

Motivació

Comprovació d'expectativa arqueològica

Fonaments de dret

1. Article 47 i següents de la Llei 9/1993, de 30 de setembre, del patrimoni cultural català (DOGC núm. 1807).
2. Decret 78/2002, de 5 de març de 2002, del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic (DOGC núm. 3594).
3. Decret 304/2011, de 29 de març, de reestructuració del Departament de Cultura (DOGC núm. 5849, de 31.3.2011); i Resolució CMC/254/2010, de 8 de gener, de delegació de competències de la persona titular de la Direcció General del Patrimoni Cultural en les persones directores dels Serveis Territorials del Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació (DOGC núm. 5566, de 12.2.2010).

Resolució

Per tot això, **resolc:**

- 1: **Autoritzar** la realització d'una intervenció arqueològica preventiva d'acord amb les següents dades i condicions:

Lloc de la intervenció: Cal Batllet, a la parcel·la 9 del polígon 11 del terme municipal del Pont d'Armentera (Alt Camp)

Carrer Major, 14
43003 Tarragona
Telèfon 977 251 500
Fax 977 251 501

1

	Doc. original signat per: CPISR-1 C JORDI AGRAS ESTALLELLA 11/10/2019	Document electrònic garantit amb signatura electrònica. Podeu verificar la integritat d'aquest document a l'adreça web csv.gencat.cat	Data creació còpia: 15/10/2019 11:14:42 Data caducitat còpia: 15/10/2022 00:00:00 Pàgina 1 de 2
		Original electrònic / Còpia electrònica autèntica CODI SEGUR DE VERIFICACIÓ 01Z1H6YD3QBOSUZCBJTM12YRF8ZLTXM	

 Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
Serveis Territorials a Tarragona

Persona o institució autoritzada: Juan Doblàs Venegas
Direcció de la intervenció: Moisès Díaz García
Activitat autoritzada: documentació arqueològica.
Termini de realització: del 10 a l'11 d'octubre de 2019
Lloc de dipòsit provisional de les restes: magatzem de l'arqueòleg.

La intervenció arqueològica autoritzada haurà de ser realitzada d'acord amb les disposicions de la Llei 9/1993, del patrimoni cultural català, i del Decret 78/2002, del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic, així com en els termes descrits en la documentació presentada per a la tramitació de l'expedient.

El termini de dos anys previst per a la presentació de la memòria, s'entendrà que comença a comptar a partir del dia en què ha finalitzat la intervenció.

2. Notificar aquesta resolució, que no exhaureix la via administrativa, a la persona o entitat interessada i comunicar-li que contra aquesta pot interposar-hi recurs d'alçada davant la consellera de Cultura, en el termini d'un mes a comptar de l'endemà de la recepció d'aquesta notificació.

Notificar, així mateix, aquesta resolució a l'ajuntament del municipi afectat, i comunicar-li que contra aquesta pot interposar-hi recurs contenciós administratiu davant el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, en el termini de dos mesos a comptar de l'endemà de la recepció d'aquesta notificació. Potestativament, dins el mateix termini, podrà efectuar el requeriment previ previst a l'article 44 de la Llei 29/1998, de 13 de juliol, de la jurisdicció contenciosa administrativa.

P.d. Resolució CMC/254/2010, DOGC 12.2.2010
El director dels Serveis Territorials

Carrer Major, 14
43003 Tarragona
Telèfon 977 251 500
Fax 977 251 501

2

	Doc. original signat per: CPISR-1 C. JORDI AGRAS ESTALELLA 11/10/2019	Document electrònic garantit amb signatura electrònica. Podeu verificar la integritat d'aquest document a l'adreça web csv.gencat.cat	Data creació còpia: 15/10/2019 11:14:42 Data caducitat còpia: 15/10/2022 00:00:00 Pàgina 2 de 2
		Original electrònic / Còpia electrònica autèntica	
		CODI SEGUR DE VERIFICACIÓ	
			
		01Z1H6YD3QBPOSUZCBJTM12YRF8ZLTXM	

2. SITUACIÓ I CONTEXT

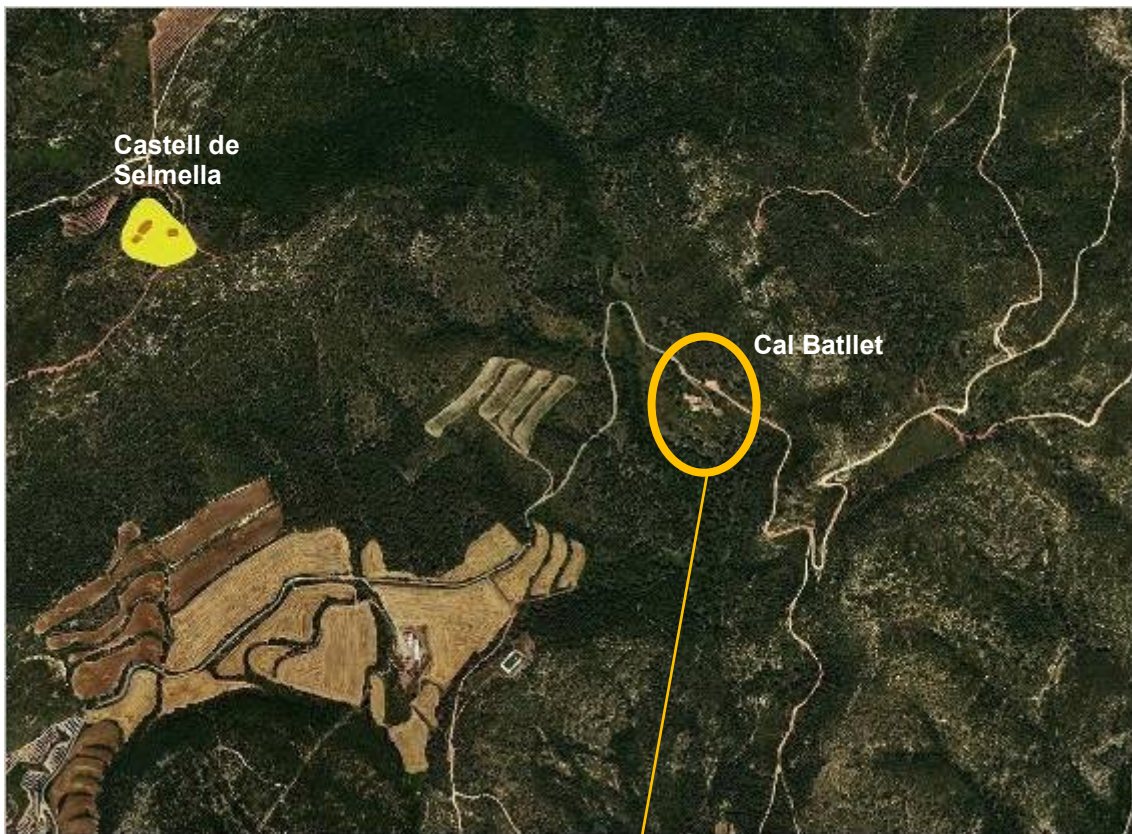
L'edifici afectat per aquest projecte està situat a l'extrem nord-est del terme municipal del Pont d'Armentera, al final de la carretera TV-2141, que mena del nucli urbà del Pont d'Armentera en direcció nord/nord-oest fins a Cal Batlet.

El conjunt de construccions que conformen Cal Batlet està situat a 980 m a l'oest del castell de Selmella, i a 1,3 km al sud-oest del castell de Saborella, a la part inferior del vessant marítim oriental de la Serra de Comaverd.

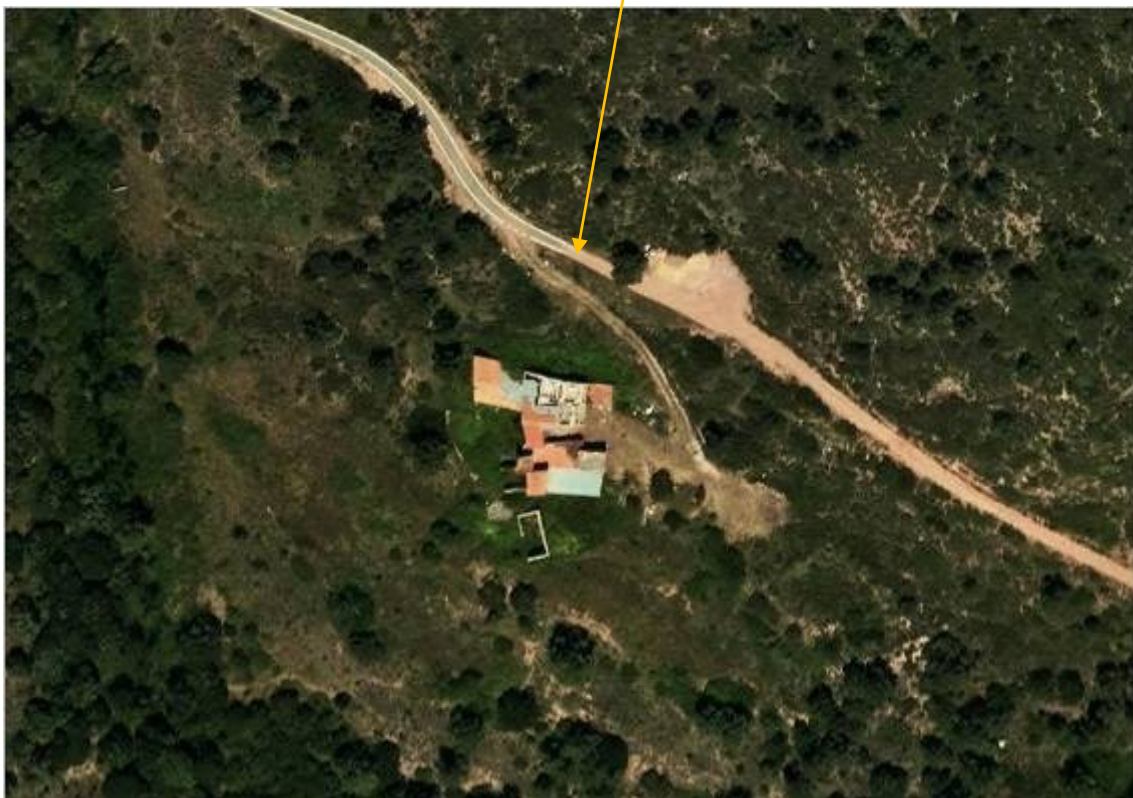
Cal Batlet està ubicat, segons el planejament urbanístic municipal, al polígon 11, parcel·la 9, i les coordenades UTM 31N / ETRS89 dels punt central del conjunt de Cal Batlet són: 362093 / 4586541.

1. Ortofoto (ICGC) amb la situació de Cal Batlet en referència als llocs veïns i al Pont d'Armentera.

2. Ortofoto (ICGC) amb la situació de Cal Batllet en referència al castell i jaciment de Selmella.

3. Ortofoto (ICGC) amb la situació detallada de Cal Batllet

3. ANTECEDENTS PATRIMONIALS

Com ja s'ha exposat, Cal Batlet es troba inclòs dins el volum de "Normes" del Pla d'Ordenació Urbanística Municipal del Pont d'Armentera, a l'annex 6 dedicat a la regulació del catàleg de masies i cases rurals, i consta amb el núm. 10 del llistat i la denominació de "Cal Batle".

PLA D'ORDENACIÓ URBANÍSTICA MUNICIPAL
VOLUM IV: Text retòs acord CTU de Tarragona de 29/03/2012

LLISTAT DE MASIES I CASES RURALS AMB EL SEU EMPLAÇAMENT

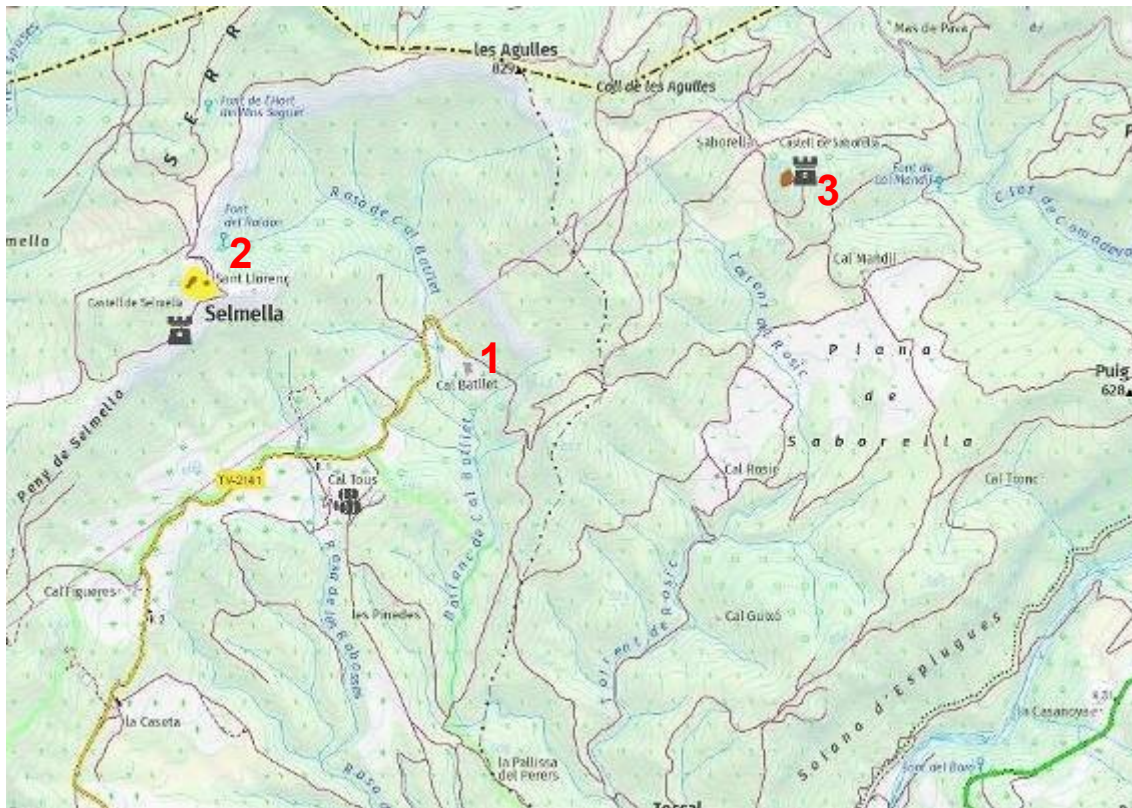
1. Cal Cases.	11. Les Pinedes.
2. Cal Palati.	12. Mas de la Mel.
3. Masia de l'Era.	13. La Masieta.
4. El Corral.	14. Cal Cagall.
5. El Masnou.	15. Mas Rupit.
6. Cal Figueres.	16. Les Colines.
7. La Caseta.	17. Masia del Frare.
8. Mas del Pare.	18. Cal Bateta.
9. Cal Tous.	19. Cal Guixó.
10. Cal Batle.	

4. *Extracte de la pàgina 205 de les normes del POUM del Pont d'Armentera, amb la situació de les masies catalogades.*

Respecte a les dades sobre la presència a la zona amb restes arqueològiques i/o edificis catalogats als inventaris del patrimoni arqueològic i arquitectònic (IPAC), ens hem de remetre als dos castells mencionats en

el capítol precedent: el castell i jaciment de Selmella, i el castell de Saborella, a la fitxa de l'IPAC denominat també Saborella i Savorella.

5. Mapa extret del Geoportal del Patrimoni Cultural, amb indicació de Cal Batllet (1), el castell de Selmella (2), i el castell de Saborella (3).

Castell / jaciment de Selmella. El castell de Selmella està situat a 900 m de distància en línia recta del conjunt de Cal Batllet, en direcció oest. En aquest indret s'hi han documentat evidències arqueològiques que daten del Bronze Final, també de l'antiguitat tardana, i la darrera relacionada amb un establiment defensiu del període comtal - segle X- que originà el recinte fortificat del castell, abandonat definitivament al segle XV. Es tracta d'un monument històric protegit amb la màxima categoria com a BCIN, núm. de registre 1282-MH del 22/04/1949. A la fitxa de l'IPAC es descriu de la següent manera:

“Per accedir al castell medieval de Selmella, situat a 7 km del Pont d'Armentera, cal abandonar El Pont d'Armentera per la carretera C-37. Després d'uns 100 metres i indicat per una cruïlla de carreteres, cal trencar a l'esquerra i transitar per la carretera TV-2141 direcció Selmella. Després de 3 km, cal trencar a l'esquerra i endinsar-se en una pista forestal que neix en el tram final de la carretera TV-2141. Al final de la pista forestal i al cim del peny de Selmella trobarem les restes del castell. La fortificació està associada a un llogarret deshabitat a la part solana del peny de Selmella.

El castell de Selmella fou propietat dels Cervelló; ampliat i modificat al llarg dels segles, ja a finals del segle XIX es trobava arruïnada. El castell està compost per dues estructures defensives, separades entre elles per 10 metres. Al nord-est es troba un edifici allargat que mesura 31 metres de llarg i 11 d'ample. Té una compartimentació en cinc àmbits. Les parets són fetes amb fileres irregulars de carreus desbastats. Les parets perimetrals, en alguns punts corbes, tenen un gruix de 90 cm. Les millor conservades són les del cantó meridional que probablement són les més antigues, ja que en algun tram s'observa l'aparell constructiu en "opus spicatum" o espina de peix. Al sud-oest de l'estructura descrita hi ha una construcció de planta poligonal, bastida amb carreus regulars de mida mitjana i gran, amb una factura molt diferent als anteriorment citats. Aquesta estructura està formada per dos cossos. El primer té una planta lleugerament rectangular que mesura en la seva part interna uns 5,40 m de llargada per 4,50 m d'ample. El segon cos, més reduït en les seves dimensions, medeix 3,85 m per 3,60 m. L'alçada total de l'edifici és de 6,8 m. Devia tenir tres pisos, presentant diverses espitlleres al pis superior, que per la banda interior mesuren 50 cm d'alt per 20 cm d'ample. Pel que fa als murs, tenen un gruix de 90 cm. L'entrada del castell es troba a l'angle sud-oest, en la confluència d'aquests dos cossos. Pel que fa al recinte jussà és possible que s'estengués per tot el vessant del peny de Selmella, molt més malmès pel pas del temps i l'abandó.

Durant la nostra visita vàrem observar la poca presència de material ceràmic en superfície així com els efectes de les excavacions realitzades.

L'excavació de la gran sala gòtica o sector A dins el recinte sobirà, ha proporcionat una visió global de l'estratigrafia i una mostra dels materials associats, l'estudi d'aquestes dades porten a parlar d'un llarg període d'ocupació, remodelació i reaprofitament d'estructures constructives durant tota l'alta edat mitjana. També es van documentar estrats prehistòrics, que proporcionen alguna resta ceràmica característica del bronze final molt esmicolada. Finalment es va dur a terme la consolidació de paraments.

Després de les primeres campanyes de prospecció de tota la muntanya, es podria dir que el recinte conegut com el castell seria el recinte sobirà seria el millor conservat i que posteriorment seria ampliat en època baixmedieval, al igual que la creació d'un recinte jussà, molt malmès i desfigurat.

La segona i tercera campanya d'excavació confirmaren la hipòtesi amb els treballs de descrestat i neteja dels murs detectats al 2003. Així doncs, es pot veure com la fortalesa s'estén en diferents nivells seguint la pendent de la muntanya en ambdues vessants i prenent un aspecte d'anomenada "fortificació en corredor". Aquest tipus de construcció defensiva parteix d'una muralla que s'alça seguint el desnivell del terreny fent ziga-zagues i deixant al seu pas passadissos parany per l'assaltant.

Durant l'any 2006 es va continuar amb la intervenció arqueològica vinculada al projecte de recerca: Origen i evolució de les fortificacions a l'extrem occidental de la Marca: els Castells del Gaià. En aquesta intervenció, es van realitzar intervencions al sector A, C i T. Pel que fa al sector A, s'ha continuat excavant l'habitació situada més a llevant del recinte jussà. En aquesta habitació es va documentar un nivell d'ocupació residual entorn dels segles XV i XVI i un altre nivell de paviment entorn del període altmedieval que tapava les rases de fonamentació i que contenia ceràmica reductora molt grollera. Durant la present campanya, s'obrí un nou sector, el C. Situat a la zona sud oest, apareixen tres zones diferenciades: una estructura bastida sobre la roca, de forma rectangular i dividida en dos compartiments iguals formats per tres murs perimetrals i un divisor, tots fets amb pedra petita, morter i enlluït exterior. També es va documentar una escala orientada nord-sud, feta de grans blocs de pedra rectangulars de 90x30cm recolzades sobre la roca natural. A part, també es troben 4 arrencaments d'arc ogival adossats als murs perimetrals o muralla altmedieval del recinte sobirà. Aquests arcs servien per sustentar un pis superior format per un forjat de fusta, igual al que es pot veure al sector A. També es documentaren restes de murs amb pedra petita, lligats amb morter de calç i recobertes per un enlluït, similar al descrit anteriorment. Tot i que no s'ha acabat d'excavar aquesta habitació, sembla que seguiria el mateix patró cronològic i de fases d'ocupació documentades al sector A. Per tant, es podria dir que hi hauria una primera fase d'ocupació altmedieval, representada per la muralla del recinte sobirà, que en el sector oest és arrodonida, de gran amplada (més de 2m). Una segona fase baixmedieval que reforma tota la fortificació inicial entorn del segle XIII. Posteriorment, es documenten un seguit d'estructures interpretades provisionalment com estructures de producció o transformació d'aliments, difícilment atribuïbles a cap cronologia degut a l'espoli de pedres del segle XX. El sector T, fa referència a la zona de baluard o torre albarrana. En aquesta zona s'ha localitzat un seguit de forats de pal o encaixos excavats a la roca. Aquests han estat documentats recorrent tota la roca sobre la qual s'alça l'exterior dels murs de la construcció poligonal, el qual portaria a pensar en l'existència de barbicanes de fusta adossades a la construcció. Els encaixos són ovalats (vora els 10cm) o quadrangulars (vora els 30cm). El sondeig realitzat en aquesta zona sembla indicar que la cronologia d'ocupació d'aquest sector estaria entorn del segle X o anterior.

A trets generals, es pot parlar d'una primera fase d'ocupació entorn del període del Bronze final (1000-800 aC). Una segona fase -fins al moment molt poc definida- vinculada al moment de l'antiguitat tardana. Una tercera fase corresponent a la creació de l'establiment defensiu en època comtal entorn del segle X. Una quarta fase que suposa la reforma del primer recinte fortificat entorn del segle XIII i finalment una última fase de l'abandonament del recinte entorn dels segles XIV i XV."

"El castell consta de dues grans construccions, separades entre elles per uns 10 m. Al nord-est es troba un edifici allargat de 31 m. de llarg i 11 m. d'ample, compartimentat en cinc àmbits. Al cantó meridional s'ha conservat algun tram d'aparell constructiu en "opus spicatum". Al sud-oest d'aquesta estructura hi ha una construcció de planta poligonal formada per dos cossos. El primer té una planta lleugerament rectangular que mesura en la seva part interna uns 5,40 m de llargada per 4,50 m d'ample. El segon cos, més reduït en les seves dimensions, medeix 3,85 m per 3,60 m. L'alçada total de l'edifici és de 6,8 m. Devia tenir tres pisos, presentant diverses espilleres al pis superior. L'entrada del castell es troba a l'angle sud-oest, en la confluència d'aquests dos cossos.

Les primeres referències de l'existència del castell són del segle XI. En un document provinent del cartulari de Santes Creus, consta que l'any 1012 hi hagué una disputa sobre la seva possessió entre el bisbe Borrell de Barcelona i Hug de Cervelló. Aquest darrer, en la seva al·legació, feia constar que la possessió del castell pels Cervelló datava del segle anterior, fet que situa la seva construcció al segle X.

Hug de Cervelló va guanyar el plet i cedí el castell al seu fill l'any 1018. El 1182, va passar a mans del monestir de Santes Creus.

Al segle XIV era dels Cervelló i al segle XVII dels Armengol. A la fi del segle XIX, la construcció es trobava en estat ruïnós.”

Castell de Saburella (Savorella / Saborella): Aquest castell està situat a 1,3 km de distància en línia recta del conjunt de Cal Batlet, en direcció est/nord-est. El seu origen es data entre les acaballes del segle XII i el primer quart del segle XIII, i és un monument històric protegit amb la màxima categoria com a BCIN, núm. de registre 1345-MH del 05/05/1949. A la fitxa de l'IPAC es descriu de la següent manera:

“L'antic castell de Saburella està situat a la dreta del riu Gaià, a 675 metres d'alçària. És format per bàsicament per dues torres de planta circular al nord, una mena de bestorre, a l'extrem sud, i un recinte de planta irregular que tanca una superfície àmplia, a l'interior del qual hi ha nombroses restes de murs.

El castell de Saburella pertanyia al llinatge dels Cervelló. Sembla que va ser construït en una data posterior al 1193 i anterior al 1229, ja que al testament de Guerau Alemany del 1193 no apareix esmentat el nom de Saburella entre les possessions, mentre que el testament del seu fill Ramon Alemany del 1229, sí que l'inclou.

Es coneix que en aquell moment, hi havia una capella dedicada a Sant Miquel. Posteriorment, el castell apareix documentat diverses vegades com a possessió de Santes Creus.”

4. CONTEXT HISTÒRIC: L'ANTIC TERME DE SELMELLA

La masia històrica de Cal Batllet pertany a l'antic terme de Selmella (sovint anomenat Salmella o Saumella en la documentació), que des del segle XIX forma part del Pont d'Armentera. Situat al nord-est d'aquesta vila, i a la riba dreta del Gaià, l'antic terme de Selmella és un territori muntanyós, amb altiplans i turons, que forma part de la serra del Comaverd. A uns 8 kilòmetres del Pont d'Armentera, al cim d'un turó allargat, el peny o serra de Selmella, hi trobem les ruïnes del petit poble que li dona nom, on destaca l'antiga església de Sant Llorenç. Mentre que, uns metres més amunt, dalt d'una mola rocosa, des d'on dominava el petit llogarret, el conjunt del terme, bona part de la vall del Gaià, tot el sud de la Conca de Barberà i gran part del Camp de Tarragona, hi tenim les restes del castell de Selmella, a uns 830 metres d'alçada. A més d'aquest llogarret, abandonat des de la primera meitat del segle XX, Selmella també comptava amb un poblament dispers en masies distribuïdes pel terme, de les quals encara n'hi ha algunes d'habitades.¹

Pel que respecta als inicis del poblament a l'antic territori de Selmella, les intervencions arqueològiques realitzades al castell entre els anys 2003 i 2006, varen permetre constatar una primera fase d'ocupació d'aquell indret durant el Bronze Final (entre el 1000 i el 800 aC) i una segona fase, ara per ara molt poc definida, que correspondria al Ferro Inicial.² A partir d'aquest moment, ara per ara, no tenim cap evidència d'un assentament humà permanent en aquest territori fins el segle X, en el context de l'establiment de la frontera del comtat de Barcelona al riu Gaià, en el seu avenç en el territori sota control sarraí.

La primera notícia documental que tenim del castell de Selmella correspon a un judici celebrat el 1012 a Santa Perpètua de Gaià, entre Borrell, bisbe de Vic, juntament amb el seu oncle Sal·la, senyor de Santa Perpètua, d'una part, i el noble Hug de Cervelló de l'altra, per la possessió del terme castral de Selmella. Segons el document en qüestió, els primers defensaven que Selmella formava part de l'extens terme de Santa Perpètua de Gaià, mentre que Hug sostenia que el seu pare Ansulf II de Gurb havia ocupat aquelles terres desertes per a repoblar-les com a senyor del terme de Selmella, i que el seu germà Amat hi havia aixecat un castell. Amat hi va residir fins que fou assetjat pels sarraïns, que prengueren el castell, el capturaren i decapitaren. Hug substituï al seu germà, i en la data del judici feia uns trenta anys que era el senyor d'aquell territori. El detall dels trenta anys, ha permès identificar la destrucció del castell, amb la ràtzia d'Almansur de l'any 985, que arribà a prendre Barcelona, i que va devastar les fortaleses de la frontera del comtat. Hug fou el guanyador del litigi i els oponents li reconegueren la possessió del castell i terme, que pertanyeria a la família noble dels Cervelló fins ben entrat el segle XVI. Després de substituir al seu germà, Hug va reconstruir o aixecar de nou el castell de Selmella, tal com indica el fet de que un dels testimonis que signen el document del 1012 fos "Longobardi de Ceumela", el qual ha estat identificat com el castlà de Selmella, fet que implicaria l'existència d'un castell en aquell lloc.³

Als peus del castell s'hi va formar un petit nucli de cases, el poble de Selmella, on s'hi aixecà, al segle XII, l'església de Sant Llorenç, davant de la qual es configurà una plaça de reduïdes dimensions. Tenim poca informació d'aquest petit temple romànic, al que posteriorment hi afegiren el campanar, i que tenia el fossar al costat. Des del segle XVII constava com a església sufragània de la parròquia de Santa Maria de Querol, tot i que és probable que

¹ Ribes Mateu, Domènec (2002). *El Pont d'Armentera*. Núm. 2 de la Col·lecció IEV Estudis Comarcals. L'Alt Camp, poble a poble. Valls: Institut d'Estudis Vallencs. Pàg.: 68-69.

² López Prat, Mònica & Serra Massansalvador, Ramon (2009). "La recerca arqueològica al castell de Selmella (2003-2006)". A *Quaderns de Vilaniu*, núm. 56. Valls: Institut d'Estudis Vallencs. Pàg.: 13-16 i 22.

³ AADD (1992): "Castell de Selmella". A *Els castells catalans*, Vol. III, 2a Ed. Barcelona: Rafael Dalmau, Editor. Pàg.: 527-528 i 533; i Miquel, Marina, Santesmases, Josep & Saumell, Dolors (1999). *Els Castells del Gaià*. Núm. 1 de la col·lecció Les Guies de l'IEV. Valls: Institut d'Estudis Vallencs. Pàg.: 99-100.

anteriorment també ho fos, però la manca d'informació sobre aquesta església ens impedeix assegurar-ho. No disposava d'abadia, ja que el rector que hi oficiava i portava la parròquia era el de Querol.⁴

La conquesta dels darrers enclavaments dels musulmans a les muntanyes de Prades, a mitjan segle XII, amb la conseqüent repoblació definitiva del Camp de Tarragona, i l'arribada de l'orde del Cister al territori, amb la fundació del monestir de Santa Maria de Santes Creus, el 1158, en terres donades pels Cervelló, a l'actual terme d'Aiguamúrcia, va portar a un nou tipus d'explotació del territori, en el que castells com el de Selmella perdien pes en la seva funció militar, tot i que mantenien la funció administrativa. Des dels primers anys d'existència del monestir, aquest va rebre nombroses donacions i deixes testamentàries de terres i de drets per part de les famílies nobles de la zona, com fou el cas destacat dels Cervelló, a les que s'afegiren les nombroses compres de propietats realitzades per la comunitat monàstica, per tal d'assegurar el domini d'un territori d'una manera homogènia, amb l'objectiu de poder-hi desenvolupar una activitat rendible, especialment relacionada amb les pastures i l'explotació del bestiar, així com els boscos i les aigües.⁵

Mitjançant les donacions i la seva política de compra de terres, al llarg de la segona meitat del segle XII i les primeres dècades del XIII, Santes Creus va expandir el seu domini per bona part d'aquell tram del Gaià, fins el punt que el cenobi es va convertir en un dels senyors més importants d'aquell territori. Centrant-nos en el cas de Selmella, al llarg de la segona meitat del segle XII el monestir va obtenir extenses propietats dins del terme d'aquest castell, fruit de donacions i vendes per part de la família noble dels Pontils (emparentats amb els Cervelló), dels mateixos Cervelló, i d'altres propietaris d'alous que hi havia en aquell territori. A més, en el cas de les famílies nobles, sovint també cedien al monestir els delmes que percebien a les terres que havien donat a la comunitat monàstica, juntament amb altres drets que hi tenien. D'aquesta manera, el cenobi es va fer amb el domini d'una part important del terme, concentrat sobretot a les terres anomenades de Conill, Capdell, Fontscaldetes i el torrent de Rupit, on va formar la granja de Fontscaldetes. Totes aquestes terres pertanyien a Selmella i limitaven amb el terme del castell de Cabra, però actualment formen part de Cabra del Camp. A més, també adquirien altres propietats per tot el territori de Selmella, juntament amb drets, com ara les terres de pastura del terme, diversos boscos i el dret de talar i recollir llenya d'aquests. En canvi, el castell, juntament amb el senyoriu de Selmella i bona part dels drets feudals que se'n derivaven, no foren cedits al monestir, i continuaren en mans dels Cervelló.⁶

Pel que fa al terme veí del Pont d'Armentera, aquest també acabaria passant de les mans dels Cervelló al monestir de Santes Creus l'any 1229, per la cessió que en feu al seu testament Ramon Alemany de Cervelló, baró de Querol i senyor dels castells de Montagut, Pinyana, Selmella, Santa Perpètua, Pontils, Vallespinosa i Montclar. Amb tot, el cenobi no acabaria de tenir tots els drets que encara hi mantenien els Cervelló, fins a les darreries del segle XV.⁷

Respecte a la població de Selmella, l'any 1358 hi havia vint focs al terme d'aquest castell. Però durant la segona meitat del segle Selmella va patir una important disminució progressiva en el

⁴ Ribes Mateu, Domènec (2002). *El Pont d'Armentera*. Núm. 2 de la Col·lecció IEV Estudis Comarcals. L'Alt Camp, poble a poble. Valls: Institut d'Estudis Vallencs. Pàg.: 70-71; i Berenguer Tomàs, M. Isabel (2017): *El Pont d'Armentera. Una mica d'història (segles XVII-XX)*. Valls: Institut d'Estudis Vallencs. Pàg.: 18.

⁵ López Prat, Mònica & Serra Massansalvador, Ramon (2009). "La recerca arqueològica al castell de Selmella (2003-2006)". A *Quaderns de Vilaniu*, núm. 56. Valls: Institut d'Estudis Vallencs. Pàg.: 6.

⁶ Carreras Casanovas, Antoni (1992). *El monestir de Santes Creus 1150-1200*, Vol. I. Valls: Institut d'Estudis Vallencs. Pàg.: 137-162; i López Prat, Mònica & Serra Massansalvador, Ramon (2009). "La recerca arqueològica al castell de Selmella (2003-2006)". A *Quaderns de Vilaniu*, núm. 56. Valls: Institut d'Estudis Vallencs. Pàg.: 6.

⁷ Berenguer Tomàs, M. Isabel (2017): *El Pont d'Armentera. Una mica d'història (segles XVII-XX)*. Valls: Institut d'Estudis Vallencs. Pàg.: 17-18.

nombre d'habitants, fruit en part, possiblement, de les aparicions cícliques de les epidèmies de pesta, a partir de la pesta negra del 1348. Així consta que en el fogatge del 1379, la població s'havia reduït a tan sols 5 focs, mentre que en del 1497, n'hi havia un de sol. D'altra banda, al llarg dels segles XIV i XV, els Cervelló varen perdre els drets feudals que encara posseïen a Selmella, però mantingueren la propietat del castell fins les darreries del segle XV. L'any 1514 l'adquirí Joan Armengol, baró de Rocafort de Queralt i de Montagut. Aquesta família noble fou senyora de Selmella fins l'extinció dels senyorijs jurisdiccionals, l'any 1837.⁸

Seguint amb les poques dades que tenim per conèixer l'evolució de la població de Selmella, al fogatge del 1553, ja hi constaven 3 focs, fet que ens indicaria que la població s'estava refent lentament, tot i que el nombre de focs encara era inferior al que hi havia l'any 1379.⁹ Malauradament no disposem de més informació fins el segle XVIII. El cens del 1716 ens dona un total de 9 cases habitades al terme de Selmella, amb 75 habitants, mentre que segons el del 1717, tenia un total de 19 veïns, això és, homes que eren caps de casa. El cens del 1718 rebaixa el nombre de cases fins a 8, però segons el del 1719 Selmella tornava a tenir 9 cases habitades en tot el terme, amb un total de 75 habitants.¹⁰ D'aquest any també disposem de la següent descripció de Selmella, que inclou el cens del 1719, en el que consta com a població que formava part del corregiment de Vilafranca: "Salmella. Es lugar. Las jurisdic. son del Marqués de Aytona, tiene 9 casas separadas, con 75 havits. Su situación es en un barranco, malísimo terreno, linda a levante con Querol, a mediodía con Pont de Armantera, a Poniente con Cabra, y a Tramontana con Vallespinosa, los dos del Corrego. de Tarragona".¹¹

El cens del comte de Floridablanca, del 1787 ens dona un total de 83 habitants a Selmella, que es dedicaven a treballar aquella terra, ja sigui com a pagesos o jornalers, o com a pastors, ja que en el cens no hi varen recollir cap habitant que fos artesà, menestral o tingués un altre professió. La xifra ens indica que si bé al llarg del segle XVIII, Selmella va seguir la tònica general de creixement demogràfic que es va viure al Principat, ho va fer d'una manera molt lleugera, passant dels 75 habitants que tenia el 1716 i 1719, als 83 del 1787. Aquest creixement tant limitat, juntament amb la descripció del 1719, que defineix el terme de Selmella com un "malísimo terreno" ens indica que segurament la majoria dels seus habitants portaven una vida de subsistència, amb pocs recursos, lligada a l'explotació d'unes terres que, degut a les característiques del terreny, en bona part devien ser poc productives.¹²

L'any 1837, amb la fi dels senyorijs jurisdiccionals, Selmella passà a formar part del municipi veí del Pont d'Armentera, tot i que l'església de Sant Llorenç continuà depenent, com a sufragània, de l'església parroquial de Santa Maria de Querol.¹³ Segons el diccionari de Madoz, que recollia dades dels anys quaranta del segle XIX, Selmella pertanyia al partit judicial de Valls i al municipi del Pont d'Armentera, on hi havia l'ajuntament. L'antic terme de Selmella tenia en aquelles dates 13 masies o cases de camp disseminades (se suposa que entre aquestes s'hi comptaven les cases del petit poble), l'església parroquial de Sant Llorenç, que

⁸ López Prat, Mònica & Serra Massansalvador, Ramon (2009). "La recerca arqueològica al castell de Selmella (2003-2006)". A *Quaderns de Vilaniu*, núm. 56. Valls: Institut d'Estudis Vallencs. Pàg.: 6-7.; i Berenguer Tomàs, M. Isabel (2017): *El Pont d'Armentera. Una mica d'història (segles XVII-XX)*. Valls: Institut d'Estudis Vallencs. Pàg.: 18.

⁹ Iglésies, Josep (1979). *El Fogatge de 1553. Estudi i transcripció*, Vol. I. Barcelona: Fundació Salvador Vives Casajuana. Pàg.: 229.

¹⁰ Iglésies, Josep (1974). *Estadístiques de població de Catalunya. El primer vicenni del segle XVIII*, Vol. I. Barcelona: Fundació Salvador Vives Casajuana. Pàg.: 303, 522; i Iglésies, Josep (1974). *Estadístiques de població de Catalunya. El primer vicenni del segle XVIII*, Vol. III. Barcelona: Fundació Salvador Vives Casajuana. Pàg.: 1167.

¹¹ Iglésies, Josep (1974). *Estadístiques de població de Catalunya. El primer vicenni del segle XVIII*, Vol. II. Barcelona: Fundació Salvador Vives Casajuana. Pàg.: 1009.

¹² Iglésies, Josep (1969). *El cens del comte de Floridablanca 1787*, Vol. I. Barcelona: Fundació Salvador Vives Casajuana. Pàg.: 275.

¹³ Berenguer Tomàs, M. Isabel (2017): *El Pont d'Armentera. Una mica d'història (segles XVII-XX)*. Valls: Institut d'Estudis Vallencs. Pàg.: 18.

tal com hem dit, depenia de l'església de Querol, i l'antic castell, que ja es trobava en ruïnes. Seguint la descripció de Madoz, les terres de Selmella produïen blat, patates i llegums, mentre que remarcava que s'hi criava bestiar oví destinat a la producció de llana, i que hi havia abundant cacera de perdius i de conills. També especificava que en aquell terreny muntanyós hi abundaven els boscos de pins. Respecte a les dades de població, Selmella comptava en aquell moment amb 13 veïns i un total de 69 habitants. Les vies de comunicació seguien sent els antics camins de muntanya que enllaçaven el petit nucli de Selmella i les seves masies, amb el Pont i els altres pobles veïns.¹⁴

Segons el cens del 1910, l'antic terme de Selmella tenia 58 cases, on vivien 95 persones.¹⁵ La majoria d'aquestes cases corresponien a masies, ja que el poble tan sols en tenia mitja dotzena. Probablement, en aquelles dates, ja hi hauria alguna casa del llogarret que estava deshabitada. De fet, entre les dades estadístiques que va recollir Emili Morera pel Pont d'Armentera per elaborar el volum de Tarragona de la Geografia General de Catalunya, publicada entre el 1908 i el 1918, trobem que al petit nucli de Selmella tan sols hi havia 4 edificis habitats, i un total de 41 masies i barraques de soplug distribuïdes per l'antic terme.¹⁶

Malgrat trobar-se situat en un punt estratègic amb un magnífic control visual del territori, el poble de Selmella es trobava allunyat de qualsevol via de comunicació important, mentre que per dirigir-se al Pont d'Armentera tan sols comptava amb un camí veïnal, que sovint calia arranjar. Les queixes i les pressions davant de l'ajuntament del Pont per part dels veïns del poble i terme de Selmella al llarg de les primeres dècades del segle XX, per tal de que es construís una carretera que els comunicés amb el Pont d'Armentera i la carretera de Valls a Igualada, que els permetés transportar mercaderies i persones més fàcilment i a més bon preu, va portar a la construcció de la carretera de Selmella, entre el 1932 i el 1934. Cal dir que la carretera no pujava fins el poble, sinó que arribava als peus del peny de Selmella, on enllaçava amb l'arrencada del camí que conduïa al llogarret. Paral·lelament, els veïns de Selmella, Santa Perpètua de Gaià, Vallespinosa, el Pont d'Armentera i el Pla de Santa Maria, demanaren conjuntament la construcció d'una carretera que, passant per Selmella, comunicés aquestes poblacions i arribés fins a Santa Coloma de Queralt. La petició fou presentada a la Diputació de Tarragona l'any 1925, que l'acceptà i començà les obres a partir de la carretera del Pont a Selmella, que ara avançava en direcció a Vallespinosa. Però poc després, les obres s'aturaren definitivament en arribar a l'alçada de la masia de cal Batllet.¹⁷

Però la construcció de les carreteres no va aconseguir aturar que els veïns del poble de Selmella l'acabessin abandonant al llarg dels anys vint i trenta. La crisi agrària de les darreres dècades del segle XIX va portar a la pèrdua de població de les zones de muntanya, que baixaren a les viles i ciutats de la plana a la recerca de feina i de millors condicions de vida. En el cas de Selmella, el fet de què el llogarret estigués emplaçat en un indret allunyat, sense cap tipus de serveis i no massa ben comunicat (cal recordar que la carretera que varen fer no arribava fins el poble), encara va agreujar més el procés de despoblament. Així, al llarg de la dècada dels anys vint i dels trenta marxaren del poble les darreres famílies que hi vivien, fins el punt que l'any 1934, al poble tan sols restava una casa habitada, que es mantenia dempeus juntament amb l'església, que estava tancada, mentre la resta d'edificis començaven a

¹⁴ Madoz, Pascual (1849). *Diccionario geográfico-estadístico-histórico de España y sus posesiones de Ultramar*, Vol. XIII. Madrid: Imprenta del Diccionario geográfico-estadístico-histórico de D. Pascual Madoz. Pàg.: 701.

¹⁵ López Prat, Mònica & Serra Massansalvador, Ramon (2009). "La recerca arqueològica al castell de Selmella (2003-2006)". A *Quaderns de Vilaniu*, núm. 56. Valls: Institut d'Estudis Vallencs. Pàg.: 7.

¹⁶ Morera Llauredó, Emili. *Geografia General de Catalunya. Província de Tarragona*, Vol. XIII. Dir. Carreras Candi, Francesc. Barcelona: Establiment Editorial de Albert Martín. Pàg.: 824.

¹⁷ Berenguer Tomàs, M. Isabel (2017): *El Pont d'Armentera. Una mica d'història (segles XVII-XX)*. Valls: Institut d'Estudis Vallencs. Pàg.: 406.

amençar ruïna i en alguns casos ja estaven parcialment enfonsats. Finalment, poc després, la darrera família que quedava va marxar del poble, que va quedar definitivament abandonat, fet que, amb el pas dels anys, l'acabaria convertint en el munt de ruïnes, que emmarquen l'antiga església de Sant Llorenç, també abandonada i sense culte, però que amb dificultats encara es manté dreta. A partir de la dècada dels trenta del segle XX, tota la població que restava a l'antic terme de Selmella es trobava distribuïda pels seus masos.¹⁸

¹⁸ Iglésies, Josep i Santasusagna, Joaquim (1934). *Les valls del Gaià, del Foix i de Miralles*. Reus: Centre de Lectura. Pàg.: 35; i López Prat, Mònica & Serra Massansalvador, Ramon (2009). "La recerca arqueològica al castell de Selmella (2003-2006)". A *Quaderns de Vilaniu*, núm. 56. Valls: Institut d'Estudis Vallencs. Pàg.: 7.

5. METODOLOGIA I DESENVOLUPAMENT DELS TREBALLS

Els treballs duts a terme en el conjunt d'edificacions que conformen Cal Batllet s'han centrat en l'anàlisi i estudi dels paraments conservats en alçat, sense que s'hagi fet cap intervenció que afecti al subsòl. Per tal de poder realitzar la lectura dels paraments, degut a què majoritàriament les parets no conservaven enlluïts i deixaven directament a la vista la tipologia constructiva i els materials, no ha estat necessari fer-ne repicats addicionals.

D'aquesta manera, a partir de l'estudi de les estructures i de llur relació física/constructiva, i de les diferents tècniques o variabilitats en els materials emprats en la construcció, s'ha realitzat la discriminació evolutiva del conjunt d'edificis. No obstant, cal destacar que l'anterior propietari va fer un seguit de modificacions i reformes emprant bigues de formigó, totxanes i ciment, que en alguns casos va comportar la desaparició dels elements originals. En darrer terme, alguns llocs no són accessibles per una qüestió de manca de seguretat, principalment la zona del pis de golfes, fent una mica més complexa la interpretació del conjunt de la masia.

En quant a la metodologia emprada, s'ha utilitzat el sistema de registre de camp, basat en el mètode desenvolupat per E.C. Harris i A. Carandini de tipus estratigràfic, en aquest cas adaptat a la particularitat de l'estudi de paraments, és a dir, als elements arquitectònics, reflectint en les fitxes de camp les relacions de seqüència física d'anterioritat-contemporaneïtat-posterioritat constructiva. En aquest sentit, els elements constructius de l'edifici s'han identificat i codificat a partir del número 1, amb la denominació d'E (Estructura) 1, E2, E3, E4, etc per a les diferents estructures documentades i descrites, tant murs o parets de càrrega de la casa, com estructures d'emmagatzematge d'obra –cups, pous-, o excavades al subsòl com les sitges. D'altra banda, les obertures corresponents a finestres i portes s'han codificat seguint la nomenclatura P1, P2, P3, etc. No s'han numerat les estructures fruit de les obres més recents, dutes a terme fa pocs anys per l'anterior propietari de la masia, ben identificables a la documentació fotogràfica que acompanya aquest treball (bigues de formigó, parets de totxanes lligades amb ciment portland, etc).

També s'han diferenciat, seguint la nomenclatura de A, B i C, tres sectors o blocs arquitectònics del conjunt de Cal Batllet, sent el primer –A- el corresponent al nucli de la masia amb la zona de l'habitatge, i els altres –B i C- on es concentren els espais productius i d'emmagatzematge. Igualment, a un nivell de major detall, dins de cada conjunt s'han diferenciat els diversos espais o àmbits arquitectònics, seguint una nomenclatura de números romans. Aquesta numeració va precedida d'una lletra que identifica el nivell en què es troba l'àmbit, a la planta baixa (B), la planta primera (P), com s'exemplifica a continuació: BI, BII, BIII, etc. PI, PII, PIII, etc.

De manera paral·lela s'ha realitzat la documentació gràfica corresponent: fotogràfica, topogràfica i planimètrica. S'ha elaborat una planimetria interpretativa que reflecteix l'evolució històrica del conjunt de construccions, en base a la planimetria feta per l'equip d'arquitectes del projecte, Xavier Cendrós i Sònia Roca –**L'aparador Arquitectes**-, i que ells mateixos ens han facilitat.

En quant a la cota absoluta snm, el referent és el punt situat al costat de l'accés inferior o occidental del cos principal, que segons el plànol del parcel·lari de l'Institut Cartogràfic i Geogràfic de Catalunya (ICGC) està situada a 564,1 msn.

Per a completar l'estudi, de manera coordinada amb les tasques d'anàlisi i estudi de paraments, s'han realitzat els treballs de buidatge documental de la informació històrica referent Cal Batllet per part de l'historiador Francesc Murillo, tant de la publicada com dels documents conservats als fons arxivístics, que es detalla als capítols dedicats específicament a aquesta informació: núm. 4 i núm. 6.

Donat el tipus d'intervenció que hem dut a terme, no s'han recuperat materials arqueològics (ceràmica, fauna, etc) com a part del registre mòble.

6. ESTUDI HISTÒRIC I DOCUMENTAL

Estat de la qüestió i fonts emprades en l'estudi de Cal Batllet, de Selmella (el Pont d'Armentera)

La recerca d'informació per a poder reconstruir la història de cal Batllet, ha estat extremadament difícil, degut al fet de què hi ha molt poca bibliografia sobre Selmella, i limitada pràcticament a un article sobre les intervencions arqueològiques fetes al castell, a uns breus apartats en llibres sobre el Pont d'Armentera o sobre els castells del Gaià, o al paràgraf que hi dedica Madoz al seu diccionari geogràfic. A més, la majoria d'informació està centrada en el castell, i en menor mesura en l'església de Sant Llorenç. Les referències al poblament del terme i el llogarret de Selmella, que trobem en aquestes publicacions són escadusseres i limitades bàsicament a les dades extretes de fogatges i censos generals, i a alguna informació sobre l'abandonament del poble.

La situació encara empitjora més quan cerquem bibliografia on aparegui la masia de cal Batllet, ja que aquesta es redueix a una única cita recollida l'any 1934, a la guia excursionista publicada per Josep Iglésies i Joaquim Santasusagna. La notícia que trobem en la seva obra fa referència a l'estat de les comunicacions a Selmella, on no pujava cap camí de carro fins el poble, que en aquelles dates ja estava a punt d'acabar abandonat per la darrera família que hi vivia. En aquest sentit, els dos autors esmenten que si bé no pujaven camins de carro al cingle on hi ha Selmella, al peu d'aquesta muntanya, havien construït una carretera, destinada al servei exclusiu dels masos. Una carretera de la qual indicaven que arrencava del Pont d'Armentera i que, en aquelles dates, finalitzava a l'alçada de cal Batllet, però que suposaven que properament seguirien les obres que l'havien de portar fins a Vallespinosa.¹⁹ El fet de què el nom amb què es coneix el mas ja aparegués en aquest llibre del 1934, ens indica que es tractava d'un nom o renom de família consolidat en aquelles dates i que, com a mínim, molt probablement ja estava en ús a la segona meitat del segle XIX.

Respecte a les fonts d'arxius que aportin informació sobre Selmella i especialment sobre cal Batllet, les greus llacunes documentals així com la desaparició de fons que eren de gran importància per a poder reconstruir la seva història, dificulten considerablement la tasca d'investigació. En aquest sentit trobem que no es conserva el fons documental generat pel poble de Selmella mentre fou el cap d'un terme independent, mentre que en el fons municipal del Pont d'Armentera, que es conserva a l'Arxiu Comarcal de l'Alt Camp, tampoc hi trobem documentació referent a l'antic terme de Selmella, ni la que generava l'alcalde pedani que tenia el llogarret. Cal dir que, malauradament, com succeeix amb els fons de molts altres municipis de l'Alt Camp, la documentació més antiga que conserva el fons municipal del Pont d'Armentera és de mitjan segle XIX. Amb l'afegit que en aquest cas, una part de la documentació del segle XIX i d'inicis del XX està afectada per fongs.

Tot plegat fa que l'única documentació del fons municipal del Pont d'Armentera que ens pot ser útil per a extreure algunes dades sobre cal Batllet es limiti tan sols a uns pocs documents. En primer lloc a un llibre d'amillament del 1866 (i en ús fins a mitjan segle XX), on apareixen recollides i especificades les finques de cada propietari amb els tipus de conreu que hi ha, així com els edificis que tinguin en propietat al terme municipal del Pont, i que per tant inclou l'antic terme de Selmella. També disposem del registre fiscal d'edificis i solars del 1895 (emprat fins el 1970), on trobem tots els edificis existents al nucli urbà del Pont, al petit nucli de Selmella i disseminats pel terme, amb una descripció mínima i el seguiment dels propietaris a partir del 1895. Finalment també comptem amb diversos padrons dels individus subjectes a l'impost de cèdules personals (del 1875, 1883-1884, 1885, 1889-1890, 1893-1894), dels que s'extreu la relació dels habitants del municipi, indicant l'edifici on estaven domiciliats. En aquest darrer cas, pel que fa a la masia de cal Batllet, no hi trobem els propietaris, que en aquesta època ja no l'habitaven, sinó que la gent que consta com a domiciliada a la masia pertanyen a una o diverses famílies de masovers.

La documentació que hem pogut consultar al fons municipal del Pont d'Armentera ens permet reconstruir, a grans trets, la història d'aquesta masia des de mitjan segle XIX, quan pertanyia a la família Figuerola, però no ens aporta dades anteriors. Aquesta informació l'hem localitzat en dos arxius, en primer lloc a l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona, als llibres sacramentals del fons de la parròquia de Santa Maria de Querol (de la que depenia Sant Llorenç de Selmella), del fons de la parròquia de Sant Jaume Apòstol

¹⁹ Iglésies, Josep i Santasusagna, Joaquim (1934). *Les valls del Gaià, del Foix i de Miralles*. Reus: Centre de Lectura. Pàg.: 54.

de Vallespinosa i del fons de la parròquia de Santa Maria Magdalena del Pont d'Armentera. A més també ha estat necessari ampliar la recerca als fons de les parròquies de Sant Llorenç de Montbrió de la Marca, de Sant Joan Baptista de Valls i de Sant Joan Baptista de Nulles. Els tres primers fons, els més importants per seguir la història de les famílies que habitaven Selmella, presenten greus llacunes documentals com a conseqüència de la pèrdua total o parcial de diversos llibres parroquials.

En el cas dels llibres sacramentals de la parròquia de Santa Maria de Querol, i que per tant inclourien la població del terme de Selmella, les primeres dades de baptismes, matrimonis i defuncions són del 1574 al 1586, seguides d'uns pocs documents notarial amb el rector actuant com a notari, que arriben fins el 1600. Els següents llibres parroquials s'han perdut, i no els retrobem fins un llibre de matrimonis que comença el 1671, mentre que pel que fa a baptismes i òbits, la llacuna documental encara és més gran, ja que el següent llibre de baptismes que es conserva comença el 1760 i el d'òbits, el 1764. A més, cal tenir present que al llibre de matrimonis del 1671 al 1759, se'ns confirma l'existència de llibres sacramentals propis de Selmella, conservats en aquella església i actualment perduts. Així trobem que en els casos en els que el matrimoni se celebra a Sant Llorenç de Selmella, al llibre de matrimonis de Querol, el rector tan sols hi anota que han despatxat les amonestacions corresponents prèvies a la celebració del matrimoni, i que aquest darrer s'havia celebrat al cap d'uns dies a l'església de Sant Llorenç, tal com constava anotat al llibre d'esposoris de Selmella.

Posteriorment també hi ha una important pèrdua de documentació, que compren la generada entre els anys 1807 i 1835, quan els llibres sacramentals d'aquell període foren destruïts pels lliberals aquell darrer any, en el context de la primera Guerra Carlina. La pèrdua es produí quan els lliberals, després de fer saltar pels aires el castell de Querol, on s'havien fet forts els carlins, saquejaren i cremaren l'església i la rectoria del poble. El rector tan sols va aconseguir reconstruir alguna de les partides de baptisme perdudes. Mentre que, per altra banda, les llibretes de compliment pasqual de Selmella tampoc es conserven. Tot plegat fa que l'únic període del que tenim els tres llibres sacramentals complets, és el comprès entre el 1764 i el 1807, mentre que existeix un buit immens entre el 1585 i el 1760, cobert tan sols parcialment per un llibre de matrimonis.²⁰

Pel que fa a la parròquia de Vallespinosa, tan sols conserven un llibre sacramental de baptismes, matrimonis i òbits, del 1600 al 1699, mentre que la resta de llibres s'han perdut. El cas del fons parroquial de Vallespinosa ens interessa sobretot pel manual de testaments, del 1763 al 1847, que conserva, ja que sovint, el rector de Vallespinosa va exercir de notari per nombrosos veïns de Selmella, en el moment de fer el testament. Aquest manual ens és de gran utilitat per complementar i completar la informació sobre els propietaris de cal Batllet i el propi mas, extreta dels llibres parroquials de Querol.

Mentre que d'altra banda, els llibres parroquials de Santa Maria Magdalena del Pont d'Armentera, que ens són útils per seguir la línia que condueix dels Martí als Figuerola com a propietaris de cal Batllet, també presenten greus llacunes provocades per la desaparició de diversos d'aquests llibres. Com és el cas dels llibres de matrimonis anteriors al 1705, dels de baptismes del 1586 al 1794 i del 1812 al 1834, i dels llibres d'òbits del 1537 al 1676 i del 1709 al 1851.

Finalment, les dades extretes dels fons parroquials s'han pogut complementar, en part, amb la documentació del fons notarial de Valls conservat a l'Arxiu Històric Comarcal de l'Alt Camp. Aquest ha estat el cas de diversos capítols matrimonials establerts per membres de la família propietària de cal Batllet.

La història de la masia de Cal Batllet

Tal com succeeix amb termes propers, en gran part formats per territoris muntanyosos, sovint abruptes, com els de Querol o Vallespinosa, les característiques del terreny, i en menor mesura les reminiscències d'antics alous dels primers segles de la repoblació del territori, expliquen l'existència de nombroses masies, repartides pel terme. Aquesta situació es fa evident en el cas de Selmella, amb el petit nucli al cim d'una carena, des d'on es feia força difícil poder explotar directament els conreus i boscos de les diferents propietats del terme. Un fet que portaria a la construcció de masies, habitades pels propietaris o per

²⁰ Berenguer Tomàs, M. Isabel (2013): *El fil de la memòria. Querol, Montagut, Esblada, Bonany i Valldossera: una mirada al passat*. Valls: Institut d'Estudis Vallencs. Pàg.: 70-73.

masovers, distribuïdes per les principals finques del terme. Algunes d'elles tindrien un origen medieval, com possiblement seria el cas del mas anomenat La Caseta, a tocar de la carretera del Pont d'Armentera a Selmella, on s'observen murs aixecats amb tàpia de terra.

De fet, ja hem pogut llegir que el 1719 a Selmella hi havia un total de 9 cases, la majoria d'elles disseminades pel terme.²¹ Un nombre que va augmentar al llarg del segle XVIII i de les primeres dècades del XIX, arribant a les 13 masies o cases de camp habitades (tot i que entre elles s'inclourien les poques que formaven el llogarret), que va recollir Madoz a la dècada dels quaranta d'aquell darrer segle.²² Finalment, al llarg de la resta del segle XIX, i fins els primers anys del segle XX, el nombre d'edificis distribuïts pel terme, entre masies habitades i barraques de soplug, i sense tenir en compte la mitja dotzena de cases del nucli de Selmella, augmentaria fins a més de quaranta.²³

Respecte al moment de construcció de la primera fase de la masia de cal Batllet, la manca de documentació no ens permet conèixer la data exacta, però si que disposem de dades suficients per situar-la de manera aproximada. Tenim constància de què la família Martí, que fou la primera família propietària del mas i d'on rebria el renom, ja vivia a Selmella a les darreres dècades del segle XVI. La primera notícia en aquest sentit ens la dona la partida de baptisme de Tecla Carasona, del 3 de març del 1586, en la que actuen com a padrí en Macià Martí, i com a padrina, Joana, muller de Damià Martí, tots ells veïns de Selmella. Mentre que al cap d'uns anys, el 23 de setembre del 1600, retrobem a Damià Martí, pagès de Selmella (o potser a un fill seu amb el mateix nom), en un debitori per la compra d'un bou. Segurament, en aquests anys la família Martí vivia en una de les cases del nucli de Selmella, ja que en cap cas els documents esmentats fan menció a una masia, mentre que, com veurem més endavant, les primeres notícies que tenim de la masia de Cal Batllet són més tardanes.²⁴

Malgrat que no disposem de més documentació de l'arxiu parroquial de Querol fins el 1671, i que fins el 1760 aquesta es limita tan sols al llibre de matrimonis, podem seguir a grans trets (i amb pèrdues de generacions de les que no en tenim dades), la família que esdevindrà la propietària de la masia de Cal Batllet. De fet, tot i que aniran sorgint noves branques de la família amb el pas de les generacions, hi ha indicis de què la branca dels Martí que va tenir la propietat d'aquella masia, és la mateixa que hem trobat documentada a finals del segle XVI i inicis del XVII. Plantegem aquesta dada pel fet de què diversos membres d'aquesta branca rebran el nom de Damià, que no es massa comú a la zona de Selmella, i que ja trobem en els primers Martí documentats en aquell terme, així com el nom de Joan, tot i que aquest és més comú.

Si bé, com s'ha plantejat, tot i que no ho podem assegurar del tot, sembla que els Martí inicialment vivien al petit nucli de Selmella, la situació va canviar en algun moment de la primera meitat del segle XVII, o a mitjan d'aquell segle. Un capbreu dels Armengol de l'any 1668, en resseguir els límits del terme de Selmella amb el de Querol, i tot seguit amb el de Vallespinosa, fins arribar al cim del Comaverd, punt a partir del qual Selmella limitava amb l'antic terme de Monbrió de la Marca, indica el torrent que baixava de la casa de Damià Martí de Selmella, com un dels elements geogràfics que ajudaven a situar els límits entre els termes de Selmella i Querol. Concretament l'anomena, juntament amb el camí que anava del Pont d'Armentera a Saborella, com un dels límits d'unes terres que afrontaven amb el terme de Querol.²⁵ Aquest torrent no seria altra que el que actualment coneixem com a barranc de cal Batllet, i que aigües avall, en direcció al Gaià, s'uneix al torrent de Rosic, del que en passa a rebre el nom.

²¹ En la descripció de Selmella que trobem en el cens del 1719, s'especifica que es tractava de cases "separades", o sigui que no estaven concentrades en un nucli, sinó que la majoria es trobaven distribuïdes pel terme. Iglésies, Josep (1974). *Estadístiques de població de Catalunya. El primer vicenni del segle XVIII*, Vol. II. Barcelona: Fundació Salvador Vives Casajuana. Pàg.: 1009.

²² Madoz, Pascual (1849). *Diccionario geográfico-estadístico-histórico de España y sus posesiones de Ultramar*, Vol. XIII. Madrid: Imprenta del Diccionario geográfico-estadístico-histórico de D. Pascual Madoz. Pàg.: 701.

²³ Morera Llauredó, Emili. *Geografía General de Catalunya. Provincia de Tarragona*, Vol. XIII. Dir. Carreras Candi, Francesc. Barcelona: Establiment Editorial de Albert Martín. Pàg.: 824.

²⁴ AHAT. Fons parroquial de Santa Maria, de Querol. Llibres Sagramentals, "Llibre de desposoris ab un quadern al principi que conté alguns baptismes, òbits i desposoris que estava separat dels anuals en lo arxiu encodernats en lo any 1773 per preu 11 sous 3 diners", 1574/1759, número 4, capsa 1.

²⁵ Güell, Manel (2009). "Armengols contra Margarits. Friccions frontereres en dominis baronials a la Conca de Barberà (segles XVI-XVIII)". A *Aplecs de Treball*, núm. 27. Montblanc: Centre d'Estudis de la Conca de Barberà. Pàg.: 102-106.

Així constatem que el mencionat capbreu ja indica l'existència d'una masia, o casa apartada del nucli urbà, propietat dels Martí als anys seixanta del segle XVII, i que segurament habitaven des de feia un temps, potser diverses dècades. Una masia que estaria a tocar d'un torrent al que donaria nom, i que baixaria cap el Gaià, a prop dels límits entre els termes de Selmella i de Querol. Tot plegat apunta a que ja ens trobem amb la casa o masia dels Martí, que a partir del segle XVIII es coneixerà com a cal Batllet, i que per tant ja existia com a mínim des del 1668. En aquell any el cap d'aquella casa era Damià Martí, segurament el fill del Damià Martí que tenim documentat l'any 1600 a Selmella.

Per tant, la primera fase de la masia de Cal Batllet correspondria a uns anys abans del 1668, a mitjan d'aquell segle o com a molt antiga, a algun moment de la primera meitat del segle XVII. Aquest mas inicial, aixecat de manera esglaonada per superar el desnivell del terreny, fet que defineix una zona alta i una zona baixa, estava format per la primera fase del sector A, amb els espais d'habitatge de la família Martí, i possiblement, d'algun mosso o altre personal que tinguessin al seu servei (que tan sols disposarien d'una cambra cadascun), i algunes zones d'emmagatzematge (possiblement la sitja que hi ha a l'àmbit V i el cup circular de l'àmbit VI en formarien part, i el segon pis de l'edifici, entre altres espais). Aquesta primera fase del sector A, consistiria en els àmbits I (on hi havia la porta principal), V i VI, de la zona alta, i els àmbits IX i X de la zona baixa. De la part de la masia destinada a habitatge destacaria, entre altres elements, la finestra amb festejador del primer pis, que s'obre damunt de l'entrada principal, i que és un element característic de la sala d'una masia d'aquesta cronologia, pensada per tal de poder seure als dos seients i guaitar a fora per, entre altres funcions, gaudir de la contemplació del que generalment era unes de les millors vistes que tenia la casa, tal com succeeix amb cal Batllet. Tot i que en el cas de la masia que ens interessa, l'afegit en una segona fase de l'àmbit VII, va escapar parcialment la magnífica vista que hi havia des d'aquest festejador.²⁶

També formava part d'aquest mas inicial, la primera fase del sector B, amb el pou (àmbit XI), un element absolutament necessari, i els primers espais destinats a emmagatzematge o corral que hi aixecaren annexes (l'àmbit XII i la fase més antiga de l'àmbit XVII). El sector B, situat uns metres per davant de la zona alta del sector A, tancava el límit de l'espai destinat a pati de la masia, que ocupava l'espai que hi havia en mig dels dos sectors i separava la zona d'habitatge de la de magatzems i corrals destinats a usos agrícoles i ramaders. Segurament un altre element que tindria el seu origen en aquesta fase inicial seria l'era, situada a la zona baixa, que amb el seu mur de contenció tanca el conjunt de la masia per l'oest i limita amb els sectors A i B. Com veurem més endavant, els cereals sempre van tenir un pes important en la producció de les terres de conreu d'aquesta masia, i per tant és molt probable que pràcticament des dels seus inicis ja disposés d'una era per a batre els cereals.

L'enllaç amb els primers Martí documentats a Selmella, el tenim en el matrimoni que se celebrà a l'església de Querol, el 29 de desembre del 1696, entre Ramon Martí, fadrí, pagès de Selmella i Tecla Anglès, donzella, de Vallespinosa. Doncs bé, aquest Ramon Martí era fill del difunt Damià Martí, i de la seva esposa Mariagna, de Selmella. Per tant ens trobaríem amb un fill d'un Damià Martí, ja difunt en aquells anys, i que segurament correspondria al Damià que tenim documentat el 1668.

Uns anys més tard trobem documentat a Joan Martí, que molt probablement era germà del mencionat Ramon Martí. Joan consta com a batlle del senyor jurisdiccional de Selmella, en la partida del matrimoni celebrat a l'església de Querol, el 26 de febrer del 1702, entre Pau Ramon, sastre de Querol, i Magdalena Martí, donzella, filla de Joan Martí, batlle de Selmella, i la seva muller Caterina, ja difunta en aquella data. Un dels seus fills va ser un altre Damià Martí, que va contreure matrimoni a Sant Llorenç de Selmella el 2 de març del 1707, amb Maria Franquesa, donzella, de Vallverd de Queralt. Es dona el cas que la núvia era filla del difunt Josep Franquesa, de Vallverd i de Maria, que en enviudar s'havia casat en segones núpcies amb Joan Martí, pare del nuvi, i vidu de la seva primera esposa, Caterina.²⁷

No tenim més informació respecte a Joan Martí, a partir del casament del seu fill Damià, el 1707, en una partida on no s'especifica que Joan Martí encara fos batlle de Selmella. De totes maneres, uns anys més tard, el 1709, trobem documentat com a batlle de Selmella a Ramon Martí, que identifiquem, com s'ha dit

²⁶ Ripoll Masferrer, Ramon (2016). *Elements de la casa tradicional*. Figueres: Brau edicions. Pàg.: 129-134.

²⁷ AHAT. Fons parroquial de Santa Maria, de Querol. Llibres Sagramentals, "Llibre de desposoris ab un quadern al principi que conté alguns baptismes, òbits i desposoris que estava separat dels anuals en lo arxiu encodernats en lo any 1773 per preu 11 sous 3 diners", 1574/1759, número 4, caps 1.

abans, com a germà del mencionat Joan. Ramon Martí encara constava com a batlle de Selmella l'any 1725.²⁸

El fet de què Joan Martí fos el batlle de Selmella a inicis del segle XVIII, i que després ho fos el que considerem que era el seu germà, Ramon Martí, ens fa plantejar que aquest deu ser l'origen del renom de la família, un renom amb el que es coneixeria la masia: cal Batllet. Molt probablement un dels fills de Joan Martí, concretament el seu hereu i per tant futur cap de la casa, era conegut amb el renom de "Batllet", o sigui amb el diminutiu de batlle, pel fet de ser-ne el fill. O potser perquè a més de ser fill d'un Martí que havia estat batlle, també era nebot d'un altre batlle de Selmella, el seu oncle Ramon. Tot plegat va portar a que la línia principal dels Martí de Selmella fos coneguda com a Batllet. Segurament el primer membre de la família que va rebre aquest renom, va ser el mencionat Damià Martí, ja que com veurem més endavant, un fill d'aquest darrer, en Llorens Martí també seria conegut com a "Batllet".

Damià Martí, fill del Joan Martí que fou batlle, va tenir diversos fills (la manca de dades no ens permet saber quants foren, ni en quin ordre cronològic nasqueren), entre els que s'hi comptava Teresa, que va contreure matrimoni l'any 1728 (les amonestacions es despatxaren el 20 d'abril d'aquell any, a l'església parroquial de Querol), amb Joan Soler, fadrí pagès de Vallespinosa. En l'anotació recollida al llibre de matrimonis de Santa Maria de Querol, s'especifica que la núvia, Teresa Martí, donzella, era filla de Damià Martí, de Selmella, i de la seva muller Maria Martí (de soltera, Franquesa), els quals estaven vius en aquella data. Un altre fill, de nom Josep, nascut cap el 1728, d'ofici pagès, no va arribar a contraure matrimoni i va morir a Selmella el 23 de desembre del 1770, als quaranta-un anys i mig d'edat. En aquella data, els seus pares constaven com a difunts.²⁹

Els fills de Damià Martí que més ens interessin per seguir la història de cal Batllet, són en primer lloc en Llorens Martí Franquesa, dit *Batllet*, que no va arribar a contreure matrimoni, i que encara estava viu l'any 1791. Llorens Martí vivia al mas familiar, que en un codicil del 1791 anomenava com "la casa de ma habitació que és la masia d'en Martí o del Batllet". Va fer testament el 12 de gener del 1780, que més endavant va modificar mitjançant un codicil fet el 10 de setembre del 1791 que, com en el primer cas, va redactar des del llit, trobant-se greument malalt, a la seva habitació de la masia de cal Batllet. En el testament nomenava hereva dels seus béns i els dels seus pares (o sigui, els que ell havia rebut per herència familiar, com és el cas de la masia i les seves terres), a la seva neboda Rosa Martí. Un nomenament que va mantenir amb el codicil.³⁰

L'altre fill que ens interessa era en Pere Martí Franquesa, que també fou pagès i que es va casar amb Francisca Masseguer cap el 1771 o el 1772, amb qui va viure a Selmella, tot i que no podem assegurar si s'establiren a cal Batllet, amb el seu germà Llorens, o en una casa del poble. La seva muller, Francisca Masseguer era vídua de Joan Esplugas Claramunt, mort a Selmella el 23 de desembre del 1770, amb qui va tenir un mínim de dos fills, Josepa i Josep Esplugas Masseguer. Pere i Francisca tingueren una sola filla, Rosa Martí Masseguer, que el 27 de setembre del 1786 va contreure matrimoni amb Josep Domingo Pons, fadrí pagès, hereu d'una família pagesa benestant del Pont d'Armentera. En aquella data, en Pere Martí ja constava com a difunt, i de fet tenim la certesa de què havia mort abans del gener del 1780, ja que al testament de Llorens Martí, apareix la vídua Francisca Martí Esplugues (amb els cognoms dels dos marits dels que havia enviudat), com a marmessora.³¹

²⁸ Güell, Manel (2009). "Armengols contra Margarits. Friccions frontereres en dominis baronials a la Conca de Barberà (segles XVI-XVIII)". A *Aplecs de Treball*, núm. 27. Montblanc: Centre d'Estudis de la Conca de Barberà. Pàg.: 106; i AHAT. Fons parroquial de Sant Llorenç, de Montbrí de la Marca. Secció Notarial, "Manuale mei Raymundi Rosich, presbiteri oriundi ville de Cabra, rectoris et notarii publici ecclesie parochialis Sancti Laurentii loci Monbrío de la Marca, diocesis Tarraconem et etiam per total parochiam comprehendentem terminum de Valldoseras et Vallcervera sufraganeas huic termino de Monbrío, inceptum die vigesimo quarto pro ut ecce. 1724", 1724-1731, número 12, caps 4.

²⁹ AHAT. Fons parroquial de Santa Maria, de Querol. Llibres Sagramentals, "Llibre de desposoris ab un quadern al principi que conté alguns baptismes, òbits i desposoris que estava separat dels anuals en lo arxiu encodernats en lo any 1773 per preu 11 sous 3 diners", 1574/1759, número 4, caps 1; i "Llibre I de baptismes, confirmacions, matrimonis, compliment pasqual i òbits de Querol, Esblada i Montagut", 1760-1827, número 3, caps 1.

³⁰ AHAT. Fons parroquial de Sant Jaume Apòstol, de Vallespinosa. Secció Notarial, "Manual de testaments", 1763-1847, número 13, caps 2.

³¹ AHAT. Fons parroquial de Santa Maria Magdalena, del Pont d'Armentera. Llibres Sagramentals, "Llibre V de matrimonis", 1705-1804, número 65, caps 3; Fons parroquial de Santa Maria, de Querol. Llibres Sagramentals, "Llibre

En els capítols matrimonials de Josep Domingo i Rosa Martí, fets davant del notari de Valls Rafael Voltas Domingo, el 4 de setembre del 1786, trobem que anomenen el difunt pare de la núvia, com a "Pere Martí dit *lo Batllet*, quondam, pagès del terme de Salmella". Per tant, com en el cas del seu germà Llorens, en Pere també era conegut pel renom familiar. La seva única filla en fou l'hereva universal, comptant entre els seus béns una casa a Selmella i una casa al Pont d'Armentera. Segons els pactes establerts en els capítols matrimonials, la seva mare, Francisca Martí podia escollir una d'aquestes dues cases per a viure-hi fins que morís, sense que ningú la pogués fer fora. En morir la mare, la propietat retornaria a sa filla.

Pel que fa a Llorens Martí, en els mencionats capítols matrimonials aquest feia donació, a la seva estimada neboda i hereva universal, de tots els seus béns, presents i futurs, dels quals ell se'n reservava l'usdefruit, i que passarien a les mans de Rosa Martí, quan el seu oncle morís. Entre les clàusules que incorporava l'oncle a la donació, hi havia la prohibició de què, tant la neboda, com el marit i els pares d'aquest, el poguessin fer fora de cal Batllet ("la casa que vuy (sic) habita, y era de sos antepassats"), mentre visqués. Aquesta herència, així com l'herència del seu pare, i una suma rebuda de la mare, les aportava Rosa Martí com a dot al seu marit i sogres.³²

Desconeixem la data exacta de la mort de Llorens Martí, però aquesta deuria tenir lloc en algun moment de la dècada dels anys noranta del segle XVIII, o com a molt tard, a inicis del segle XIX. En morir l'oncle, la masia de cal Batllet i totes les seves terres passaren a la seva hereva, Rosa Martí i, pels pactes establerts als capítols matrimonials, al seu marit Josep Domingo i als pares d'aquest.

Pel que respecta a la informació que tenim de l'edifici de cal Batllet al llarg del segle XVIII, que ens facilita la tasca de datar les diferents fases de construcció, aquesta és força migrada, però ens aporta alguna dada que ens pot ajudar a conèixer com era la masia. En aquest sentit, disposem del testament que va redactar el 14 de gener del 1765, Joan Coca Contijoch, fadrí pagès del Mas d'en Coca, de Vallespinosa, del que n'era el propietari, un mas situat a uns dos kilòmetres de cal Batllet. Doncs bé, en aquest document, Joan Coca exposa que la "casa Martí de Salmella, dita lo Mas den Batllet", li devia una elevada quantitat de diners, dels molts anys que havia fet de pastor pels Martí. Tot i que no especifica la quantitat, sí que indica que d'aquells diners, que havien de recuperar els seus marmessors, hi havia 30 lliures en moneda barcelonesa, que destinava a l'església parroquial de Vallespinosa, perquè hi fessin una imatge de Jesucrist, així com 25 lliures en moneda barcelonesa, per dotar en matrimoni a Maria Rodríguez, donzella. La resta del deute (del que en desconeixem la quantitat exacte), el va destinar a la celebració de misses a l'església de Vallespinosa, per la seva ànima i per la dels seus difunts pares.³³ El fet de què l'hereu d'un mas proper hagués treballat com a pastor a sou del mas d'en Batllet, com a mínim des de mitjan segle XVIII, o potser abans, ens dóna a entendre que a mitjan d'aquell segle, cal Batllet ja tenia bestiar suficient perquè fes necessària la contractació d'un pastor, i que, per tant, disposava d'un o diversos corrals o una establia prou gran per encabir-los.

Pel que fa als habitants de cal Batllet, a més de la família propietària, que tenia el mas com a casa pairal, a la segona meitat del segle XVIII, també tenim constància documental de què hi vivien altres treballadors. Se n'han pogut localitzar tres que hi varen viure en diferents moments, tot i que foren més, i segurament ja n'hi havia diversos que hi treballaven i vivien des de com a mínim la primera meitat d'aquell segle. Els noms que s'han pogut extreure de la poca documentació que es conserva són els següents: Josep Rossell, que l'any 1771 era mosso de cal Batllet, tal com consta a la partida d'òbits del seu germà Ramon Rossell, que va morir a la masia l'1 de maig d'aquell any, on va emmalaltir quan feia una visita al seu germà; Francisco Anglès, que consta com a treballador de la casa al testament que va fer Llorens Martí l'any 1780; i Magí Ferran, fadrí masover de cal Batllet, que apareix recollit en el codicil que va fer el mencionat Llorens Martí l'any 1791.³⁴ Tots aquests treballadors ocupaven unes cambres concretes de la

I de baptismes, confirmacions, matrimonis, compliment pasqual i òbits de Querol, Esblada i Montagut", 1760-1827, número 3, capsa 1; i Fons parroquial de Sant Jaume Apòstol, de Vallespinosa. Secció Notarial, "Manual de testaments", 1763-1847, número 13, capsa 2.

³² ACAC. Fons Notaris, Secció Notaris de Valls, notari Rafael Voltas i Domingo, "Capítols matrimonials", 1785-1786, número 1111.

³³ AHAT. Fons parroquial de Sant Jaume Apòstol, de Vallespinosa. Secció Notarial, "Manual de testaments", 1763-1847, número 13, capsa 2.

³⁴ AHAT. Fons parroquial de Santa Maria, de Querol. Llibres Sagramentals, "Llibre I de baptismes, confirmacions, matrimonis, compliment pasqual i òbits de Querol, Esblada i Montagut", 1760-1827, número 3, capsa 1; i Fons

masia, mentre que l'existència d'un masover, fa pensar que possiblement aquest vivia a cal Batllet amb la seva família.

Tot plegat ens fa plantejar que a mitjan del segle XVIII, o fins i tot, possiblement en algun moment de la primera meitat d'aquella centúria, la masia dels Martí ja havia sofert una primera ampliació important, documentada als cossos II i IV del sector A i al sector B, com s'explica en el següent capítol. Aquesta ampliació estaria relacionada amb la creació d'un espai on tenir-hi un nombre de caps de bestiar suficients per a justificar que el mas tingués un pastor a sou.

No disposem de cap cadastre que ens permeti conèixer de manera aproximada què produïa la finca de cal Batllet al segle XVIII, però el codicil de Llorens Martí ens en dona algunes dades. En el codicil consten les quantitats que li devien diverses persones, ja fos perquè els havia deixat uns diners i no els havien tornat, o perquè no havia cobrat de la venda de cereals produïts a la seva finca, en aquest sentit li devien diverses quarteres de blat, sègol i mestall. A més també hi hauria vinya, tal com ho indica l'existència del cup de planta circular a la segona fase del sector A, segurament associat a un espai de celler. D'altra banda, a més de les aus de corral i bestiar propi per l'autosuficiència de la masia, i del treball pel camp, com seria el cas de mules i rucs, sembla que la ramaderia també tenia el seu pes a cal Batllet. Ja hem vist que en aquell segle els Martí hi tenien bestiar, que treia a pasturar un pastor, però a més d'aquest bestiar propi, també invertien en ramats d'altres propietaris, dels quals n'obtenien beneficis. Així consta en el codicil de Llorens Martí, on trobem que reclama els diners que li pertocaven dels guanys que havien donat dos ramats de bestiar (un de Nicolau Tous, veí del Pont d'Armentera, i l'altre del difunt Macià Cunillera, de Vallespinosa), en els que havia invertit.³⁵

Des de com a mínim la dècada dels seixanta del segle XVII, i fins la mort de Llorens Martí, a la dècada dels noranta del segle XVIII o en els primers anys del XIX, la família Martí de "cal Batllet" de Selmella, va habitar i explotar directament la masia que tenia en propietat. Aquesta realitat va canviar amb l'hereva de Llorens Martí, la seva neboda Rosa Martí, que s'establí amb el seu marit al Pont d'Armentera, i el matrimoni passà a explotar la finca de cal Batllet de Selmella mitjançant masovers. Els propietaris deixaren de tenir cal Batllet com a domicili habitual, tot i que possiblement, hi anaven de tant en tant, ja fos per qüestions relacionades amb l'explotació de la finca, o bé per esbarjo, i l'habitaven uns dies o setmanes, o fins i tot algun mes.

El matrimoni format per Josep Domingo Pons i Rosa Martí Masseguer, va tenir com a mínim una filla, Josepa Domingo Martí, nascuda al Pont d'Armentera, el 3 de gener del 1797 i batejada l'endemà a l'església parroquial, Josepa esdevingué l'hereva dels béns dels seus pares. Va contreure matrimoni el 8 de gener del 1812, a l'església de Sant Joan Baptista de Nulles, amb Daniel Figuerola Domingo, fadrí pagès del lloc de Casafort, del terme de Nulles, fill de Joan Figuerola, pagès, que en aquelles dates ja havia mort, i Teresa Domingo, veïns de Casafort. Pel que respecta als pares de la núvia, en aquella data, tan sols quedava viu el pare, Josep Domingo, mentre que Rosa Martí constava com a difunta.³⁶

El matrimoni s'establí a Casafort, a la casa de la família Figuerola, on el 26 de desembre del 1812, naixia el seu primer fill, Josep Figuerola Domingo, que el mateix dia fou batejat a l'església de Nulles, essent-ne els padrins, el seu avi matern, Josep Domingo, del Pont d'Armentera, i l'àvia paterna, Teresa Domingo. El 31 de maig, naixia una filla, Maria, batejada l'endemà a Nulles, mentre que el 16 de desembre del 1816, naixia el fill que ens interessarà seguir més endavant, Joan, que fou batejat l'endemà a Nulles. I el 3 d'abril del 1820, naixia Josepa, també batejada l'endemà a Nulles. La família seguia establerta a Casafort on, el 18 de desembre del 1828, hi va morir el fill primogènit, Josep Figuerola Domingo, quan faltaven

parroquial de Sant Jaume Apòstol, de Vallespinosa. Secció Notarial, "Manual de testaments", 1763-1847, número 13, caps 2.

³⁵ AHAT. Fons parroquial de Sant Jaume Apòstol, de Vallespinosa. Secció Notarial, "Manual de testaments", 1763-1847, número 13, caps 2.

³⁶ AHAT. Fons parroquial de Santa Maria Magdalena, del Pont d'Armentera. Llibres Sagramentals, "Llibre de baptismes", 1795-1811, número 67, caps 13; i Fons parroquial de Sant Joan Baptista, de Nulles. Llibres Sagramentals, "Libro primero y segundo de desposorios", 1646-1866, número 20, caps 5.

pocs dies perquè acomplís el 16 anys d'edat. Unes setmanes més tard, l'11 de gener del 1829, naixia a Casafort una altra filla d'aquest matrimoni, Antonia Figuerola Domingo.³⁷

El fet de que no es conservin els llibres d'òbits de la parròquia del Pont d'Armentera, del període comprès entre els anys 1708 i 1852, ens impedeix conèixer la data de defunció de Josep Domingo Pons, i per tant el moment en que Josepa Domingo va heretar les propietats que tenien els seus pares al Pont d'Armentera i Selmella, entre les que s'hi comptava la masia de cal Batllet. Tal com acabem de llegir, tan sols tenim la certesa que l'any 1812 Josep Domingo encara estava viu.

Pel que fa a Josepa Domingo i al seu marit Daniel Figuerola, tampoc disposem de la data de defunció, ja que no van quedar recollides als llibres d'òbits de Nulles. En aquest sentit hi ha la possibilitat que, en passar a tenir nombroses propietats al Pont d'Armentera i Selmella, també passessin llargues temporades a la casa que tenien en aquella vila i potser fins i tot a la masia de Cal Batllet, i que haguessin mort al Pont d'Armentera. De fet, sembla que va ser així, ja que a la partida de baptisme de la seva neta Adela, de l'any 1855, els trobem anotats com a veïns del Pont d'Armentera, especificant que en aquella data ja estaven morts. Per tant, no localitzem la seva partida de defunció, perquè van morir al Pont d'Armentera, on havien passat a viure gran part de l'any, en uns anys dels que no es conserva el llibre d'òbits d'aquella parròquia.³⁸

Per precisar una mica millor la data de la defunció de Daniel Figuerola i Josepa Domingo, comptem amb les partides de matrimoni de les seves filles. Així trobem que en la partida de matrimoni de la seva filla Maria que, el 4 de juny del 1833 va contraure matrimoni a l'església parroquial de Nulles amb el doctor en medicina Isidro Rovira, de Vilabella, consta que els pares de la núvia, que estan anotats com a un matrimoni de Casafort, estaven vius. Mentre que en la partida de matrimoni de la seva filla Josepa amb Rafel Castelltort Martí, fadrí blanquer de Valls, celebrat a Nulles el 27 d'abril del 1841, Daniel Figuerola i Josepa Domingo, que segueixen constant com a cònjuges de Casafort, ja apareixen anotats com a difunts. En aquesta darrera partida Daniel Figuerola, que fins l'any 1833 sempre trobem anotat com a pagès, consta com a hisendat, un canvi que ens indica el creixement en el nombre de propietats del matrimoni en algun moment de la dècada dels anys trenta, o fins i tot potser de la dècada dels anys vint.³⁹

Amb la mort del seu germà gran, Joan Figuerola Domingo es converteix en l'hereu del patrimoni dels seus pares, que va passar a gestionar en morir aquests darrers en algun moment entre el 1833 i el 1841. En una data que ens és desconeguda, però que deu estar situada al voltant del 1840, Joan Figuerola Domingo va contraure matrimoni amb Teresa Domingo Griñó, de l'Argilaga. Sembla que inicialment vivien a la casa familiar de Casafort, on va néixer el seu fill Pau Figuerola Domingo, el 31 de març del 1842, essent batejat l'endemà a l'església parroquial de Nulles, i la seva filla Teresa, el 12 d'abril del 1844, que com en el cas anterior fou batejada l'endemà a Nulles. En ambdues partides de baptisme, els pares consten com a veïns de Casafort.⁴⁰

Però ben aviat la situació canviarà, i Joan Figuerola Domingo, amb la seva esposa i fills, passaran a viure a cavall de Casafort, el Pont d'Armentera i Valls. Així, trobem documentat que els següents tres fills els van tenir a Valls, Laureà, el 23 de juliol del 1848, Josep, el 6 de juny del 1851 i Daniel, el 22 de juliol del 1853 els quals foren batejats a l'endemà del naixement, en el cas dels dos primers, i el mateix dia, pel que fa al tercer, a l'església de Sant Joan Baptista de Valls. En la partida del 1848, els pares del nadó consten com a veïns de Casafort, i s'especifica que Joan Figuerola era un hisendat. En canvi, a la partida del 1851, no s'especifica d'on era aquest matrimoni, ni l'ofici del pare, mentre que a la del juliol del 1853, seguia sense constar l'ofici del pare, però s'indicava que els pares eren un matrimoni de Valls.⁴¹ Al cap de

³⁷ AHAT. Fons parroquial de Sant Joan Baptista, de Nulles. Llibres Sagramentals, "Llibre primer i segon de baptismes", 1644-1852, número 18, capsa 4 i "Libro primero y segundo de óbitos", 1645-1852, número 22, capsa 5.

³⁸ AHAT. Fons parroquial de Santa Maria Magdalena, del Pont d'Armentera. Llibres Sagramentals, "Llibre VII de baptismes", 1852-1861, número 86, capsa 17.

³⁹ AHAT. Fons parroquial de Sant Joan Baptista, de Nulles. Llibres Sagramentals, "Libro primero y segundo de desposorios", 1646-1866, número 20, capsa 5.

⁴⁰ AHAT. Fons parroquial de Sant Joan Baptista, de Nulles. Llibres Sagramentals, "Llibre primer i segon de baptismes", 1644-1852, número 18, capsa 4.

⁴¹ AHAT. Fons parroquial de Sant Joan Baptista, de Valls. Llibres Sagramentals, "Llibre de baptismes de la parroquial iglesia de Sant Joan Baptista de la vila de Valls, que comensa al primer de janer de 1845 y acaba als 31 de desembre de 1849", 1845-1851, número 617, capsa 103 i "Libro XXVI de bautismos. 1851 a 1856", 1851-1856, número 653, capsa 117.

poc més de dos anys d'haver nascut, mentre estaven a Casafort, va morir el seu fill, Josep, el 9 de setembre del 1853, essent enterrat l'endemà al cementiri de Nulles. En aquest cas, a la partida de defunció, consta que Joan Figuerola i Josepa Domingo, eren un matrimoni del Pont d'Armentera.⁴²

A partir dels primers anys de la dècada dels cinquanta, Joan Figuerola Domingo s'establí amb la seva família al Pont d'Armentera. Allí hi va néixer la seva filla Adela, el 27 de setembre del 1855, que va morir en aquell municipi el 26 d'octubre del 1858. En ambdues partides dels llibres sacramentals de la parròquia de Santa Maria Magdalena, els pares consten com a veïns del Pont d'Armentera i, a diferència de la majoria de veïns, els hi donen un tractament de senyor i senyora, fet que indica que formaven part de les famílies benestants del municipi. En la partida del 1858, ens ho deixen clar en especificar que el senyor Joan Figuerola Domingo era un hisendat, un terratinent. De totes maneres seguien fent estades a Valls on, l'11 de gener del 1858 va néixer la seva filla Concepció, que fou batejada a l'església de Sant Joan Baptista de Valls el 13 de gener del 1858.⁴³

Però l'any 1859, Joan Figuerola Domingo i la seva família s'establiren definitivament a Valls, on el cap de casa passaria a constar com a veí fins el dia de la seva mort. Allí va néixer la darrera filla d'aquest matrimoni, Joana, el 21 de gener del 1865, batejada al cap de dos dies a l'església de Sant Joan, constant a la partida de baptisme que els pares eren veïns de Valls. Formaren part de les famílies benestants vallenques, arribant Joan Domingo a ocupar el càrrec de diputat de la Diputació Provincial de Tarragona. A més, s'emparentaren amb una de les famílies benestants més destacades de la vila, mitjançant el matrimoni celebrat el 23 de setembre del 1871, a l'oratori particular de la casa del propietari Baltasar de Colubí, entre Laureà Figuerola Domingo i Maria de las Mercedes de Colubí i Gallissà. Malgrat tenir Valls com a residència oficial, la família Figuerola Domingo continuaria passant temporades al Pont d'Armentera, essent-ne Joan Domingo un dels principals terratinents forasters en aquell municipi.⁴⁴

Per fer-nos una primera aproximació a les propietats que tenia Joan Figuerola Domingo al Pont d'Armentera, comptem amb el llibre d'amillament d'aquest municipi del 1853 (que entrà en funcionament el 1854), un instrument fiscal que recull totes les finques rústiques i urbanes del municipi. Amb tot, cal tenir present que l'elaboració dels llibres d'amillament anava a càrrec d'una Junta Pericial controlada pels majors contribuents i les oligarquies locals, i els feien amb la informació aportada per les declaracions dels propis propietaris (extensió, tipus de conreus, producció, partida on es trobava, però sense indicar-ne els límits), sense que se'n fes cap comprovació pericial. Tot plegat permetia amb facilitat que els propietaris (sobretot els mitjans i principals contribuents) tergiversessin dades, sovint ocultant una part de la superfície de les finques o modificant la categoria del tipus de conreu. Aquesta pràctica la constatem en les finques rústiques que va declarar Joan Figuerola Domingo per l'amillament del 1853, on els totals de jornals de cada finca no encaixen amb els del següent amillament, el del 1866 (que com veurem va tenir una vida útil molt més llarga) i que aporta unes dades que estan contrastades i confirmades per altres documents. Així trobem que, l'any 1853 declarava un total de 403,83 jornals, mentre que el 1866 (i una vegada fetes les correccions i afegits que explico més endavant), el total de superfície rústica que Joan Figuerola posseïa al Pont d'Armentera, era de 568,43 jornals. O sigui, que amb una finca menys respecte al 1853, el 1866 passava a tenir 164,60 jornals més que els declarats en aquell primer amillament, una diferència que ens porta a plantejar que a l'amillament del 1853, aquest propietari va ocultar en la seva declaració aproximadament una quarta part de la superfície rústica que posseïa al municipi.⁴⁵

⁴² AHAT. Fons parroquial de Sant Joan Baptista, de Nulles. "Libro tercero de defunciones", 1852-1883, número 23, capsa 5.

⁴³ AHAT. Fons parroquial de Santa Maria Magdalena, del Pont d'Armentera. Llibres Sagramentals, "Llibre VII de baptismes", 1852-1861, número 86, capsa 17 i "Llibre VI d'òbits", 1852-1866, número 93, capsa 19; i Fons parroquial de Sant Joan Baptista, de Valls. Llibres Sagramentals, "Llibre XXVII de baptismes", 1857-1860, número 654, capsa 118.

⁴⁴ AHAT. Fons parroquial de Sant Joan Baptista, de Valls. Llibres Sagramentals, "Libro de matrimonios de la parroquia de Valls", 1869-1877, número 669, capsa 125 i "Llibre XXIX de baptismes", 1863-1865, número 656, capsa 118.; i *La Opinión. Diario político de avisos y noticias*. 15 d'agost del 1879. Tarragona. Pàg.: 2.

⁴⁵ D'aquesta pràctica d'amagar jornals són bons exemples, entre altres, els 0,21 jornals de regadiu de la finca de l'Horta Nova de l'amillament del 1853, que en el del 1866 constaven com a 0,58; els 52,47 de la finca de la partida de Riastres, que a l'amillament del 1866 passaven a ser 91,09; els 76,4 de la finca de la Caseta, que en el document del 1866 augmentaven fins a 121 jornals; o el de la finca de Sagueras, amb 32,4 jornals al document del 1853 i 43,30 al del 1866. Aquesta reducció, sovint considerable, de la superfície de les finques anotada a l'amillament del 1853, respecte a les de l'amillament del 1866, la constatem en totes les finques anotades al primer amillament, que l'any 1866

A l'amillament del 1853 hi trobem anotades 17 finques rústiques que pertanyien a Joan Figuerola Domingo, distribuïdes per les partides del Gaià, el Ràfol, Rupit, les Famades, l'Horta Nova, el Coll Roig, els Riastres, la Sort, la Plana de Selmella i Selmella (on hi tenia les finques de la Caseta, Sagueras, Cal Batllet i el Mas Nou), amb una superfície total de 403,83 jornals. Aquest estaven repartits de la següent manera: 3,19 jornals d'horta, 55,44 de cereals de secà, 57,14 de vinya, 1,53 d'oliveres, 142,05 de bosc, 127,86 de garriga i 16,62 d'erm i roques, destinats a pastures. D'aquest total de jornals, Joan Figuerola va declarar que 123,23 corresponien a la finca de Cal Batllet, els quals distribuïa de la següent manera: 0,08 jornals d'horta de 2a categoria; 19,59 jornals de cereals de secà (5,59 de 1a categoria, 8 de 2a i 6 de 3a); 5,57 jornals de vinya (1 de 1a, 2,54 de 2a i 2,03 de 3a); 0,16 jornals d'oliveres de 2a categoria; 82,5 jornals de bosc (23,50 de 1a i 59 de 3a); i 15,33 jornals de garriga (2,83 de 1a, 8,50 de 2a i 4,0 de 3a). A diferència del 1866, no van declarar cap jornal d'erm o de roques. De fet, tal com constatem en documentació de la dècada dels seixanta i setanta del segle XIX, la superfície real de la finca era de 174,5 jornals, dels quals l'any 1853 el propietari tan sols en va declarar 123,23, per tant ens en mancarien 51,27 que varen quedar ocults i dels que desconeixem a quin tipus de conreu o de terres incultes corresponien. Tot plegat impedeix que puguem prendre com a referència les quantitats i percentatges de superfícies de terres conreades o incultes de Cal Batllet, que queden recollides a l'amillament del 1853. La hipòtesi que plantejarem seria que, en el cas d'aquesta finca, tan sols podríem donar per bona la reduïda superfície destinada a horta, que segurament era la superfície real que corresponia a l'hort pel consum dels habitants del mas, perquè també el trobem a l'amillament del 1853 en altres finques amb masia habitada, però no va quedar comptabilitzat en amillaments i altres instruments posteriors.

A més, segons el llibre d'amillament del 1853, Joan Figuerola també tenia la propietat d'11 immobles. Aquests consistien en cinc cases, dues d'elles al nucli urbà del Pont d'Armentera, la del carrer de Querol número 12 (que era la que tenia una taxació major) i la casa de la plaça de Baix número 3, i tres masies a l'antic terme de Selmella, la de Cal Batllet (el segon immoble amb major taxació), la Caseta i el Mas Nou. La relació de propietats immobles la completaven una fàbrica d'aiguardent, un corral al carrer del Forn, un paller i corral al Portal, un corral als Estenedors, tots aquests al nucli del Pont, i un paller i un paller amb era sense especificar en quin indret es trobaven. Finalment, també pertanyien a aquest propietari quatre mules, dos bous i un ramat de 100 ovelles.⁴⁶

L'any 1859, Joan Figuerola Domingo, propietari i veí de Valls, va ampliar les propietats familiars al Pont d'Armentera adquirint una o dues finques urbanes posades a subhasta com a conseqüència de l'aplicació de la Llei de Desamortització de Madoz (1855).⁴⁷ Mentre que, segons el llibre d'amillament del Pont d'Armentera del 1866 (que estigué en ús, amb modificacions puntuals, fins la dècada dels quaranta del segle XX), en aquell any, Joan Figuerola Domingo tenia en propietat 15 finques rústiques, 9 immobles, tres mules i un ramat de 100 caps de bestiar de llana. Les finques estaven repartides pel terme, concretament a les partides del Gaià, Rupit, el Roder, els Riastres, l'Horta Nova, les Sorts, les Famades i Selmella, i sumaven l'elevada xifra de 484,43 jornals de superfície, dels quals 174,5 corresponien a la finca de Cal Batllet, 121 a la finca de La Caseta i 43,30 a la finca de Sagueras, totes elles a Selmella.

Cal dir que en el llibre d'amillament del 1866, van cometre un error en anotar la superfície de la finca de Cal Batllet (o senzillament es tracta d'un cas flagrant d'ocultació fiscal), ja que anotaren per aquesta finca un total de 17,34 jornals, quan en realitat, tal com constava en el Llibre d'Apeo (malauradament desaparegut), la finca en tenia 174,5. L'error va ser detectat i corregit el 1875, amb una nota al llibre d'amillament. Com que en aquesta nota no hi varen escriure la distribució d'aquests jornals, hem optat per anotar les dades d'aquesta finca que trobem en un altre instrument fiscal, inventariat com a "Amillament" sense data (però que seria contemporani al del 1866), on Ca Batllet consta amb un total de 174,5 jornals i on s'especifiquen els jornals per tipus de conreu i de terreny sense conrear. No és l'únic cas de diferència de xifres entre l'instrument del 1866 i l'"Amillament" sense datar, que hem detectat

encara pertanyien a Joan Figuerola. Hi ha diverses propietats que apareixen al document del 1853, i que ja no pertanyien als Figuerola l'any 1866, i per tant no hem pogut contrastar-ne la superfície, mentre que ens trobem en el mateix cas amb algunes finques que tenien en propietat el 1866 i que encara no posseïen el 1853. Malgrat no poder-ho contrastar en aquests casos, segurament segueixen la constant d'ocultació de la superfície real de la finca que hem detectat en totes les finques en les que hem pogut comparar les superfícies declarades el 1853 i el 1866. ACAC. Fons municipal del Pont d'Armentera, "Amillament", 1853. Núm. 912 i "Llibre d'amillament", 1866. Núm. 873.

⁴⁶ ACAC. Fons municipal del Pont d'Armentera, "Amillament", 1853.

⁴⁷ Rovira Gómez, Salvador-J. (1987). *La desamortització de Madoz a la província de Tarragona (1859-1886)*. Tarragona: Diputació de Tarragona. Pàg.: 229.

entre les propietats de Joan Figuerola Domingo: al llibre d'amillament del 1866 anotaren erròniament 1,07 jornals de vinya per una de les finques que tenia a la partida de Rupit, quan en realitat, aquesta vinya ocupava una superfície d'1,70 jornals, tal com consta a l'altre instrument. Com en el cas de Cal Batllet, també s'ha corregit la xifra de la partida de Rupit, en anotar el total de jornals que tenia Joan Figuerola el 1866, i la distribució d'aquests.

En un segon moment, al llibre d'amillament del 1866 afegiren una setzena finca a Selmella, el Mas Nou (i amb ella l'edifici de la pròpia masia, fet que augmentava el nombre d'immobles fins a 10), que si bé ja apareixia a l'amillament del 1853 com una de les propietats de Joan Figuerola, aquest no l'havia declarat en el moment de confeccionar el del 1866, i l'havien carregat a Joan Boronat, que en realitat era el masover, que hi devia viure amb la seva família. La irregularitat va quedar corregida l'any 1876, en incorporar aquesta finca a les de Joan Figuerola Domingo en l'apèndix de l'amillament del 1876-1877. Per tant, l'ocultació d'aquesta finca a l'amillament del 1866, representa que no havien comptat els 84 jornals que tenia, i que sumats a la resta de finques de Joan Figuerola, ens dona que, el 1866, aquest era propietari d'un total de 568,43 jornals de superfície al Pont d'Armentera. La distribució d'aquests jornals, era la següent: 2,35 de regadiu, 68,6 de cereals de secà, 100,7 de vinya, 3,10 d'oliveres, 125,25 de bosc, 157,60 de garriga i 110,83 de roques. La totalitat del regadiu es trobava a les partides del voltant del Pont d'Armentera, mentre que tot el bosc, més de la meitat de les oliveres, menys d'una quarta part de la vinya i més de tres quartes parts dels cereals de secà, de la garriga i dels terrenys rocosos estaven a les finques de Selmella.⁴⁸

Concretament, la finca de Cal Batllet, la número 14 de la partida de Selmella, tenia la següent distribució de conreus i terrenys: 30 jornals de cereals de secà (2,50 de 1a categoria, 9,50 de 2a i 18 de 3a); 10 jornals de vinya (1,50 de 1a, 2,50 de 2a, 2,50 de 3a i 3,50 de 4a); 0,25 jornals d'oliveres; 50,25 jornals de bosc (12 de 1a, 22 de 2a i 16,25 de 3a); 37 jornals de garriga (10 de 1a, 12 de 2a i 15 de 3a); i 47 jornals de terreny amb roques o erm destinat a pastures (10 de 1a, 18 de 2a i 19 de 3a).⁴⁹

Pel que fa als 9 immobles, l'any 1866, Joan Figuerola Domingo els va declarar tots com a cases, sense recollir-hi cap corral, paller i encara menys una era, com havia fet el 1853. També constatem que ja no posseïa la fàbrica d'aiguarent, que segurament es tractava d'un local amb un alambí. Tornant a les cases que tenia segons l'amillament del 1866, hi havia 7 edificis repartits pel nucli urbà del Pont: el núm. 30 del carrer del Calvari; el núm. 13 de la plaça de Dalt; el núm. 1 del carrer de Querol (que correspon a la casa que apareix amb el número 12 a l'amillament del 1853); el núm. 3 de la plaça de Baix; els núm. 7 i 12 del carrer del Forn; i el núm. 15 del Raval Nou. Els dos darrers immobles corresponien a les masies que hi havia en dues de les principals finques que tenia a Selmella: Cal Batllet i la Caseta. Tal com es deia abans, ens mancava un desè immoble que no va declarar el 1866, i que una vegada corregida l'irregularitat, s'incorporà al llibre d'amillament el 1876, el Mas Nou, una tercera masia de Selmella. De tots aquests edificis, els que tenien una taxació més alta segons el llibre d'amillament eren el número 1 del carrer de Querol, la número 12 del carrer del Forn, la número 3 de la plaça de Baix, mentre que la masia de Cal Batllet estava en quarta posició i la Caseta en cinquena, seguides de tota la resta fins completar les nou propietats.⁵⁰

⁴⁸ ACAC. Fons municipal del Pont d'Armentera, "Llibre d'amillament", 1866. Núm. 873 i "Amillament", s/d. Núm. 1121.

⁴⁹ Aquesta és la distribució dels 174,5 jornals de superfície rústica de la finca de Cal Batllet que consta a l'"amillament" sense datar. Aquest instrument és un lligall sense portada que conté una relació de propietats rústiques del municipi, per partides, amb els límits de cada finca, els tipus de conreu i la superfície de cadascun d'aquests, però no hi consta el valor econòmic d'aquests jornals. Es desconeix el nom que rebia originàriament, i en inventariar la documentació municipal del Pont d'Armentera, en passar a l'Arxiu Comarcal de l'Alt Camp, el registraren com "Amillament". Com deia, no està datat, i en inventariar-lo, optaren per indicar que no tenia data, però que semblava fet cap el 1890, i que havia estat en ús fins la dècada del 1940. Treballant el document, els propietaris i les finques, sembla que en realitat correspon a les dècades dels anys seixanta o setanta del segle XIX, i que no es tractaria d'un amillament, ja que conté els límits de cada finca, que és un element que no trobem en els llibres d'amillament, i a més no hi consta cap tipus de valoració econòmica. Potser podria tractar-se del "Llibre d'Apeo", que sabem que existia l'any 1875, i que hauria estat elaborat uns anys abans. Però tampoc queda clar, ja que si bé els llibres d'apeo que contenen els límits de les finques, juntament amb la superfície, tipus de conreus o de terreny inculte, també inclouen la valoració econòmica d'aquestes, i en aquests cas no ho varen anotar. ACAC. Fons municipal del Pont d'Armentera, "Amillament", s/d. Núm. 1121.

⁵⁰ ACAC. Fons municipal del Pont d'Armentera, "Llibre d'amillament", 1866. Núm. 873 i "Amillament", s/d. Núm. 1121.

Aquest creixement i expansió, que es detecta al llarg del segle XVIII al Camp de Tarragona, hauria tingut també la seva petja a les construccions de Cal Batllet, com posarien de manifest les ampliacions de la fase datada entre finals del segle XVIII i les primeres dècades de la segona meitat del segle XIX, que s'exposen en els capítols següents. Malauradament no disposem de dades suficients per a poder fer un seguiment de l'evolució del conreu de la vinya a Cal Batllet. Tan sols podem comptar amb la xifra dels 10 jornals de vinya que tenia la finca l'any 1866, ja que les dades del 1853 presenten una elevada ocultació en el nombre de jornals declarats i no podem donar per bons els 5,57 jornals de vinya que hi varen anotar. No tenim manera de poder comprovar si el 1853 la finca tan sols tenia els jornals de vinya que varen declarar o n'hi havia algun més, o si fins i tot ja arribaven als 10 del 1866.⁵¹

Tornant a l'evolució de l'edifici de Cal Batllet, aquest presenta una tercera fase, que probablement es mou entre finals del segle XVIII i les primeres dècades de la segona meitat del segle XIX, amb una sèrie d'ampliacions que es van anar portant a terme al llarg d'aquest període, entre les que trobem la construcció del femer al sector A, o la definició del que ara és el sector B, a grans trets.

Com a la resta de la comarca i del Camp de Tarragona, al llarg del segle XVIII, el Pont d'Armentera va viure l'expansió del conreu de la vinya, lligat a l'exportació de vi i la producció d'aiguardent, tot i que en el cas d'aquest municipi el sembrat, que anteriorment havia estat el conreu predominant, va seguir mantenint un pes molt important en els conreus de secà del terme. Aquesta expansió de la vinya, mitjançant la rompuda de terres incultes i la substitució del sembrat per la vinya, es mantingué durant la major part del segle XIX. L'amillament del 1866 ens dona un total de 676,86 hectàrees conreades al terme del Pont d'Armentera, d'un total de 1.877,66 hectàrees de superfície rústica (cal tenir present l'important pes dels terrenys rocosos i les terres incultes ocupades per garrigues). Segons aquest document, l'any 1866 la vinya ocupava la primera posició en hectàrees conreades del terme municipal, amb un total de 381,51 hectàrees (que representaven un 56,36% del terreny conreat), seguit del sembrat amb 212,21 hectàrees (un 31,35%), per l'olivera amb 51,26 hectàrees (un 7,57%) i finalment pels cereals en regadiu amb 31,88 hectàrees (un 4,71%). Però a la zona de Selmella la vinya es mantenia en segona posició, per darrera dels cereals, tal com podem comprovar a les finques que hi posseïen els Figuerola.

La dècada dels seixanta i l'inici dels setanta representà el moment de màxima expansió de la vinya en els termes muntanyencs del Camp de Tarragona com era el cas del Pont d'Armentera, on les característiques del terreny impedièren fer noves rompudes i ampliar de manera significativa la superfície conreada. La destrucció de les vinyes franceses i britàniques per la fil·loxera a partir del 1863, que al llarg de les següents dècades s'escampà per tot Europa arrasant les vinyes, va afavorir l'agricultura i l'economia catalana. Es produí un increment espectacular de l'exportació dels vins catalans, que pràcticament sense competència eren objecte d'una forta demanda per part dels països afectats per la plaga. Aquesta situació anà lligada a una contínua pujada dels preus del vi al llarg de la dècada del 1877 al 1887, quan la vinya arribà al màxim de superfície conreada en l'àmbit de tota Catalunya. Possiblement és en aquest context d'expansió de la vinya, entre els anys cinquanta i setanta del segle XIX, quan tingué lloc la construcció del nou cup de Cal Batllet.

La recuperació de les vinyes franceses a finals de la dècada dels vuitanta, gràcies a la plantació de ceps americans (immunes a la plaga), va provocar la caiguda del preu del vi, als que s'afegí el tancament dels mercats francesos a inicis dels anys noranta. Tot plegat arrossegarà a la misèria a la pagesia catalana, que en part ja estava patint la devastació de la fil·loxera, que el 1879 havia creuat la frontera per l'Empordà, i avançant cap el sud, el 1888 arribava als límits de la província de Tarragona. Al llarg dels primers anys de la dècada dels noranta, la fil·loxera s'escampà per l'Alt Camp destruint progressivament les vinyes i aguditzant una crisi ja existent. Del Pont d'Armentera, tenim notícia que l'any 1896, la collita de vi fou tan sols el terç de la collita dels anys anteriors, mentre que el 1902, la collita fou declarada "nul·la" en aquest municipi. Tan sols la lenta replantació amb ceps americans, aconseguirà la recuperació del conreu de la vinya a les planes i altres zones on es cultivava a mitjan segle XIX, mentre que va desaparèixer de molts dels terrenys de muntanya per on s'havia expandit durant les dècades dels seixanta, setanta i vuitanta. Malauradament no disposem de dades de la superfície conreada i el tipus de conreus de la finca de Cal Batllet a finals del segle XIX i els primers anys del XX, per comprovar si hi va

⁵¹ ACAC. Fons municipal del Pont d'Armentera, "Amillament", 1853. Núm. 912; "Llibre d'amillament", 1866. Núm. 873 i "Amillament", s/d. Núm. 1121.

haver una reducció del nombre d'hectàrees de vinya que hi conreaven el 1866. Al Pont d'Armentera, amb el pas dels anys el sembrat recuperaria la posició de predomini en la superfície conreada, mentre la vinya passava a un discret segon lloc. Aquest canvi se'ns fa evident en les dades que tenim pel 1954, quan el sembrat de secà corresponia a un 50,44 % de la superfície conreada del terme, davant del 24,62% de la vinya.⁵²

Centrant-nos de nou en les propietats dels Figuerola al Pont d'Armentera, l'any 1875, Joan Figuerola Domingo va cedir la propietat de tres de les finques al seu fill Laureà, que pel que sembla ja s'havia convertit en el seu hereu. Així, aquell any, Laureà Figuerola Domingo ja constava com a propietari de la finca de la Caseta, a Selmella, i de les cases número 18 de la plaça de Dalt i la número 12 del carrer del Forn, del Pont d'Armentera.⁵³

Com en el cas del seu pare, Laureà Figuerola Domingo, era veí de Valls i feia estades de tant en tant al Pont d'Armentera, però amb l'adquisició d'aquestes finques, s'hi va traslladar a viure els primers mesos del 1876. Cal dir que les relacions entre aquest propietari i l'Ajuntament del Pont d'Armentera no foren massa bones i ben aviat va començar a tenir conflictes amb el consistori, quan a finals d'aquell mateix any 1876, va reclamar que l'inclouessin a la llista electoral, però la reclamació fou desestimada perquè tan sols feia set o vuit mesos que residia a la vila i abans ho feia de manera esporàdica, i per tant encara no hi tenia dret. Juntament amb el seu pare, també va presentar reclamacions en no estar d'acord en com s'havia fet el repartiment veïnal per cobrir el deute de l'impost de consums, reclamació que fou desestimada per l'Ajuntament, però que els Figuerola i un altre propietari varen intentar recórrer presentant un recurs a la Diputació Provincial, que tampoc va prosperar.

El 6 d'agost del 1876 tingué lloc una nova topada entre Laureà Figuerola i el consistori d'aquell municipi, quan el propietari es plantà en mig d'un camí que passava per una de les finques de la família, al·legant que aquell camí era particular, per fer recular un grup de veïns i membres de l'ajuntament del Pont que anaven d'excursió a una font. Però no ho va aconseguir, ja que aquests s'imposaren dient que aquell era un camí públic, l'antic camí de Querol. En tornar de la font, el grup de veïns se'l tornà a trobar en mig del camí, armat amb una carrabina i carregat de cartutxos, i si bé afortunadament la sang no va arribar al riu, Laureà Figuerola va enviar al comandant general de la província i al governador civil una queixa sobre els individus de l'Ajuntament del Pont d'Armentera que aquell dia passaren pel camí que travessava la seva propietat. De totes maneres, el moment més crític d'aquests conflictes amb el consistori fou quan, Laureà Figuerola, en nom propi i d'altres terratinents, va dirigir-se directament al governador civil de Tarragona per a demanar permís per fer balls i la processó del 3 de gener del 1877, passant per davant de l'autoritat de l'alcalde i de l'ajuntament. El governador els va donar permís, i l'ajuntament en considerar que aquest s'havia excedit donant-lo passant per sobre de l'autoritat local, va presentar la dimissió. Però el governador no va acceptar la dimissió dels membres del consistori del Pont d'Armentera, i l'alcalde i els regidors seguiren mantenint els seus càrrecs.⁵⁴

Sembla ser que Laureà Figuerola no estigué massa temps domiciliat al Pont d'Armentera, segurament un o dos anys entre el 1876 i el 1878, aproximadament. De fet, tots els seus vuit fills varen néixer a Valls i foren batejats a l'església de Sant Joan, essent-ne el primer, Joan Baptista Figuerola Colubí, nascut l'11 d'abril del 1872 i batejat l'endemà. I en totes les partides de baptisme, el pare constava com a propietari i veí de Valls. El seguiren Maria de las Mercedes, nascuda el 7 de febrer del 1878, i batejada el dia 9 d'aquell mes (que va morir a Valls el 10 de juliol del 1879); Josep Maria, nascut el 10 de juny del 1880 i batejat el dia 12; Laureà, nascut el 6 d'octubre del 1881 i batejat el dia 8; Maria de las Mercedes, nascuda el 5 de març del 1883 i batejada el dia 8; Baltasar, nascut el 31 de març del 1885 i batejat el 4 d'abril (que va morir a Valls el 7 de novembre del 1886); Rosa, nascuda el 4 de novembre del 1886 i batejada el dia 9;

⁵² Cardó Soler, Josefina (1983): *L'evolució dels conreus del Camp de Tarragona a partir del segle XVIII*. Valls: Institut d'Estudis Vallencs. Pàg.: 221-246, 618, 632 i 643; i Ribes Mateu, Domènec (2002). *El Pont d'Armentera*. Núm. 2 de la Col·lecció IEV Estudis Comarcals. L'Alt Camp, poble a poble. Valls: Institut d'Estudis Vallencs. Pàg.: 40.

⁵³ ACAC. Fons municipal del Pont d'Armentera, "Llibre d'amillament", 1866. Núm. 873.

⁵⁴ Berenguer Tomàs, M. Isabel (2017): *El Pont d'Armentera. Una mica d'història (segles XVII-XX)*. Valls: Institut d'Estudis Vallencs. Pàg.: 67-68, 250; i *La Opinión. Diario político de avisos y noticias*. 11 d'agost del 1876. Tarragona. Pàg.: 3.

i Joaquina, nascuda el 5 de maig del 1888 i batejada el 10 d'aquell mes (i que va morir a Valls, el 21 d'agost del 1889).⁵⁵

La mort de Joan Figuerola Domingo, a Valls, el 14 d'agost del 1879, i de la seva vídua Josepa Figuerola Domingo, també a Valls, el 7 de febrer del 1880, va convertir al seu fill Laureà Figuerola Domingo, en l'hereu del patrimoni familiar i com a tal, en el propietari del conjunt de finques que tenien els seus pares al Pont d'Armentera, entre elles la masia de Cal Batllet. Però no en podria gaudir massa anys, ja que el 30 de maig del 1889, Laureà Figuerola, propietari vallenc, moria a la seva casa de Valls a l'edat de quaranta anys. L'endemà li feien el funeral de 1a classe a l'església de Sant Joan i l'enterraven al cementiri municipal de Valls.⁵⁶

Els hereus de Laureà Figuerola conservaren el conjunt de propietats que tenia la família al Pont d'Armentera, fins les primeres dècades del segle XX. Malauradament, en la documentació municipal d'aquell poble que ens permet fer el seguiment de la propietat d'aquestes finques, o bé no consten tots els canvis de propietari, tal com és el cas del Llibre d'amillament, o senzillament els anoten com a "Figuerola Domingo, Laureano Herederos", sense especificar qui eren, com és el cas del Registre Fiscal d'edificis i solars. Aquests hereus no serien altres que els fills, que en aquell moment eren tots menors d'edat, i la vídua. El primogènit, Joan Baptista Figuerola de Colubí, es va casar en una data que ens és desconeguda, però que segurament es mouria entre el 1892 i el 1894, amb Teodora Ballester, amb qui tindria dos fills, Joan Baptista, nascut el 6 de desembre del 1894, i Alicia, el 30 de juliol del 1898. Tots ells eren nascuts a Valls, on vivia el matrimoni. En les partides de baptisme i en la seva pròpia de defunció, Joan Baptista Figuerola de Colubí consta com a propietari, mentre que als pocs anys de la seva mort, que va tenir lloc a Valls el 16 de novembre del 1902, comencem a trobar anotacions en el llibre d'amillament del Pont d'Armentera amb els canvis de propietat de diverses finques, que passen a mans dels seus germans Josep Maria i Laureà.⁵⁷

Gràcies al Registre Fiscal d'edificis i solars del Pont d'Armentera, de l'any 1895 (que estigué en ús fins els primers anys de la dècada dels seixanta del segle XX), tenim constància que aquell primer any, els hereus de Laureà Figuerola Domingo mantenien la propietat d'un total de deu edificis: set dins del nucli urbà i tres masies. El mateix nombre que el difunt Laureà Figuerola havia heretat del seu pare, però amb algunes diferències en el nom del carrer o en la numeració de tres d'elles. Així, al nucli del Pont tenien en propietat el núm. 1 del carrer de Querol, el núm. 3 de la plaça de Baix, els núm. 7 i 12 del carrer del Forn, el núm. 19 del Raval Nou, el núm. 18 de la plaça de Dalt i el núm. 2 del carrer del Vall. Mentre que pel que fa a les masies, eren les cases de camp núm. 8 (que corresponia a Cal Batllet), número 4 (la Caseta) i número 18 (el Mas Nou), totes elles a l'antic terme de Selmella. Pel que fa a la resta de finques agrícoles, les anotacions que trobem en el llibre d'amillament del 1866, ens indiquen que la majoria d'aquestes (sinó totes) seguirien en mans de la família Figuerola fins les primeres dècades del segle XX.⁵⁸

Centrant-nos en la masia de Cal Batllet, disposem d'algunes dades que ens permeten seguir-ne l'evolució durant les darreres dècades del segle XIX. Ja hem dit anteriorment, que des dels darrers anys del segle XVIII o els primers del XX, la família propietària de Cal Batllet deixà de tenir aquell mas com a casa pairal, quedant la seva explotació en mans d'una o més famílies de masovers i altres treballadors, que l'habitaven habitualment, davant d'uns propietaris que hi feien estades de tant en tant. Els Figuerola, quan hi anaven a passar uns dies o setmanes, tenien reservada una part de la casa, mentre que els treballadors habitaven la resta. La documentació ens permet constatar que, com a mínim, des de mitjan

⁵⁵ AHAT. Fons parroquial de Sant Joan Baptista, de Valls. Llibres Sagramentals, "Libro de bautismos de la parroquia de Valls", 1868-1872, número 658, capsa 119, "Libro XXXIII de bautismos. 1877 a 1882", 1877-1882, número 660, capsa 121, "Llibre XXXIV de bautismos", 1882-1888, número 661, capsa 120, "Llibre XVIII d'òbits", 1877-1888, número 677, capsa 129, i "Llibre XIX d'òbits", 1888-1902, número 678, capsa 130.

⁵⁶ Segons la nota publicada al diari "La Opinión", Joan Figuerola Domingo hauria mort al Pont d'Armentera, però la partida de defunció que trobem als llibres d'òbits de l'església de Sant Joan de Valls deixa clar que va morir a Valls, on l'endemà li van fer el funeral i l'enterraren al cementiri. *La Opinión. Diario político de avisos y noticias*. 15 d'agost del 1879. Tarragona. Pàg.: 2; AHAT. Fons parroquial de Sant Joan Baptista, de Valls. Llibres Sagramentals, "Llibre XVIII d'òbits", 1877-1888, número 677, capsa 129.

⁵⁷ ACAC. Fons municipal del Pont d'Armentera, "Llibre d'amillament", 1866. Núm. 873, i "Registre Fiscal d'edificis i solars", 1895. Núm. 752; i AHAT. Fons parroquial de Sant Joan Baptista, de Valls. Llibres Sagramentals, "Llibre de bautismos", 1889-1897, número 662, capsa 122, i "Libro de óbitos", 1902-1916, número 679, capsa 131.

⁵⁸ ACAC. Fons municipal del Pont d'Armentera, "Llibre d'amillament", 1866. Núm. 873, i "Registre Fiscal d'edificis i solars", 1895. Núm. 752.

de la dècada dels vuitanta el mas s'havia dividit en diversos habitatges independents, on vivien les famílies que hi treballaven.

En els fulls del padró d'habitants del Pont d'Armentera de l'any 1875, el més antic que es conserva, hi trobem la primera relació completa d'aquests habitants de Ca Batllet. Concretament, aquell any vivia a la masia el matrimoni de pagesos format per Josep Farré Ravell (nascut a Querol el 1830) i Maria Figueres Riera (nascuda a Foix, el 1836), que residien al mas des de feia uns quinze anys. Amb ells vivien els seus cinc fills, Josep (nascut a Querol el 1857), Pau, Joan, Magí i Anton (nascuts a Selmella, a cal Batllet, els anys 1863, 1866, 1870 i 1873), tots ells anotats com a pagesos solters, malgrat que els darrers eren infants de pocs anys d'edat. Aquesta família de masovers no vivia sola a la masia, ja que també hi residien dos mossos: Pelegrí Rovira Bargalló, solter, nascut a Querol el 1835, domiciliat al mas des de feia quatre anys, i Maria Boada Ferran, soltera, nascuda el 1861 a Pontils, i que vivia a Cal Batllet des de feia dos anys.⁵⁹

De la resta del segle XIX disposem de diverses còpies del padró dels individus subjectes a l'impost de cèdules personals, que ens permeten fer un seguiment de qui vivia a Cal Batllet, tot i que a diferència de l'anterior document del 1875, en aquests padrons s'obviaven els menors de 15 anys. Disposem de la còpia del padró que elaboraren l'any 1883, per l'any 1883-1884, en el que trobem que en aquell any a Cal Batllet hi vivia una família, formada per Magdalena Ferré Contijoch, vídua, natural de Vallespinosa, els seus fills Magí i Joan Ferran Ferré, nascuts al Pont d'Armentera, i una senyora, Maria Mateu, de la qual no queda clar si formava part de la mateixa família. En la del 1885, ja hi trobem instal·lades a la masia dues famílies diferenciades, en primer lloc la que ja teníem documentada el 1883, amb la vídua Magdalena Ferré Contijoch, el seu fill Magí Ferran Ferré, que constava com a cap de casa, la seva dona Catalina Murgadas Batet, nascuda a Vallespinosa; els germans del marit, Joan i Rosa Ferran Ferré, ambdós solters, nascuts al Pont d'Armentera; i Maria Batet, vídua de 72 anys, del Pont d'Armentera, que devia ser la mare de Catalina Murgades. La segona família era la de Joan Morató Inglés; la seva dona Antonia Ferré Rovira; el seu germà, Ramon Morató Inglés, solter; i la seva mare, Paula Inglés Montserrat vídua, tots del Pont d'Armentera. En la de l'any 1889-1890, confeccionada el 1889, tan sols hi tornem a trobar una sola família, la de Magí Ferran Ferré, amb la seva mare, dona i els germans Joan i Rosa.⁶⁰

La darrera còpia del segle XIX d'aquest padró és la que van fer el 1893, pel 1893-1894, on trobem fins a tres famílies independents que vivien a cal Batllet. En primer lloc hi tenim a la mateixa família Ferran documentada des del 1883, tot i que ara la mare, Magdalena Ferré Contijoch hi vivia amb el seu marit Francisco Queraltó Llauredó, de Vallespinosa, amb qui s'havia casat en segones núpcies. Hi continuava vivint el matrimoni format per Magí Ferran Ferré i Catalina Murgades Batet, i la germana del marit, Rosa Ferran Ferré (anotada per error al document com a Rosa Ferré Ferré). La segona família que vivia a cal Batllet era la de Llorenç Ferran Mateu, del Pont d'Armentera, casat amb Rosa Clarassó Vila, de Vallespinosa, i els seus fills, Magdalena, Sebastià i Quiteria Ferran Clarassó, tots solters i nascuts a Vallespinosa. Finalment, la tercera família era la del matrimoni format per Antoni Andreu Bergadó, de Vila-rodona i Maria Pijoan Tolosa, nascuda a Forés. Per tant, aquell any, vivien a Cal Batllet, dotze persones majors de 15 anys, i un nombre d'infants que ens és desconegut, i que possiblement ens apropiaria a la vintena d'habitants. Sempre sense tenir en compte els propietaris, quan s'hi traslladaven per passar-hi uns dies.⁶¹

La divisió de la zona d'habitatge de la masia, en diverses vivendes independents, també es constata en el Registre Fiscal d'edificis i solars del 1895. Aquest document especifica que la casa de camp número 8 de Selmella, anomenada Cal Batllet, situada en mig d'una finca rústica, i amb una superfície edificada de 800 metres quadrats, consistia en una: "Casa compuesta de tres habitaciones con planta baja, un piso y desvan; tiene tres cobertizos destinados a usos agrícolas." Cal tenir en compte que amb el terme "habitatció", es fa referència a habitatge independent, per tant en aquell any tenia tres espais d'habitatge

⁵⁹ ACAC. Fons municipal del Pont d'Armentera, "Fulls del padró d'habitants", 1875. Núm. 6265.

⁶⁰ ACAC. Fons municipal del Pont d'Armentera, "Còpia del padró dels individus subjectes a l'impost de cèdules personals del 1883-1884", 1883. Núm. 6236; "Còpia del padró dels individus subjectes a l'impost de cèdules personals del 1885", 1885. Núm. 6232; i la "Còpia del padró dels individus subjectes a l'impost de cèdules personals del 1889-1890", 1889. Núm. 6262.

⁶¹ ACAC. Fons municipal del Pont d'Armentera, "Còpia del padró dels individus subjectes a l'impost de cèdules personals del 1893-1894", 1893. Núm. 6234.

independents ben consolidats, ja que no hi ha anotacions posteriors corregint-ho, i hem de tenir present que aquest registre es mantingué en ús fins els primers anys de la dècada dels seixanta del segle passat. En cadascun d'aquests "habitatges" hi viuria una de les famílies que treballaven a Cal Batllet, mentre que un dels tres espais estaria reservat per la família propietària. Tot i que en els períodes en els que van arribar a viure tres famílies a Cal Batllet, és possible que una de les famílies estigués allotjada en una part de l'habitatge dels amos.

Els tres coberts destinats a usos agrícoles, també apareixen anotats al document com a tres locals independents. Això ens fa pensar que aquests segurament consistirien en el sector B (veure figura 6), dividit en dues parts, potser separant l'àmbit XVI i XIV, de la resta, i el sector C. També hi ha la possibilitat de què un dels "locals" no fos altre que les zones del sector A destinades a producció i emmagatzematge, i els altres dos fossin els sectors B i C.

En canvi, a diferència de Cal Batllet, les altres dues masies que tenien els Figuerola a Selmella, mantingueren la casa amb un únic habitatge destinat a una família de masovers. Així, en el registre del 1895, la Caseta constava amb un habitatge i tres locals independents destinats a usos agrícoles, mentre que el Mas Nou, constava amb un habitatge i un local independent. Cal remarcar que, en aquest registre, Ca Batllet era la finca rústica dels Figuerola que tributava per una quantitat més alta, 90 pessetes. De la resta, per davant tan sols tenia el núm. 1 del carrer de Querol, amb 300 pessetes i el núm. 2 del carrer de Vall, amb 102 pessetes.⁶²

Tornant de nou amb la propietat de la finca de Cal Batllet, aquesta continuà en mans dels hereus de Laureà Figuerola Domingo fins ben entrat el segle XX. Cal Batllet va acabar passant a mans de Josep Maria Figuerola Colubí, regularitzant-ne la propietat a l'apèndix de l'amillament del Pont d'Armentera de l'any 1906 per l'any 1907, tal com consta en una anotació del llibre d'amillament del 1866. En aquelles dates Josep Maria Figuerola era el fill de major edat que quedava viu dels fills de Laureà Figuerola i Maria de las Mercedes de Colubí, i mantingué la propietat de Cal Batllet fins els darrers mesos de 1917, quan va adquirir la finca Joan Mestres Mateu, de Puigpelat, trencant-se així definitivament la relació dels Figuerola amb Cal Batllet.⁶³

És en aquest context dels primers anys del segle XX, quan es data la quarta fase edilícia identificada a l'estudi de paraments, que a diferència de les anteriors, que havien estat centrades en ampliar els espais d'emmagatzematge i destinats a usos agrícoles o ramaders, va consistir en unes modificacions i ampliacions de la part de la masia destinada a habitatge. Unes obres que varen incloure un portal monumental aixecat amb maó, a la zona de l'era de batre, que feia funció d'accés a la part baixa de la masia, i que consistia en dos grans pilars motllurats. Mentre que aixecaren un nou pis als àmbits XIV i XVI del sector B, els quals foren destinats a usos residencials. Per accedir a aquests espais, s'habilità una escala d'obra exterior, adossada a la façana de la masia des de la part baixa d'aquesta. Malauradament no disposem de suficient informació per poder concretar si aquesta fase la varen fer els hereus de Laureà Figuerola, o bé va anar a càrrec de Joan Mestres.

A partir del 1917, la finca va passar per les mans de diversos propietaris, que la seguiren explotant mitjançant les famílies de masovers que hi vivien, fins la segona meitat del segle XX. Després de Joan Mestres, la propietat de Cal Batllet va passar a Mercè Calvet Boronat, i posteriorment a la família Blanc, de Puigpelat. És possible que els propietaris també hi fessin alguna estada de tant en tant, fent servir una zona de l'habitatge que estaria reservada per a ells. Els darrers propietaris foren els Ortiz, que trobaren la masia pràcticament abandonada i ruïnosa i, a finals del segle XX, iniciaren unes obres desafortunades per rehabilitar-la i convertir-la en segona residència. Unes obres que deixaren a mig fer i que acabaren alterant significativament i fins i tot destruint parts de la masia històrica.⁶⁴

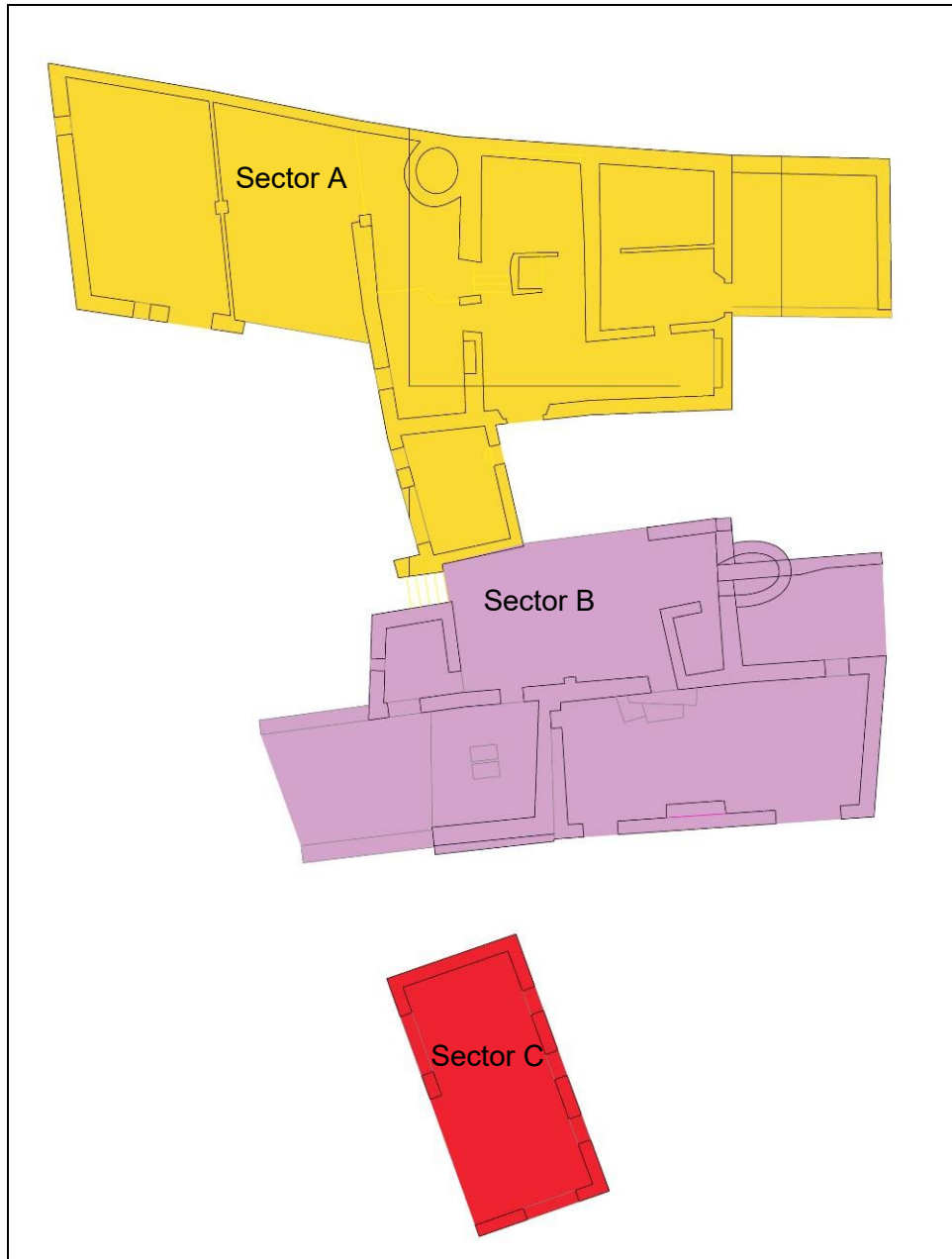
⁶² ACAC. Fons municipal del Pont d'Armentera, "Registre Fiscal d'edificis i solars", 1895. Núm. 752.

⁶³ ACAC. Fons municipal del Pont d'Armentera, "Llibre d'amillament", 1866. Núm. 873, i "Registre Fiscal d'edificis i solars", 1895. Núm. 752.

⁶⁴ ACAC. Fons municipal del Pont d'Armentera, "Llibre d'amillament", 1866. Núm. 873; "Amillament", s/d. Núm. 1121, i "Registre Fiscal d'edificis i solars", 1895. Núm. 752.

7. RESULTATS DE L'ESTUDI DE PARAMENTS I EVOLUCIÓ

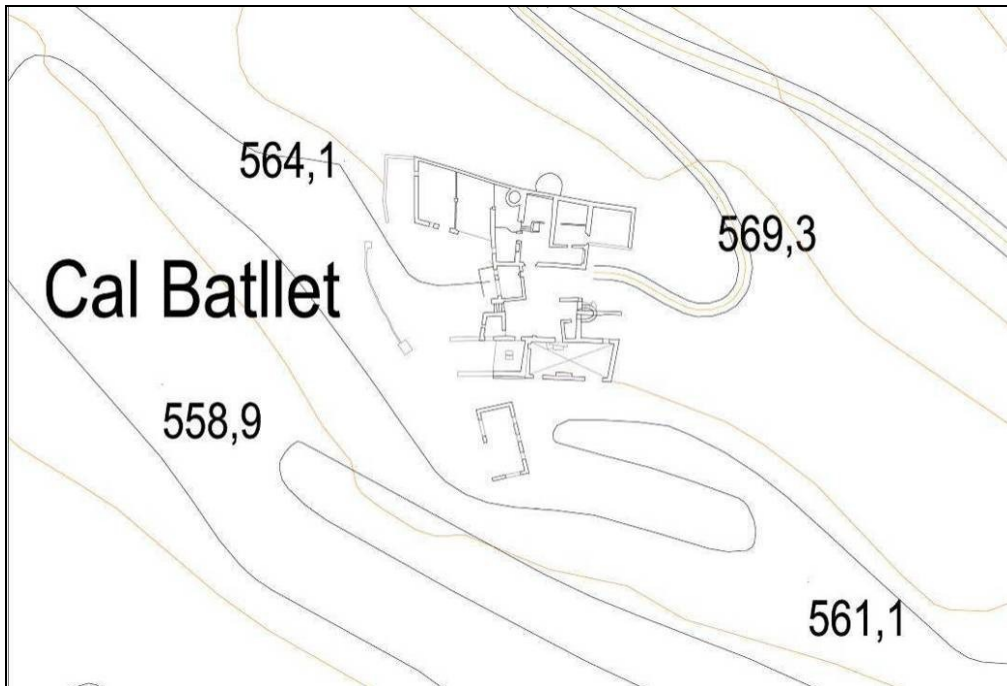
Per tal de fer una exposició dels treballs i els resultats obtinguts durant la intervenció més clara i entenedora, aquesta es farà en base a dos criteris; un de topogràfic i l'altre diacrònic. És a dir, s'explicaran les diferents fases històriques documentades en atenció a cada sector que conforma el conjunt de la masia: per un costat s'exposen els resultats de l'estudi al sector A, correspon al nucli nord de l'edifici i origen de la masia. De l'altra, es presenten de manera conjunta els resultats dels estudis de paraments a la zona productiva i d'emmagatzematge que comprèn els sectors B i C.

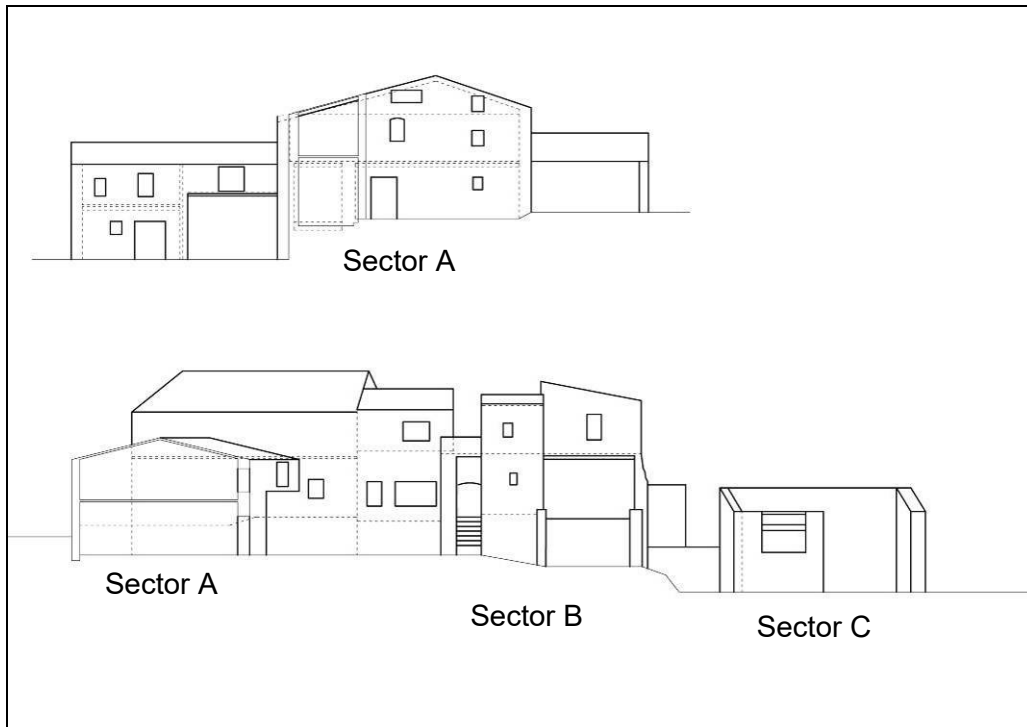
6. Planta general amb indicació dels tres sectors diferenciats (planimetria base: L'APARADOR ARQUITECTES).

Cal destacar, abans de començar l'anàlisi de les fases identificades, la singularitat topogràfica del conjunt de la masia. En trobar-se en un estrep muntanyós a l'oest de les Roques de Cal Batlet, que arriben a una cota màxima entorn els 800 msnm, els edificis s'adapten als desnivells que marquen les corbes seguint una davallada de NW a SE. D'aquesta manera, una part de les construccions del sector B (les de la banda meridional) es troben a una cota inferior respecte a l'ala nord d'aquest mateix cos i respecte al sector A, i també el sector C es troba edificat a una cota inferior al sector B, en situar-se en una posició

encara més meridional. Paral·lelament a aquesta davallada nord-sud, trobem que els àmbits del costat occidental dels sectors A i B es troben a una cota inferior, degut a l'altre sentit del pendent que va d'est a oest.

7. Mapa topogràfic (ICGC) de la zona amb les edificacions de Cal Batllet (L'APARADOR ARQUITECTES), amb indicació de les corbes de nivell.

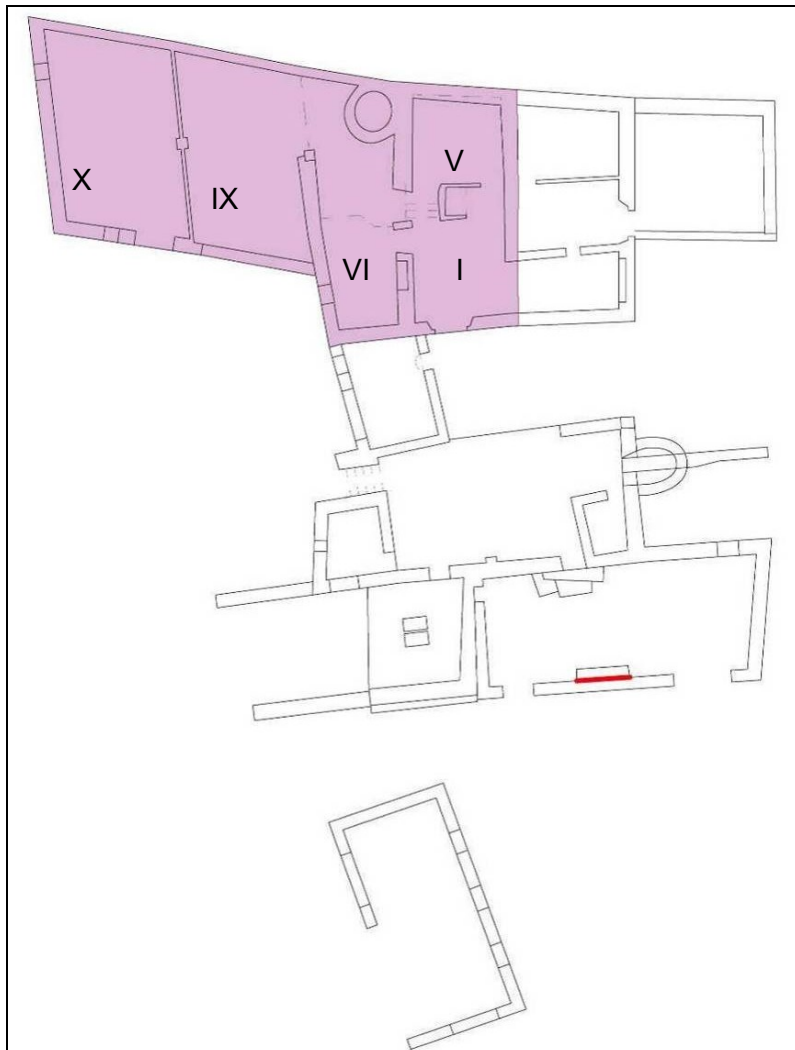
8. Alçat esquemàtic W-E de la façana principal del sector A (superior) i alçat N-S dels tres sectors (inferior) realitzat per L'APARADOR ARQUITECTES, on queda reflectit el desnivell de la topografia del terreny, al qual s'adapten les edificacions.

SECTOR A

Fase 1. L'origen de la masia

L'estudi de paraments ha permès determinar que l'origen de la masia de Cal Batllet es troba en la zona central i occidental del sector A. Concretament abasta els àmbits que van de la zona d'accés pel portal principal de la façana sud cap al seu costat oest, incloent les estances situades a un nivell inferior en l'extrem occidental, adaptades a les irregularitats del terreny. A aquesta primera edificació pertanyen els espais codificats com àmbits I, V, VI, IX i X. D'aquests, els àmbits I, V i VI formen el cos oriental de l'edifici, construït sobre una part del terreny que es troba a una cota més alta i amb unes mides de fons/longitud majors. El segon seria el cos occidental de l'edifici, format pels àmbits IX i X, disposats en una zona més baixa del terreny, i amb uns nivells de circulació diferents degut a l'adaptació a l'orografia preexistent.

Respecte a la data fundacional, com s'exposarà més endavant de manera detallada, les tècniques constructives i paral·lels, i les primeres dades històriques, indicarien una cronologia centrada entre els segles XVII i XVIII. Aquesta datació es pot concretar arran de les dades de la documentació històrica, que indiquen una cronologia *ante quem* al 1668, donat que és el primer cop en què apareix mencionada la masia en un document, lligada a la família Martí, concretament Damià Martí, fill d'un altre Damià que apareix documentat el 1600 vivient encara a Selmella, i que marcaria la datació *post quem*. És a dir, que l'origen de Cal Batllet es trobaria entorn a mitjan segle XVII, o durant la primera meitat d'aquesta centúria.

9. Plànol de la planta baixa del conjunt (L'APARADOR ARQUITECTES), amb indicació de les construccions de la primera fase (tramades) i dels àmbits.

10. Vista general de Cal Batllet des del camí d'accés, en el costat NE. Es pot apreciar el desnivell del terreny. En primer terme el sector A.

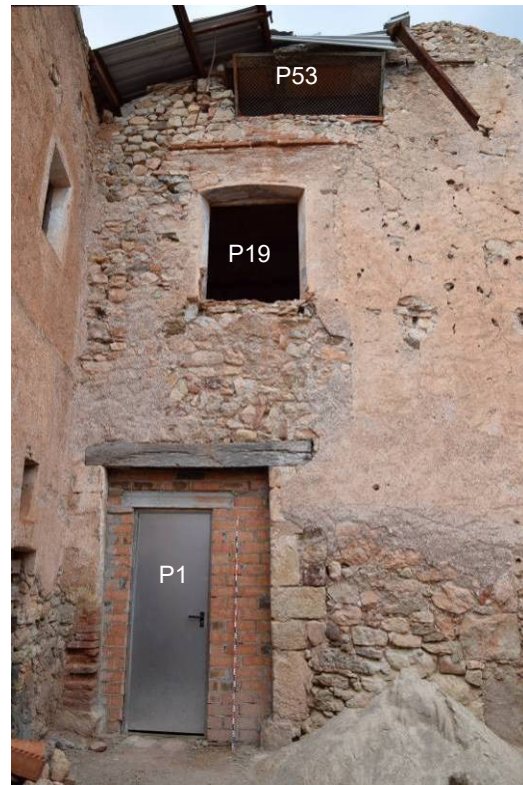
11. Vista general de Cal Batllet des del costat W, on es pot apreciar el desnivell del terreny.

12. Vista general de la zona d'accés a Cal Batllet, amb les construccions del sector A a la dreta, i les del sector B a l'esquerra. Entre ambdues l'àmbit adossat durant una reforma a la façana principal del sector A, l'àmbit VII.

Descripció general. L'estructura original de la masia abastava originalment part de les estances del sector A que inclouen tant les que es troben en la part baixa del terreny a l'extrem oest –àmbits IX i X–, com part de les situades en la zona més elevada -I, V, VI, IX i X-. Es defineix una planta aproximadament rectangular que s'adapta a l'orografia del terreny, amb una longitud de 19,7 m formada pels dos cossos mencionats. L'oriental i més elevat té una amplada entre 10 i 11,9 m i l'occidental, degut a un reclau de la façana principal, té una amplada de 8,9 m.

La façana principal de la masia que actua com a límit sud –E1- està feta, a l'igual que la resta de murs d'aquesta primera fase, amb una obra de maçoneria de pedres mitjanes/grans ben carejades, amb alguns blocs de mida més petita, tot lligat amb un morter de calç de color blanc terrós, i amb reforços cantoners de carreus i grans blocs carejats. Aquesta paret tanca de manera solidària amb la del costat occidental, originalment l'E6, que arran de l'ampliació per aquest costat quedarà com a separació amb els àmbits II, III i IV.

13, 14. Vista general i de detall de la façana principal E1. Esquerra: el cos/àmbits del costat dret, actual cantonada, corresponen a una ampliació posterior. Dret: Visible el parament de maçoneria, i també la porta principal d'accés –P1- construïda originalment amb muntants de carreus i llinda de fusta.

A la façana principal hi trobem l'accés principal, un portal de llinda de fusta –P1- amb muntants de pedra picada que presenta reparacions de fases posteriors. En el pis principal s'obre una finestra alta amb festejador per la cara interna –P19-, amb la part superior definida per un arc escarser de rajoles, i en el segon nivell de les golfes un finestral allargat –P53-, característic d'aquests espais d'emmagatzematge per a l'entrada de productes agrícoles i per a facilitar la ventilació.

15. Detall de la façana principal E1, amb la porta P1, que presenta algunes reparacions amb maons plans. És ben visible la cantonada original reforçada amb carreus, on es recolza el tram de façana E2, ampliat durant una reforma (indicat).

Respecte al tancament oest de la façana E1, aquest correspon al mur E20, construït de manera solidària i que tanca de sud a nord recolzant en la façana septentrional posterior-E7-. Aquest mur fa també de contenció del fort desnivell entre els àmbits superiors -I, V i VI- i els inferiors -IX i X-, i se li recolza el segon tram de façana sud en la part baixa, la paret E24 que delimitava originalment els àmbits IX i X. No obstant, les reformes més recents van comportar la destrucció d'aquest tram de façana en la zona de contacte amb el mur de contenció E20 -àmbit IX-, creant un espai obert damunt el qual es va construir un altell suportat per bigues de formigó.

16. Detall de la zona baixa del sector A, on es pot veure el tram de façana sud E24 parcialment enderrocada durant les reformes més recents a l'alçada de l'àmbit IX (traçat restituït en discontinu). Tot i això, encara es conserva l'empremta del seu tancament contra la paret lateral del mur de contenció dels àmbits superiors E20. A la dreta, el cos afegit durant una reforma corresponent a l'àmbit VII.

17. Detall del reclau de la façana meridional, amb el mur de contenció E20 que delimita els àmbits de la zona elevada en primer terme. Indicada l'empremta del tancament original de la façana sud de la part baixa –E24-, desmuntada en aquesta zona en les reformes que va fer l'anterior propietari, i en discontinu el traçat original. A la dreta el cos afegit de l'àmbit VII durant una reforma.

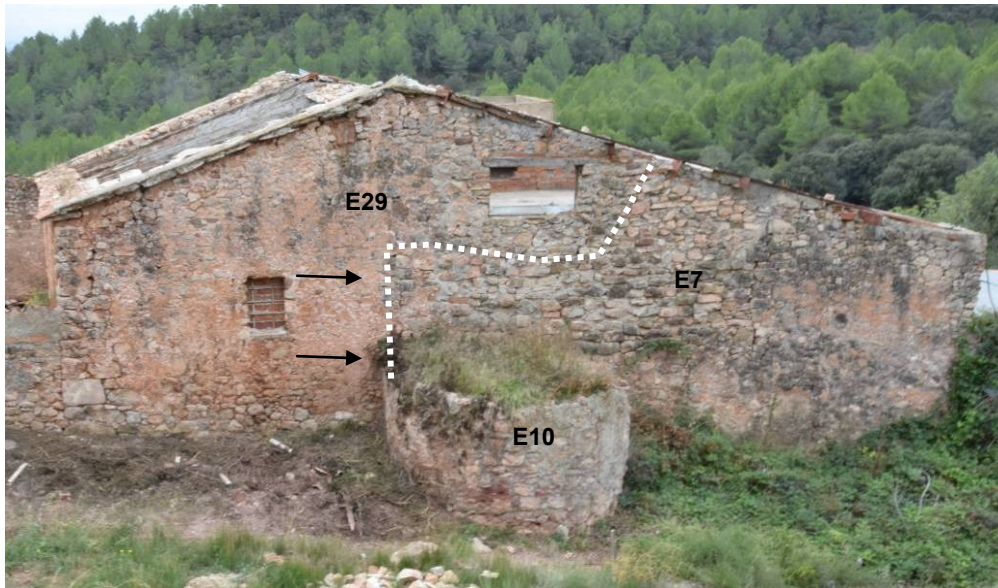
El tram de façana meridional dels àmbits de la zona baixa –E24-, tanca solidàriament amb la façana occidental, el mur E21,⁶⁵ que alhora està ben lligat, construït solidàriament, amb la façana posterior E7, que tanca el conjunt d'àmbits del sector A en aquesta primera fase, tant els de la part elevada com els de la inferior, amb una longitud de 21,2 m.

Respecte a la façana posterior –E7-, cal destacar que presenta diverses reformes i reparacions de fases posteriors, entre les que destaca l'afegit d'un forn –E10-, i també la reparació del tram superior de maçoneria en l'angle amb el tancament oriental E6, probablement quan s'amplia per aquest costat la masia en la segona fase, amb els àmbits II, III i IV, i es basteix la nova coberta a doble vessant.

18. Vista general de la façana posterior del sector A, amb indicació del tram corresponent a la primera fase.

⁶⁵ Aquest mur va ser reforçat, en un moment posterior, amb dos contraforts de maçoneria, codificats com M22 i M23. Podria ser que aquest reforç es realitzés durant la segona fase constructiva, o fins i tot en la mateixa primera fase, tot i que un cop ja s'havia construït la façana, on s'hi recolzarien.

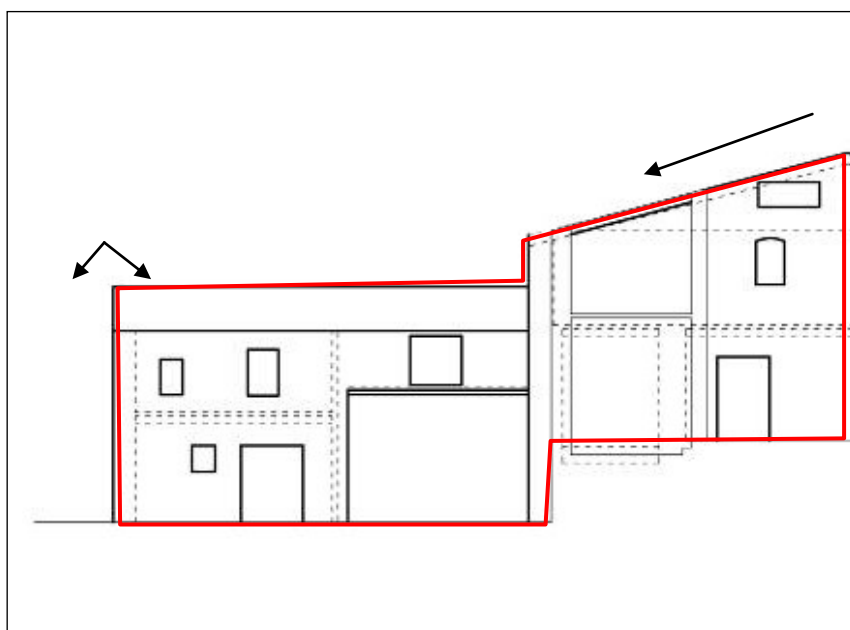

19. Detall de l'extrem E de la façana posterior/N. Indicat amb fletxes negres l'angle que originalment tancava amb la façana oriental E6, a la que s'afegeix el cos dels àmbits II, III i IV. En discontinu el tram caigut/enderrocats quan en la segona fase s'afegeix el tram de façana E29 i es construeix l'actual coberta a doble vessant. Sobresurt el form E10, afegit durant la segona fase.

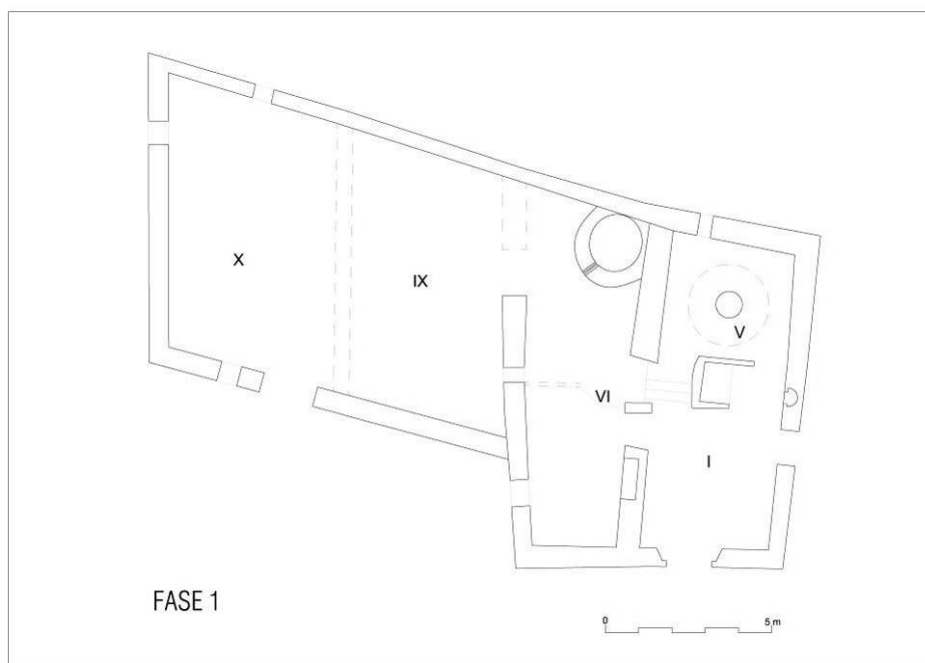
20. Detall de la façana posterior/N E7 en l'angle amb la façana oest dels àmbits de la zona baixa E21, a la dreta.

Si es para atenció a la façana principal E1, es pot observar que sobre l'angle amb el tancament original oriental –E6–, fàcil d'identificar per la junta perfectament vertical que es creà amb l'ampliació de la segona fase, es troba actualment el carener de la coberta a doble vessant. D'aquesta manera, el fet que el carener estigui construït sobre l'antiga façana lateral E6, sembla indicar que originalment la coberta era una teulada a un vessant en descens E-W, que desguassava sobre una segona teulada més baixa, la que cobria dels àmbits de la part inferior occidental–IX i X–, en aquest cas a doble vessant amb caiguda a nord i sud.

21. Detall del tram de façana principal sud del sector A, amb indicació de les cobertes en aquesta primera fase constructiva indicades en vermell (planimetria base: L'APARADOR ARQUITECTES).

Planta baixa. Dels àmbits definits dins del volum construït durant la primera fase, l'àmbit **BI** correspon al vestíbul o espai d'entrada i distribució al que dona la porta principal P1, d'1,4 m d'amplada. Aquest espai comptava originalment amb una porta –P3- oberta de manera solidària a la paret oriental/dreta, la façana lateral E6. Aquesta porta, d'1,05 m d'amplada, està rematada per una llinda de fusta, i al seu costat s'hi va obrir una petita fornícula o armariet –P68- des de l'interior de la masia.

22. Plànol de la primera fase a nivell de planta baixa (planimetria base: L'APARADOR ARQUITECTES) amb indicació dels àmbits.

Ocupant la zona central de l'ala est de la casa on hi ha el vestíbul –àmbits BI i BV- i en una posició centrada es situa l'escala d'accés al pis i a les golfes –E30-, una obra de maçoneria massissa amb els esglaons rematats per rajoles ceràmiques, delimitada en el costat nord per un envà fet també de maçoneria lligada amb morter de calç –E12-. Aquest envà separa els àmbits BI i BV, i se li obre al costat

dret/E de l'escala una porta d'accés a l'àmbit BV –P6-, i en el costat esquerre/W un finestral –P12-. L'escala, construïda durant la primera fase, romangué en ús fins a dates recents.⁶⁶ Al costat esquerre/W del vestíbul, delimitat pel mur de maçoneria E13, hi trobem una doble porta que permet accedir a l'àmbit BVI: la porta del costat nord –P8- és de poca alçada (uns 1,6 m), rematada per una llinda de fusta i amb muntant reparat en fases recents amb maons plans, que permet accedir a la zona productiva de l'àmbit BVI nord. La del costat sud –P7- és d'alçada normal (1,9 m), està rematada per un arc molt rebaixat fet en la pròpia paret de maçoneria, i connecta amb un espai de cuina –àmbit BVI sud-.

Cal destacar que la paret oriental del vestíbul, originalment la façana E6, va patir un desmuntatge total en la zona en què tanca amb la façana E1 durant una reforma, per tal d'obrir un pas inicialment inexistent, però encara és visible la marca d'aquest angle al parament interior.⁶⁷

23, 24. Esquerra: detall de la façana E1 des de l'interior de l'àmbit I, on es veu l'estructura interna de la porta amb llinda de fusta P1. A l'esquerra, les fletxes indiquen la zona de l'angle/tancament original, desaparegut quan es desmunta aquest pany de l'E6. Dreta: detall de l'arrencament de l'escala E30.

25. Detall de l'envà de maçoneria E12 vist des de l'àmbit BV, amb la porta P46 a l'esquerra/E, i el finestral que dona al darrera l'escala P47 a la dreta/W.

⁶⁶ Malgrat que durant durant l'ampliació de la segona fase es va construir una nova escala, a l'àmbit III, que permetia accedir al pis principal.

⁶⁷ A més de la línia vertical externa visible a la fotografia núm. 15, la junta originada quan s'hi recolza el nou tram de façana E2 durant la segona fase.

26. detall de les portes de la paret esquerra/W des de l'àmbit BVI –E13-; a la dreta la P7 i a l'esquerra la porta de poca alçada P8 amb llinda de fusta.

27, 28. Esquerra: detall de la façana lateral E6 des de la cara W, on s'obria originalment la porta P3 (tapiada posteriorment amb maçoneria –E50-) i una petita fornícula en la cara interna –P68-. Dreta: detall de l'E6 des de l'exterior/E, l'àmbit BIII, on es pot veure la llinda de fusta de la porta tapiada P3 (porta indicada amb trama).

Pel que respecta a la coberta d'aquest espai, igual que el situat just al nord –l'àmbit V- cal destacar que és una obra de factura recent, a base de bigues de formigó, i no es conserva el trespol original. Igualment, el nivell de circulació que es conserva és una capa de terra trepitjada de superfície un tant irregular.

L'àmbit BV, que ocupa l'angle NE de la primera edificació i s'hi accedeix des del vestíbul d'entrada, es caracteritza perquè conserva al subsòl una sitja codificada com E11. L'actual propietari ha explicat que es van trobar, durant la neteja i desenrunat d'aquest espai, amb una llosa de pedra circular damunt el que semblava el terreny natural, i que quan la van enretirar van veure que per sota hi havia un petit forat ple de sediment. Van començar a buidar el forat, i el resultat és que es tractava d'una sitja, de la qual ha quedat una part al descobert. El seu diàmetre total no s'ha identificat, sí el de la boca -0,8 m-, i la seva fondària és superior a 1,95 m, cota a la que es va arribar en el buidat, sense trobar el fons.

Respecte a la seva datació, degut a què no es pot determinar el moment d'excavació de la sitja, tampoc es pot adscriure a una fase concreta de la masia. No obstant, la construcció darrera la paret de tancament posterior E7 d'un forn amb boca accessible des de l'àmbit V en la segona fase, podria indicar que aquest espai es deixà llavors d'utilitzar com a graner, amortitzant la sitja que seria d'un moment anterior, és a dir, de la primera fase. No obstant, tampoc es pot descartar l'ús d'aquest àmbit alhora com a graner i com a forn de pa, en la segona fase.

29, 30. Vista general de l'àmbit V amb l'àmbit I al fons i la sitja en la zona central. A la dreta detall de l'interior de la sitja en l'estat en què la vam trobar durant l'estudi arqueològic de Cal Batllet.

Cal remarcar que la façana posterior E7, a l'alçada d'aquest àmbit, presentava a la planta baixa una petita finestra construïda de manera solidària a la paret, i codificada com P65, d'uns 38 cm d'amplada i 53 d'alçada. Durant una reforma, probablement quan s'adossa el forn que la deixa sense entrada de llum en bona part, va ser tapiada i anul·lada.

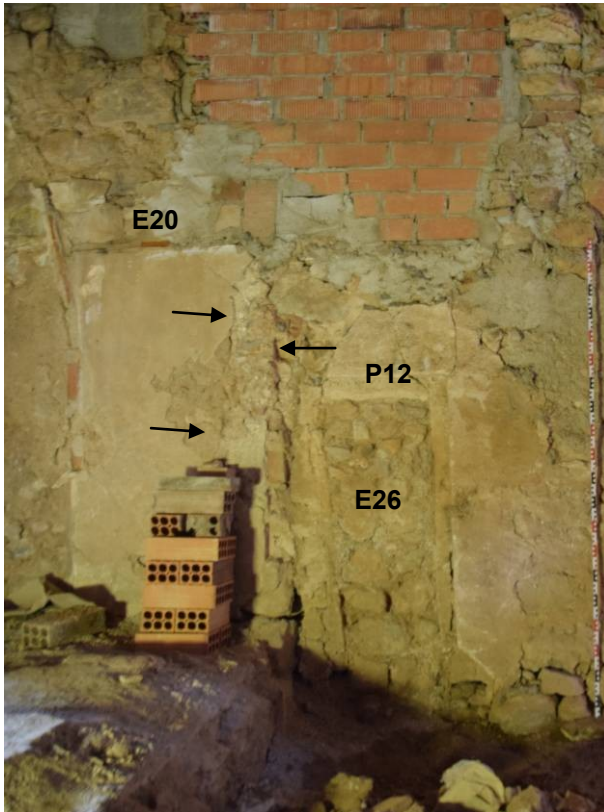
31. Detall de la façana posterior E7 a l'alçada de l'àmbit BV, on es pot veure la finestra P65 amb el forn E10 afegit en una reforma posterior.

L'àmbit BVI, que flanqueja les estances de la zona elevada del sector A pel costat oest, és un espai que originalment hauria estat dividit en dos per un envà que coincideix amb el lateral sud d'un finestral obert solidàriament a la paret de maçoneria E20, i tapiat durant una reforma. Aquesta finestra estaria dins l'àmbit BVI nord, que a nivell de cotes de circulació es troba uns 30 cm per sota de la zona situada al sud, la que dona a la façana principal. Val a dir que la paret de tancament occidental E20 està molt alterada i refeta per unes obres realitzades per l'anterior propietari, amb totxanes i ciment, que desvirtuen l'estructura original. També es pot apreciar com, a nivell constructiu, es va aixecar la cara interna/est no a plom, sinó en talús, per reforçar la base en aquest punt on el terreny natural forma un fort desnivell,

quedant el nivell de circulació exterior força més baix, i actuant la paret de càrrega també com a marge de contenció.

A més, es pot identificar l'empremta deixada per l'envà de compartimentació entre les zones nord i sud de l'àmbit BVI a la paret E20. Això comportava la separació en dos espais de funcionalitat diferenciada, amb accés independent des del vestíbul per les ports P8 i P7 respectivament.

L'àmbit BVI nord està il·luminat per una finestra en la paret lateral oest –P14-, construïda de manera solidària a aquest tram de façana. També es conserva un armariet encastat a la paret oriental E13 tipus fornícula –P69-. També queden restes d'un segon armariet, adossat a la paret oriental durant una reforma, fet amb maons de cantell i fusta. A més, a les cantonades de la paret nord hi han restes ennegrides a la superfície, que indicaria que aquest espai s'hi ubicava la cuina.

32. Detall de la paret W de l'àmbit BVI E20, on hi ha el canvi de nivell del terra, i a la paret les evidències d'un envà desmuntat (indicat amb fletxes). A la dreta la finestra P12 de l'àmbit BVI sud, anul·lada durant una reforma amb un tapiat de maçoneria –E26-.

33. Detall de la paret occidental E20, en el tram on la planta de l'edifici fa un reclau i queda un tros de façana lateral amb la finestra P14.

34. Vista de la paret E on es troba la porta que connecta l'àmbit BVI sud amb el vestíbul o àmbit I -P7-, al costat de la qual es conserva un armariet encastat tipus fornícula -P69- fet a la paret E13.

Respecte al sector nord de l'àmbit BVI, aquest presenta alguns elements que permeten relacionar-lo directament amb una zona productiva de la masia, concretament amb el celler. L'element definitori d'aquest espai és l'estructura adossada a la cantonada NE, una obra de maçoneria de planta circular i un diàmetre intern d'1,6 m amb les parets revestides per cairons ceràmics sense vidriar. És a dir, un cup circular -E15-, del qual s'ha identificat el punt d'entrada des de l'exterior, just per sota del trespol del primer pis i obert de manera solidària a la façana nord E7, i el punt de sortida del líquid en la part interna, en l'extrem sud a pocs centímetres sobre el terra de la planta baixa. Aquí es pot observar la presència d'una peça monolítica amb un canal cilíndric de 4 cm de diàmetre; la boixa.

35. Vista de la zona del celler de l'àmbit BVI nord, on es pot veure a la dreta la porta d'accés directe des del vestíbul –P8- i al fons l'estructura externa de maçoneria del cup circular E15 (indicada la posició de la caixa).

36, 37. Vista de l'estructura conservada del cup circular E15 des del costat oest (esquerra) i sud-oest (dreta). La part superior va ser refeta amb una obra de totxanes i ciment quan l'anterior propietari va fer les últimes reformes, per recolzar-hi el nou forjat de bigues de formigó.

38. Detall de la cara sud del cup, on es pot apreciar la posició de la boixa per a la sortida de líquids

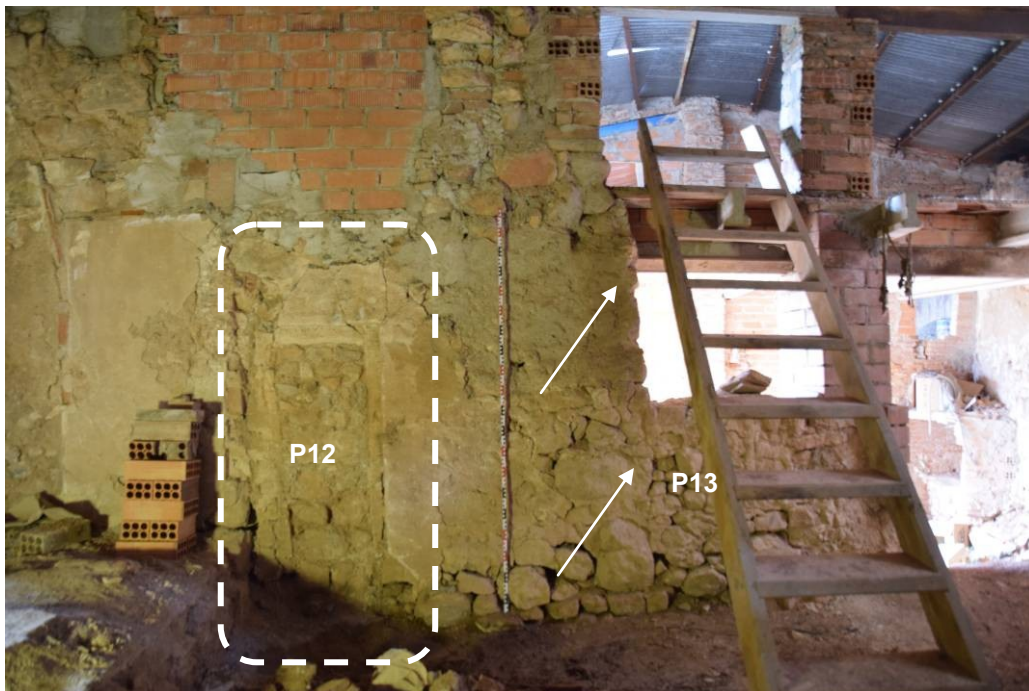
39. Detall des de la part superior del cup E15 de l'estat en què es troba actualment. Es poden veure els cairons que folren interiorment l'estructura.

40, 41. Vista general de l'actual part superior del cup E15 en el primer pis, amb la part superior refeta quan es fa l'actual trespol de bigues de formigó. A la dreta detall del punt d'abocament a dintre des de l'exterior de la masia, obert de manera solidària a la construcció de la façana nord E7. Tapiat amb pedres i ciment en l'actualitat. Indicat en discontinu el nivell del trespol original, uns centímetres per damunt de l'actual.

Com ja s'ha exposat, aquest sector de la masia ha patit una forta alteració degut a la darrera reforma que s'hi va dur a terme, de manera que el tram de la paret de maçoneria E20 que delimitava l'àmbit VI nord fins a tancar amb la façana posterior E7, està pràcticament desmuntat. En el seu lloc hi trobem un seguit de pilars o trams amb espais oberts al mig de parets de totxanes i ciment, per on es pot accedir actualment al pis superior de l'àmbit IX, situat en la zona de terreny inferior, el forjat del qual és totalment nou. Al tram de la paret original de maçoneria, i just a tocar de l'antic envà desmuntat que separa les zones nord i sud, el mur E20 presentava una obertura solidària estreta d'1,4 x 0,45 m codificada com P12, tapiada durant una reforma posterior, i que originalment connectava l'àmbit VI nord amb el primer pis de l'àmbit IX.

El darrer element a destacar en aquest mateix tram de paret, just al punt a partir del qual va ser enderrocat, és la presència d'una porta que també connectava els àmbits BVI nord i IX, de la que només s'ha pogut identificar el muntant esquerre/S -P13-, l'alçada i amplada de la qual no es pot determinar.

42. Detall del tram de paret que separa els àmbits BVI i IX, on es pot veure la porta de petites dimensions P12 a l'esquerra, tapiada, i el muntant conservat de la porta P13 a la dreta, molt alterada per les reformes de finals del segle XX.

43. Detall de l'àmbit BVI (dreta) des de la zona baixa del terreny a l'àmbit IX. Al fons es pot veure la façana posterior/nord E7, que mostra continuïtat entre ambdues zones del sector A (la zona alta i la zona baixa del terreny). Indicat el tancament original de la paret E20, substituïda per uns pilars de totxanes i ciment i una biga de ferro on recolza el nou forjat del pis de l'àmbit PIX.

Passant a les estances que ocupen la zona baixa del terreny del sector A, cal incidir en el fet que el traçat de la façana principal del costat sud dibuixa un reclau de 3,3 m, retrocedint de la línia marcada pels àmbits I i VI. Es tracta d'estances que des del seu origen consten de planta baixa i pis sota teulada a doble vessant N-S. L'àmbit IX presenta unes dimensions internes de 7,9 per 4,8 m, però la seva estructura actual respon a les reformes fetes a finals del segle XX. En aquest sentit el nivell de circulació d'aquest espai, que originalment es trobava al damunt del substrat natural argilós i a 1,3 m per sota de l'àmbit VI, ha estat rebaixat mecànicament entorn 0,7 m. No obstant, l'anàlisi del parament intern de la façana nord E7 permet identificar encara el negatiu d'un embigat, a una alçada d'1,7 m per sobre del nivell de circulació original de l'àmbit BIX, damunt del qual es trobaria el trespol del pis principal. Actualment

aquest trespol ha estat substituït per un forjat de bigues de formigó i totxanes, i està re-aixecat 1 m de l'original. De la resta d'estructures d'aquesta fase no es conserva cap altra evidència, tan sols la marca de la façana sud de l'àmbit IX en la zona de recolzament contra la paret lateral E20, que separava aquest espai de l'àmbit BVI. Igualment, la separació entre els àmbits BIX i BX són d'un moment posterior.

44. Vista general dels àmbits situats en l'extrem occidental, a una cota inferior pels condicionants del terreny. A l'esquerra l'àmbit X, a la dreta el IX, molt alterat per les darreres reformes.

45. Detall del límit nord de l'àmbit BIX-E7-, on és visible el negatiu de l'embigat desmuntat sobre el que es trobava el trespol original de l'estança. Recentment va ser substituït per un nou forjat, que es va disposar vora 1 m per damunt de l'original.

46. Detall de la paret est de l'àmbit BIX –E20-, que el separa de l'àmbit VI. Es pot veure el rebaix que de la cota original, feta amb mitjans mecànics per l'anterior propietari.

47. Detall de la paret oest de l'àmbit BIX, bastida durant la quarta fase amb maons plans. Són visibles les marques de les bigues del forjat del primer pis, desmuntat per re-aixecar-lo durant la darrera reforma de finals del segle XX. També es va refer parcialment la paret de maons plans –E25- amb totxanes i ciment.

D'aquesta manera, l'àmbit PIX al primer pis ha quedat força desdibuixat, donat que la porta que originalment hi donava accés presenta un esglaó forçat pel recreixement de la cota del forjat. Cal remarcar que és també en aquest moment avançat del segle XX quan es va tapiar una finestra allargada oberta a la façana nord E7 i codificada com P45, dotada de llinda de fusta, característica dels espais de golfes i d'emmagatzematge agrícola, ja que són obertures grans per permetre l'entrada de collita i fruits diversos.

48. Detall de la façana posterior/N E7, on es pot veure el tapiat de totxanes i ciment del finestral P45 del primer pis de l'àmbit PIX. També és evident el canvi en l'alçada de la coberta, degut a l'esglaó que marca el terreny natural entre els àmbits del costat est i els de l'oest, a cota més baixa.

49, 50. Detall del primer pis de l'àmbit IX, on es pot apreciar com el nou forjat va anul·lar el llindar de l'obertura nord P45 i parcialment la porta que connectava amb l'àmbit PX, la P44 (a la dreta).

Respecte a l'àmbit X, aquest espai es troba tancant el conjunt arquitectònic de la primera fase en l'extrem occidental, i està definit per les parets de maçoneria E24 al sud, E21 a l'oest i E7 al nord, aixecades de manera solidària. La paret que el separa de l'àmbit IX pel costat est correspon a una reforma més recent, si bé el més probable és que originalment ja hi hagués una paret o algun sistema de pilars seguint aquest traçat, per reforçar el trespol del primer pis. S'hi accedeix per la porta amb llinda de fusta P63, oberta de manera solidària a la façana sud E24 i actualment empetitida per una obra de totxanes i ciment, i al seu costat oest s'hi obre una petita finestra –P67- també solidària a la façana de maçoneria i tapiada amb totxanes. Igualment les finestres obertes a la façana lateral oest E21 en la planta baixa –P15- i el pis -P16-, formen part de l'obra original de la masia en la primera fase, i han estat tapiades en data recent. Cal destacar que els angles de les parets estan reforçats amb carreus i blocs de grans dimensions, com també succeeix a l'angle SE de l'edifici de la primera fase. A més, cal remarcar que el tancament

occidental E21 va ser reforçat, en un moment que no es pot precisar amb dos contraforts,⁶⁸ codificats com E22 i E23.

A l'interior es pot observar com les parets originals de maçoneria han estat en part alterades per l'obertura d'una xemeneia i altres obres en reformes posteriors, si bé es conserva l'estructura original de la primera fase. També es manté el trespol del primer pis de l'àmbit PX, el qual es troba ja sota coberta a doble vessant, i està il·luminat per dues finestres que s'obren a la façana sud –P17 i P18-, una altra a l'extrem nord de la façana oest –P16-, i una tercera situada a la façana posterior nord –P45-. Com ja s'ha explicat en la descripció de l'àmbit PIX, la paret que separa aquests dos espais correspon a una reforma posterior, obrada amb maons plans.

51, 52. Detall de la façana oest de l'àmbit X, on es poden veure les finestres de la planta baixa i els contraforts E22 i E23. Destaca el reforç de carreus i grans blocs de la cantonada NW.

53, 54. Detall de la façana sud E24 des de l'interior de l'àmbit X, a nivell de planta baixa (esquerra) i pis (dreta) amb les finestres P18 i P17.

⁶⁸ Que tant podria correspondre a una reforma posterior com a un afegit durant el procés constructiu del primer edifici.

55, 56. Detall de la façana oest E21 des de l'interior de l'àmbit X, a nivell de planta baixa (esquerra) i pis (dreta), amb la finestra tapiada P16.

57, 58. Detall de la façana nord E7 des de l'interior de l'àmbit X, a nivell de planta baixa (esquerra) i pis (dreta), amb la finestra tapiada P45.

59, 60. Vista general i detall dels àmbits IX i X des del costat nord (esquerra) i a l'angle NW, on destaquen els carreus i grans blocs de reforç cantoner.

Planta primera. La descripció de les estances de la planta primera o pis principal de la masia, respecte a les construccions de la primera fase, es centra en els àmbits situats en la zona oriental, a la part elevada del terreny –PI, PV i PVI-. Els àmbits del pis de la zona baixa –IX i X-, per la seva problemàtica particular i estat de conservació, s'han descrit en l'apartat precedent de manera conjunta amb els de planta baixa, com s'acaba d'exposar.

La primera evidència que s'ha de posar de manifest a nivell del pis principal al cos oriental del sector A és que l'actual forjat ha estat modificat. Durant les darreres reformes de finals del segle XX es va desmuntar l'original i es va construir un de nou amb sistema de bigues de formigó que es troba per sota de l'original. La paret de tancament occidental E20 encara conserva els negatius/encaixos de les bigues del trespòl original, de manera que s'ha pogut documentar que la cota d'el paviment del primer pis, originalment, es trobava uns 22 cm per damunt de l'actual.

Igualment, moltes de les parets han estat alterades i parcialment revestides o bé refetes amb una obra de totxanes i ciment, de manera que les compartimentacions originals gairebé han desaparegut sense que es puguin identificar. Cal destacar els casos de la paret occidental E20, de la qual només resta l'extrem de

l'angle amb la façana sud E25, o l'extrem sud de l'antiga façana est E24, totalment substituïda per una de totxanes i ciment. El mateix succeeix amb la paret que separa els àmbits PI i PV, i que alhora defineix un lateral de l'escala en el pis principal, molt refet fa pocs anys.

61. Vista general del primer pis a la zona situada damunt dels àmbits I i VI. Al fons la façana lateral que dona al sector dels àmbits IX i X, pràcticament refeta en època recent. Indicat el nivell del paviment original del pis.

62. Detall de l'angle SW de la façana a l'àmbit PVI, on es pot veure el negatiu de l'embigat original de la casa, sobre el que recolzava el paviment del primer pis. La paret occidental E20 ha estat pràcticament refeta amb totxanes i ciment.

63. Detall de l'escala E30, amb el tram d'accés a les golfes que es conserva, vista des de l'àmbit PI. Al fons l'envà de separació amb l'àmbit PV codificat com E12, on s'obre una porta de connexió entre ambdós espais -P27- a la dreta. Està força reconstruït en data recent amb totxanes i ciment.

64. Vista general de l'espai situat sobre l'àmbit I. A la part central la finestra amb festejador de la façana P19, i a l'esquerra la paret de totxanes i ciment construïda en la darrera reforma a finals del segle XX.

Dels elements conservats de la fase original de l'edifici en destaca, d'una banda, l'espai situat sobre el vestíbul de l'àmbit I, on hi trobaríem probablement una sala, que estava il·luminada per una finestra amb festejador a costat i costat.

En l'extrem oposat, a tocar de la façana de la cara nord, hi trobem uns àmbits situats damunt el cup E15 i la zona de cuina de l'àmbit BVI, que degut a les fortes alteracions de la reforma més recent han quedat unificats en un mateix espai.

L'únic àmbit ben definit en el primer pis d'aquesta fase és el PV,⁶⁹ l'espai situat just damunt l'estança de la sitja E11, separat de l'àmbit PVI pel mur de maçoneria E13, que en aquesta planta presenta reparacions fetes amb ciment i un coronament artificial sobre el que es disposa l'embigat de formigó que cobreix l'àmbit PV.

⁶⁹ A l'interior del qual no s'hi ha pogut accedir per perill d'esfondrament del trespol.

65. Detall de la finestra amb festejador P19 que presideix l'espai de l'àmbit PI, construïda de manera solidària a la façana E1.

66, 67. Esquerra: detall de l'escala que connecta la planta baixa amb el pis i les golfes, molt refeta en època recent. Dreta: Detall de l'àmbit PVI amb la part superior del cup E15, refet fins la cota de l'actual forjat amb totxanes i ciment, anul·lant la boca superior d'entrada de líquids. A la seva dreta la porta d'accés a l'àmbit PV.

68. Detall de la paret de maçoneria E13, que separa els àmbits PVI i PV. La porta de connexió –P48–, manté únicament el muntant esquerre/N, força retocat/reatat amb ciment. El del costat oposat actualment està definit per un pilar de totxanes i ciment.

Els forjats que es conserven sobre el pis principal són també tots de factura recent, i per sobre es troben les golfes, a les que no s'hi ha pogut accedir pel greu perill d'esfondrament de l'escala d'accés i de part de les estructures. Just per sobre es troba la coberta, una teulada a doble vessant amb caiguda a est i oest, que presenta el carener sobre la línia de la primigènia façana lateral est E6.

Fase 2. L'ampliació del sector A

La segona fase constructiva s'ha pogut identificar de manera clara a la façana principal sud i a la posterior nord. S'identifica una junta constructiva on es trobava l'angle original que tancava amb el mur de façana de la fase 1 E6, contra el que s'annexa un nou cos, eixamplant la construcció original cap a la banda de llevant en 5 m. També en aquesta ampliació, i amb una tècnica constructiva anàloga, es va afegir el cos turriforme a la façana principal, adossat des de l'exterior a l'àmbit VI.

A nivell de tècnica i materials emprats en les parets de la segona fase, cal destacar que no es documenta pràcticament diferència amb les de la primera. Es tracta de parets de maçoneria de pedra força ben disposada i mida mitjana i mitjana petita, amb alguna peça ceràmica –fragments puntuals de rajola–, reforçada en la base i les cantoneres amb grans pedres i blocs de mida gran tipus carreu, tot lligat amb un morter de calç dur i de tonalitat beix-vermellosa, a diferència del morter emprat en les parets de la primera fase, molt blanc. També els àrids emprats són del mateix tipus en les dues fases, i tot plegat podria indicar una diferència cronològica petita entre la construcció del cos primigeni de la masia i aquesta ampliació. L'element més innovador a nivell constructiu el trobem en l'execució de la nova escala: a diferència de l'escala de la primera fase, una estructura massissa que gira sobre si mateixa, l'escala que es construeix amb l'ampliació del costat oriental és una obra de rajoles de volta catalana, amb un únic tram de la planta baixa a la primera, i respectivament de la primera a les golfes. Aquestes dades indicarien una datació per a aquesta segona fase centrada també en el segle XVIII, tant per l'analogia de tècniques constructives com per l'ús d'aquest tipus de volta per a les escales, les quals ja es comencen a utilitzar a Catalunya i sud de França durant la primera meitat d'aquesta centúria, i es generalitzen sobretot a partir de mitjans segle XVIII, amb un gran desenvolupament ja durant el XIX (MONTANER 1990: 94). Aquesta cronologia coincidiria amb les dades documentals, que posen de manifest un creixement important de la masia ja consolidat a mitjan segle XVIII (1768), lligat a una important activitat ramadera, per a la qual comptaven amb pastors a sou i un important nombre de bestiar, per al qual es feia necessària la construcció d'una o més estables.

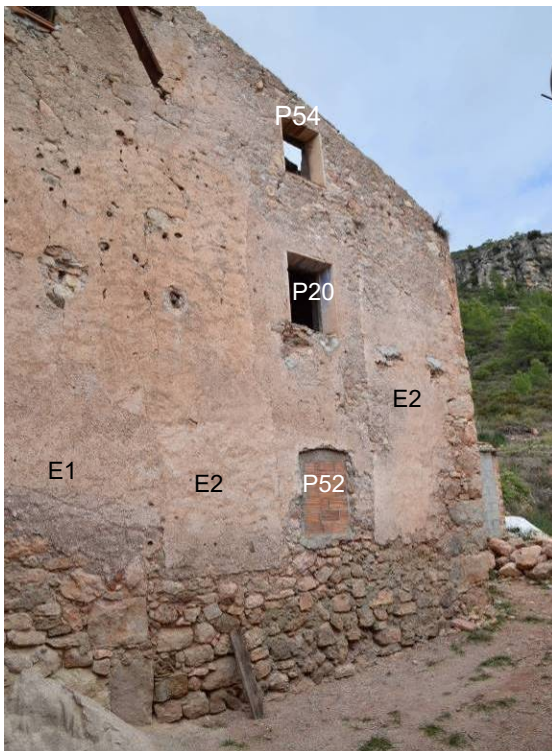
Les parets que defineixen la nova ala oriental de la casa estan ben travades entre sí, denotant una coetaneïtat –E2 al sud, E3 a l'est i E29 al nord–, i les obertures que presenten estan fetes de manera solidària a la seva construcció. Cal destacar que la façana oriental E3, com es pot comprovar als àmbits IV i VIII (cara interna i externa), en alguns punts està construïda directament sobre la roca natural, que sobresurt del nivell de circulació –molt probablement rebaixat– a mode de banquetta de fonamentació.

Les parets que defineixen l'annex sortint com una mena de torre de la façana sud que és l'àmbit VII –E17 a l'est, E18 al sud i E 19 a l'oest-, van ser construïdes de manera unitària, i compten amb un accés des de l'exterior obert a la planta baixa de la façana oest, i un altre interior, obert a la façana original E1 en el costat nord a nivell del pis.

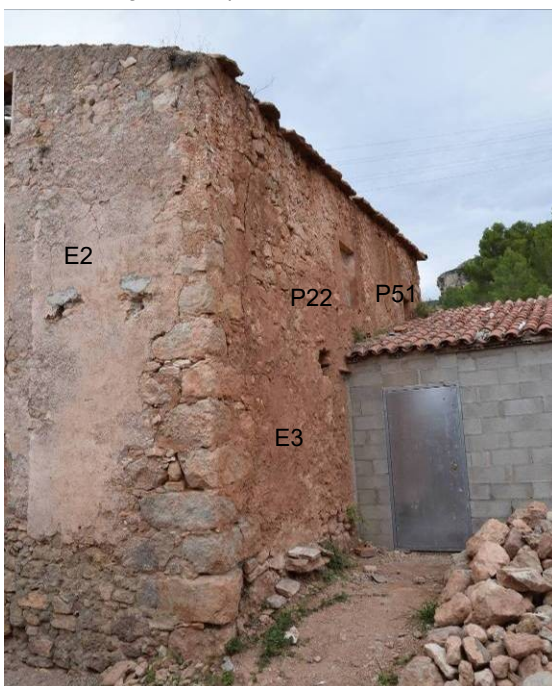
L'ala oriental (àmbits II, III i IV). L'element a destacar a nivell general rau, com s'acaba d'explicar, en el fet que la construcció d'aquest nou cos es va fer recolzant en l'estructura preexistent de la fase inicial. Aquesta nova construcció va presentar, possiblement, problemes a la façana posterior E7, i quan s'executa aquesta reforma-ampliació part de la paret preexistent deuria caure o es va desmuntar, a nivell del pis i de les golfes aproximadament, i es va refer afegint un nou tram de paret codificat com E29, que tanca solidàriament amb la nova façana oriental E3. Paral·lelament, durant aquesta reforma es defineix l'actual coberta, amb doble vessant a est o oest, i el carener recolzat al mur de la primera fase E6, que originalment era el límit oriental de l'edifici. També s'adossarà el forn E10 des de l'exterior, amb la boca oberta a l'interior de l'àmbit BV.

69. Detall de la façana nord de la zona alta del sector A. Indicat el punt per on es va haver de refer el tram de façana original E7 quan s'afegeix el nou cos oriental amb la paret de façana E29 i s'adossa el forn E10.

70. Detall de la façana principal, on es pot veure el límit de l'antiga amb el reforç de carreus cantoners–E1-, on recolza el tram ampliat E2. Indicades les obertures, que presenten una disposició harmònica en vertical, a diferència de les obertures del tram de façana de la primera fase.

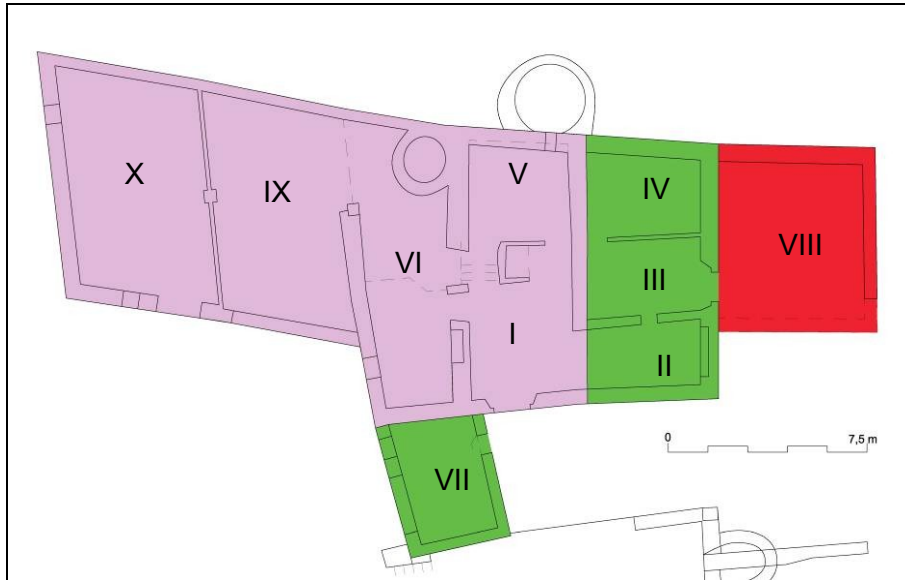

71. Detall de l'angle SE de la façana amplificada durant la segona fase –E2-, travada amb la façana lateral est –E3-, que també presenta el sistema de reforç amb carreus cantoners. Indicades les finestres de la façana lateral E3.

Planta baixa. L'accés als àmbits annexats a l'ala est de la masia durant aquesta segona fase es feia, des de la zona del vestíbul de l'àmbit I, probablement a través d'una porta oberta a tocar de la façana sud. Actualment hi trobem un pas de grans dimensions, provocat pel desmuntatge/enderroc total de l'antiga façana de maçoneria E6 en aquest punt.⁷⁰ No obstant, el fet que la porta lateral de la primera fase P3,

⁷⁰ Fruit de les darreres i recents reformes, dutes a terme sense un criteri definit .

oberta a la façana oriental E6, de sortida de la façana lateral de l'àmbit I construïda durant la primera fase, s'hagués tapiat amb una paret de maçoneria, probablement durant les reformes d'aquesta segona fase, fa pensar que aquest gran forat es va originar com una mena d'ampliació descontrolada d'una porta, que durant la segona fase connectaria el vestíbul amb l'àmbit BII.

72. Plànol de la planta baixa del conjunt (planimetria base: L'APARADOR ARQUITECTES), amb indicació de les construccions de la primera fase (en lila) la segona (en verd) i la tercera (en vermell), amb numeració dels àmbits.

L'àmbit II, de 2,2 m d'ample, hauria actuat com un passadís de distribució-acces vers les estances situades al nord. Concretament a l'àmbit BIII, del que està separat per un envà –E8- molt similar als de compartimentació de la primera fase, fet de maçoneria de pedra de mida petita i algunes peces ceràmiques com fragments de rajoles, lligat amb morter de calç, on s'obre de manera solidària la porta de connexió entre els àmbits II i III P4. Cal destacar que, durant les obres de finals del segle XX, es va intentar obrir una porta al final d'aquest àmbit, a la façana lateral E3, i es va desmuntar parcialment el mur reforçant-lo amb muntants de totxanes i ciment, però finalment no es va acabar d'obrir totalment.

73. Detall de l'accés a l'àmbit BII des del vestíbul –àmbit BI-, on actualment es troba la paret de tancament –antiga façana lateral E6- totalment enderrocada. A la dreta l'envà E8 que separa els àmbits BII i BIII.

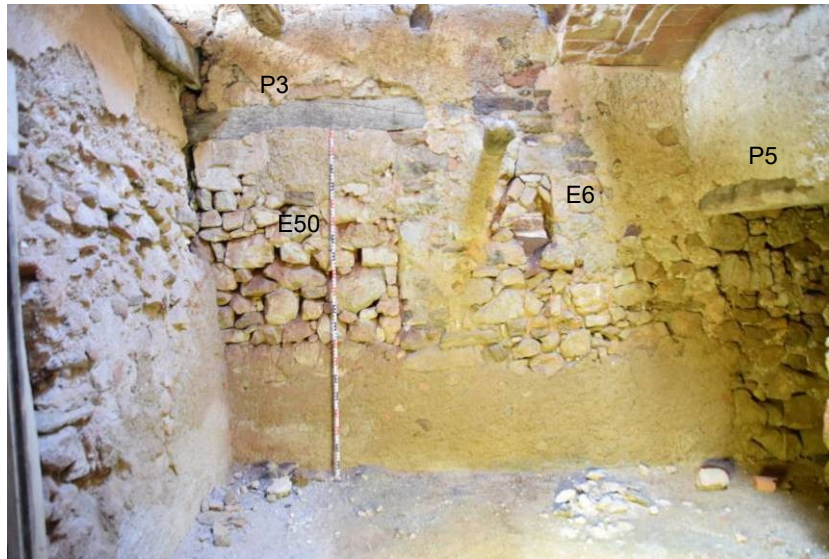
74, 75. Esquerra: detall de la façana sud E2 amb la finestra P52 actualment tapiada. Dreta: detall de l'envà E8 que separa els àmbits BII i BIII, amb la porta P4.

L'àmbit BIII, situat en la zona central de la nova ala est de la masia, és un espai de distribució amb un doble accés: d'una banda el que acabem de descriure a través de l'àmbit BII des del vestíbul de la façana principal, i de l'altre a través d'una porta oberta de manera solidària a la façana lateral E3 i codificada com P2, que presenta un petit espai de vestíbul més elevat per uns esglaons, que s'adapten al desnivell de l'exterior, ja que el terreny natural presenta una inclinació amb la zona nord i est més elevada.

Un altre envà de maçoneria –E9– separa aquest espai de l'àmbit IV, situat l'angle NE, al qual s'hi accedeix per una porta oberta en l'extrem oest –P5– de petites dimensions, amb una alçada d'1,45 m. La coberta original d'aquest espai era una estructura de bigues disposades en sentit E-W amb revoltos a l'entrebogat, damunt del qual es trobava el trespòs del primer pis, i del qual queda algun fragment, si bé majoritàriament ha patit un enderroc.

76. Detall de la porta P2, que originalment permetia l'accés directe des de l'exterior a l'àmbit BIII pel lateral est.

77. Detall de la paret oest de l'àmbit BIII, originalment la façana E6, on hi havia originalment la porta P3, que en la primera fase donava accés a l'exterior. A la dreta la porta de poca alçada d'accés a l'àmbit BIV codificada com P5, amb llinda de fusta.

Però potser els elements més definitoris d'aquest àmbit i de l'àmbit superior PIII són els que no es conserven, però dels quals n'ha quedat l'empremta a la paret nord d'aquesta estança. Es tracta de l'escala E27 bastida durant aquesta segona fase adossada a l'envà E9, formada per un tram que puja en sentit E-W sustentada amb el sistema de volta catalana de rajoles ceràmiques. Es conserva tant el tram d'accés al primer pis, com el tram del primer pis a les golfes, en la mateixa disposició.

78, 79. Detall de la paret nord E9, on es pot veure la porta P5 d'accés a l'àmbit BIV (a l'esquerra), i les restes de les escales d'accés al primer pis i a les golfes sobre volta catalana -E27-. També restes del trespòl amb sistema de bigues i revoltons.

Respecte a l'àmbit BIV, que ocupa l'angle NE de l'edifici, és un espai que podia haver estat utilitzat per a l'emmagatzematge o rebost, amb un accés reduït en alçada sota la volta de l'escala, i que conserva la coberta sobre la que es recolza el paviment del primer pis, de bigues i revoltons.

80. Detall de l'interior de l'àmbit IV, amb la paret de façana E3 al fons i la façana nord E29 a l'esquerra. Es pot veure la coberta de bigues i revoltons encara conservada.

Planta primera. La planta primera d'aquesta ala ampliada durant la segona fase es troba parcialment inaccessible. D'una banda, tan sols s'hi pot accedir a l'àmbit PII, que té el forjat refet amb formigó, però en canvi l'àmbit PIII no conserva el trespol, desmuntat en quasi la seva totalitat,⁷¹ motiu pel qual no es pot accedir a l'àmbit PIV, que sí conserva el trespol original com s'ha pogut comprovar a la planta baixa.

De les evidències conservades de l'àmbit **PII** es pot determinar les seves dimensions, que eren de 4,2 m d'ample per 2,8 m de fons. L'amplada es pot amidar sense problemes, perquè està definida per l'antiga i la nova façana oriental -parets E6 i E3-, i la fondària també es pot deduir perquè l'envà que separava aquest espai de l'àmbit PIII, tot i haver estat desmantellat, ha deixat la seva empremta/negatiu a l'enlluït de la façana E3.⁷² A la paret sud, la façana E2, es conserva una finestra construïda de manera solidària amb la paret i codificada com P20, mentre que a la paret del fons, la façana lateral E3, es conserva un armariet encastat a la paret amb forma de fornícula, que conserva l'acabat als laterals de les motlletes d'obra on recolzaven els prestatges -P21-. En darrer terme, tant aquí com a l'àmbit contigu, són visibles a les parets laterals els negatius del trespol del pis de les golfes format per bigues i revoltons, i actualment substituït per un de bigues de formigó de cronologia recent.

⁷¹ Segurament durant les reformes de finals del segle XX, en què es van enderrocar gairebé la totalitat dels forjats de l'edifici per fer-ne els actuals de formigó, però sembla que aquest només es va enderrocar i no es va arribar a refer.

⁷² No passa el mateix amb la paret del costat oest perquè aquesta -E6- va ser desmantellada i es va refer un tram amb totxanes i ciment en la darrera reforma de data recent.

81. Detall de l'àmbit PII amb la paret occidental al fons, pràcticament refeta amb totxanes i ciment durant la reforma de finals del segle XX. A la dreta el tram de paret de maçoneria original E6 que es conserva.

82, 83. Detall de la paret de façana sud E2, amb la finestra P20 de manera general i en detall. La part ombrejada sense pintura vermellosa correspon a la posició del trespòs original del pis de golfes, substituït per un de fornigó (indicat amb fletxes).

84, 85. Esquerra: Vista general de la paret oriental de l'àmbit PIII i PII a la seva dreta, amb l'armariet tipus fornícula P21 i la finestra P22, oberta a la façana de l'àmbit PIV al seu costat esquerre. Dreta: detall de l'armariet encastat tipus fornícula P21 i de l'empremta de l'envà enderrocat (indicat) que dividia els àmbits PII i PIII.

L'àmbit **PIII**, com ja s'ha assenyalat, no és accessible perquè ha estat enderrocat el terra, però les seves dimensions es poden determinar gràcies a les evidències –negatiu- de l'envà que el separava de l'àmbit **PII**, i són de 2,8 per 4,2 m. A banda de la finestra oberta de manera solidària a la façana est –E3- ja descrita –P22-, es conserva un armari encastat rectangular en la paret oposada oest –E6- cap al seu extrem nord i codificat com P24, al costat del qual es troba la porta d'accés a l'àmbit **PIV**. Aquesta porta s'obre en l'envà que separa aquestes dues estances, una paret de rajoles de cantell –E28- que conserven encara evidències de les cobertes de bigues amb revoltons. També es conserven les marques, amb restes del replà del primer pis i de les golfes, de l'escala adossada al límit nord de l'àmbit **PIII**, superposada en planta al tram de la planta baixa.

86. Detall de l'àmbit **PIII** amb la paret nord **E28** al fons, on es troba la porta d'accés a l'àmbit **PIV**, i és visible l'empremta i part dels replans de l'escala en aquest nivell i a nivell de les golfes.

A l'àmbit **PIV**, degut a què només s'hi pot arribar a través del **PIII**, i que aquest no conserva el terra ja que ha estat enderrocat, no s'hi ha pogut accedir. No obstant, a partir de la planimetria del projecte arquitectònic i de l'observació de les parets des de l'exterior, es pot dir que compta amb una finestra en el costat est, oberta a la façana **E3** i codificada com **P51**, i una altra a la façana posterior nord **E29**, codificada com **P49**, ambdues solidàries a les parets de maçoneria d'aquesta fase.

87, 88. Esquerra: detall de la façana lateral E3, on es poden veure les finestres del primer pis dels àmbits PIII –P22- a l'esquerra i del PIV –P51- a la dreta. Dreta: detall de la façana posterior, on es pot veure la finestra de l'àmbit PIV codificada com P49, actualment tapiada.

A aquesta segona fase també pertanyen les reformes/afegits documentats a l'àmbit BV; concretament es tracta de la construcció d'un forn de pa –E10- adossat per la cara externa a aquest espai,⁷³ format per una estructura circular de maçoneria lligada amb morter per l'exterior, i una estructura interna de rajoles lligades amb morter. La boca es va obrir foradant la façana nord E7, i creant una obertura a una alçada d'1,7 m respecte a l'actual nivell de circulació de l'àmbit BV, coincidint amb la part plana del forn, que té un diàmetre intern de 2,67 m. A més, la seva construcció implicà l'anul·lació de la finestreta P65.

89, 90. Detall del forn E10 des de l'exterior, vist pel costat est (esquerra) i oest (dreta)

⁷³ L'estructura externa de maçoneria del forn E10 recolza, per l'exterior, tant en el tram de façana de la primera fase E7, com una part en la façana construïda durant l'ampliació de la segona fase E29.

91, 92. Detall de la boca del forn oberta al mur E7 durant la segona fase i de l'estructura interior, amb coberta de cúpula feta amb rajoles ceràmiques.

L'annex turriforme a la façana principal (àmbit VII). L'àmbit VII és una construcció/annex que, per la seva posició, fa un sortint respecte a la façana principal sud a la que s'adossa.

93. Vista general del sector A des de la zona oriental, amb els àmbits afegits durant la segona fase. També indicat l'annex afegit durant la tercera fase (àmbit VIII), amb el traçat original tramet en discontinu.

Aquest edifici annex té unes dimensions de 4,7 per 3,9 m i està definit en els costats est i oest per les parets de maçoneria E17 i E19, adossades a la façana E1 que fa de tancament nord, i en el costat sud, construïda de manera solidària a les parets laterals, l'E18. Cal destacar, però, que la paret del costat occidental ha estat refeta en gran part durant les reformes de finals del segle XX, amb totxanes i ciment.

Presenta planta baixa amb accés des de l'exterior per la porta P9, oberta de manera solidària al mur E17 i definida per muntants on es combina la maçoneria amb els maons plans, rematada per un arc rebaixat de rajoles. Al damunt de la porta, en aquesta planta baixa, s'obre una finestreta a mode de badalot -P55-, i una altra a l'extrem sud de la paret a 1,2 m d'altura respecte al terra i codificada com P11.

Respecte a les obertures de la paret occidental, hi han dos grans finestrals, a la planta baixa i al pis, que corresponen a les reformes de finals del segle XX, però en l'extrem nord es conserva una finestra oberta de manera solidària a la paret de maçoneria E19 i codificada com PE10, que va ser tapiada amb totxanes i ciment.

94, 95. Esquerra: detall de la façana est de l'àmbit VII, amb la porta d'accés des de l'exterior P9 i les diferents finestres de planta baixa -P55 i P56- i del primer pis -P26-. Dreta: detall de la façana oest de l'àmbit VII, en gran part reconstruïda en època recent amb totxanes i ciment. Indicada la finestra original P10.

Compta amb un primer pis que és accessible des de l'interior de l'edifici, per una porta oberta tot foradant la façana E1, que connectava aquest espai amb l'àmbit PVI. No obstant, l'actual connexió està molt alterada per les reformes de finals del segle XX, igual que succeeix amb el forjat, també de nova factura. Malgrat tot es conserva un element original, que és la finestra P26, oberta a la paret E17 damunt la porta P9.

96. Vista de l'interior de l'àmbit VII en el primer pis, amb la finestra P26 a la dreta. La coberta, el terra i l'obertura que connecta amb l'àmbit VI, al fons, són fets en data recent.

Fase 3. Els darrers afegits al nucli del sector A

Aquesta tercera fase suposà una nova ampliació per l'extrem oriental amb un nou edifici de planta baixa, l'àmbit VIII (veure foto núm. 93), adossat a la nova façana oriental E3. Es tracta d'un espai que havia patit un enderroc parcial de la façana sud i un tram de l'oriental en l'angle, i ha estat reconstruïda amb blocs de formigó. No obstant, el traçat del nou mur de formigó del tancament meridional no correspon amb l'original, que definia un espai de major longitud, i que tancava respectant la porta lateral d'entrada P2. L'interior és un espai únic, de planta baixa, i la coberta és a un vessant, amb caiguda vers la façana sud, ara parcialment anul·lada per aquesta paret de blocs. Respecte a la seva cronologia, no comptem amb prou elements com per a situar la seva datació de manera precisa. No obstant, les relacions de posterioritat amb la segona fase, situada de manera genèrica al segle XVIII, fa pensar en una datació situada en un moment avançat d'aquesta centúria o ja durant el segle XIX. En aquest sentit, les dades documentals exposades al capítol precedent posen de manifest com aquest període coincideix amb el de màxima expansió de la vinya al Camp de Tarragona, per a la producció d'aiguardent, amb una major intensitat cap a la dècada dels anys 50-60 del segle XIX, que podria ser la data en la que es fixaria aquesta fase, que al sector B, com es veurà més endavant, està relacionada amb la construcció d'un nou cup de grans dimensions, lligat a un important increment de la producció vinícola de la finca.

Quan s'adossa aquest nou espai a la masia, la porta lateral de la façana est de la segona fase –P2– es va convertir en l'accés interior a l'àmbit BVIII, que acollia al femer de la masia, i al subsòl del qual es conserva una estructura –E5– feta amb parets de maçoneria lligada amb morter i coberta amb volta de rajoles escarsera: la fossa sèptica. Aquesta fossa ha estat en gran part buidada, i de la volta es conserven només els arrencaments. Té unes dimensions de 3,2 per 1,8 m de costat, i una fondària de 2,1 m.

97, 98. Detall de la paret oest, corresponent a la façana oriental de la segona fase E3, on s'obre la porta lateral P2, ara tapiada amb blocs de formigó. En la part inferior es troba la fossa sèptica E5-, que apareix en detall a la imatge dreta.

99, 100. Esquerra: tancament N de l'àmbit VIII, amb la façana E3 a l'esquerra; indicats els punts on la roca està aprofitada com a banqueteta. Dreta: detall de l'actual façana sud i l'angle amb la paret lateral nord –E4–, i la fossa sèptica E5 en primer terme.

Respecte a la tècnica constructiva d'aquest petit edifici annex, cal remarcar que les parets estan fonamentades, en alguns punts, en la roca natural que apareix per sobre del nivell de circulació de l'àmbit, és a dir, que la roca va ser retallada verticalment fins la cota de circulació, deixant una mena de banqueteta/paret vertical damunt la qual arrenca la paret de maçoneria lligada amb morter terrós que defineix l'espai –E4-. A més, la paret està originalment revestida/rejuntada amb un morter de calç no massa dur de color gris-terros, que ha caigut en molta de la superfície.

Fase 4. La reforma noucentista

La cinquena fase constructiva documentada, que s'ha de datar cap als inicis del segle XX, es centra en la part occidental o zona baixa del sector A. En aquest moment és quan es construeix l'accés pel portal de maons plans flanquejat per grans pilars motllurats –E31- com a part de la paret de tanca perimetral, que arrenquen de la façana occidental E21, a continuació de l'àmbit X.

101. Detall de la tanca perimetral pel sector W, amb la portalada d'accés emmarcada pels dos grans pilars motllurats de maons plans.

Els propis àmbits X i IX també van ser modificats en aquesta fase. Com ja s'ha exposat en la descripció general d'aquests espais, estan separats per una paret de maons plans disposats en filades horitzontals on recolza el trespol de bigues del primer pis de l'àmbit X –el del IX va ser enderrocat i refet amb bigues de formigó-, i també l'escala d'accés al pis de l'àmbit X, de la que només queda l'empremta a la paret.

102. Detall de la paret E de l'àmbit X –E25- obrada amb maons plans. Indicada l'empremta de l'escala d'accés al pis, actualment desapareguda.

Les darreres evidències d'aquesta fase, que estan relacionades amb les construccions que es descriuran després del sector B, les trobem adossades a l'àmbit VII per l'exterior. Es tracta de l'escala adossada a la paret occidental de l'àmbit VII, codificada com E32. Consta d'un primer tram on es combina l'obra de maçoneria amb rajoles i maons, de base massissa, fins a l'alçada del replà on fa el gir en sentit contrari per iniciar el segon tram, sustentat originalment per una volta catalana de la que resten algunes rajoles, i que permetia accedir a l'estructura turriforme construït al pis superior de l'àmbit XIV, a mode de pont que unia ambdós espais físicament separats.

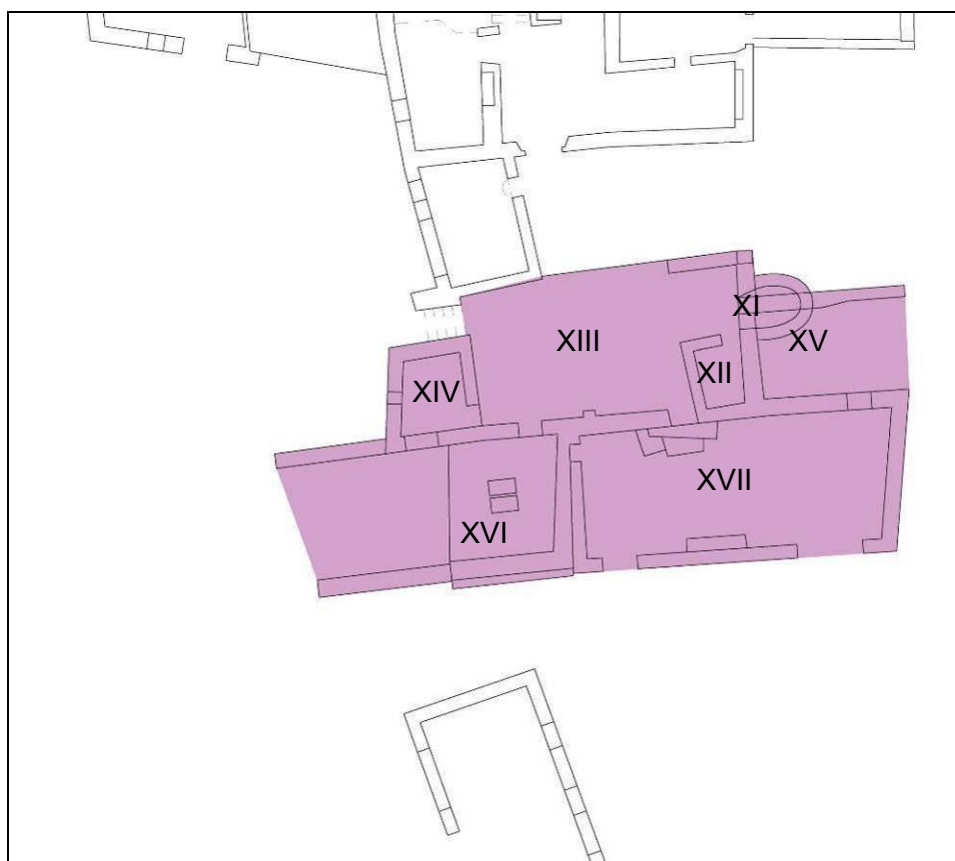
103, 104. Detall de l'escala adossada a l'àmbit VII per la cara W –E32-, que en dos trams permetia arribar al pis superior de l'àmbit XIV, aixecat durant aquesta reforma i amb accés exterior per aquest punt (traçat aproximat restituït en discontinu).

SECTORS B I C

El que s'ha diferenciat com a sector B és el conjunt d'edificacions, relacionades principalment amb zones d'emmagatzematge i treball, separades físicament del nucli de l'habitatge de la masia –sector A-, i situat a pocs metres de la façana principal. Com en el cas del sector A, aquest conjunt de construccions també es caracteritzen per tenir els nivells de circulació de la planta baixa a diferents alçades, bàsicament a dos nivells, degut al pendent natural: una zona més elevada ocupant l'ala nord, i una zona a cota inferior ocupant l'ala sud.

105, 106. Vista general del sector B des de la part oriental (esquerra) i la part occidental (dreta).

107. Plànol de la planta baixa del conjunt (planimetria base: L'APARADOR ARQUITECTES), amb indicació dels àmbits del sector B.

Fase 1. Primeres construccions del sector B

A partir de l'estudi de paraments s'han pogut identificar, per a les estructures annexes al nucli de la masia, quatre fases que estarien relacionades amb les descrites per al sector A. A la primera fase constructiva correspon al pou i al quartet adjacent (àmbits XI i XII), en la zona nord/elevada del sector, i restes d'una altra construcció a la part baixa (XVII).

Les evidències de l'àmbit **XI** corresponen a un pou amb capelleta i coberta inclinada, que es manté en força bon estat de conservació, tret d'alguna pèrdua de paraments puntual. Es tracta d'una obra de maçoneria que revesteix la paret circular almenys fins a la fondària en què s'ha detectat l'aigua, a -11 m de l'actual nivell de circulació. Aquesta estructura –E33– té continuïtat en alçat fins gairebé els 2 m, definint la capelleta, i té l'accés per la cara oest, on s'obre un finestral definit per llinda de fusta i replanell també fet d'una peça de fusta treballada. Ha caigut part de la coberta i del tancament posterior de maçoneria.

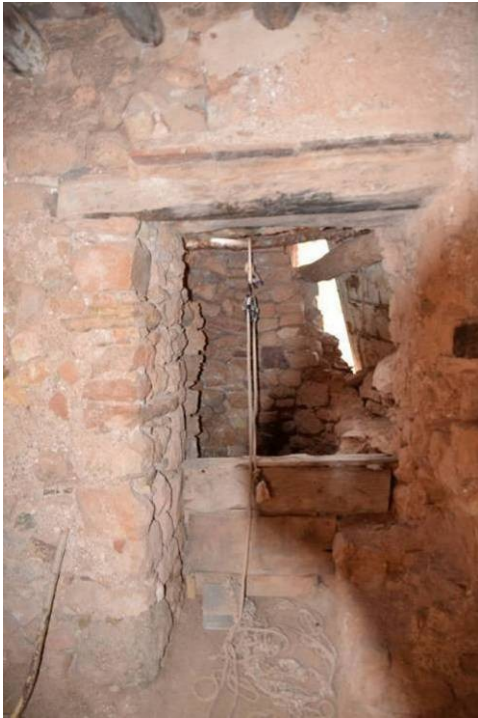
El material emprat en la seva construcció és la pedra carejada de mida diversa, que utilitza blocs més regulars i grans al muntant de l'obertura, lligat amb morter de calç que té àrids de granulometria grossa i color blanquinós, anàleg als morters emprats en la construcció dels murs de la primera fase del sector A.

108. Vista des del sector A de l'estructura externa del pou (indicada en discontinu), damunt la qual es sobreposen altres estructures de fases posteriors.

109. Detall dels àmbits XI (pou, a l'esquerra) i XII (a la dreta) des de la cara oest, on es troba l'accés al brocal del pou i a l'estança annexa.

110, 111. Detall de la zona d'extracció del pou, amb la llinda i el replanell de fusta, on es pot veure com la part posterior de la capelleta ha caigut parcialment. A la dreta detall de l'estructura interna.

La paret que defineix el frontal del pou –E34- a costat i costat del finestral, té continuïtat en sentit dret/sud i també defineix el tancament de l'àmbit XII, construïda de manera solidària amb el mur en L –E35- que defineix els altres costats d'aquesta petita estança de 2,2 per 1,8 m de costat. Té l'accés obert a tocar del pou, en l'extrem est de la paret nord, a través d'una porta de poca alçada definida per una llinda de fusta – P56-, i un cop a l'interior es pot comprovar que la coberta original de l'estança era a un vessant i força baixa, amb una alçada entre 1,6 i 2,6 m, que durant una reforma posterior es va desmuntar i es va recreixer fins als 3,1 m d'alçada actuals.

112. Detall de l'interior de l'àmbit XII, on es pot veure encara l'empremta de la coberta original, recrescuda en reformes de fases posteriors, que s'indiquen.

L'altre punt on es conserven evidències d'aquesta primera ocupació del sector B el trobem a l'àmbit XVII, situat a la zona baixa-sud d'aquest espai. En concret d'aquest primer moment constructiu roman embegut en l'actual paret del límit occidental, una altra paret codificada com E36, de maçoneria de pedra lligada amb morter com la identificada a l'àmbit XII, si bé ha perdut part del morter. Es caracteritza perquè hi té oberta, de manera solidària, una fornícula o armariet encastat i amb la part superior rematada per un arquet de lloses de pedra irregulars tipus dovella. L'extrem sud està reforçat amb grans blocs de pedra tipus carreus, i al damunt s'hi va recolzar, durant una reforma, la paret de maçoneria lligada amb morter terrós E37, però com que aquesta paret es superposa directament a la precedent, s'hi ha fossilitzat l'empremta de la coberta original a un vessant, que arrenca a una alçada que va dels 2,2 m de l'extrem sud als 2,6 m del nord.

113. Detall de la paret de maçoneria de la primera fase E36, que definia un espai cobert en origen més curt i de menor alçada, amb l'armariet/fornícula P32. Es va mantenir com a fonament de la paret E37, construïda quan es fa l'actual cobert de l'àmbit XVII. Indicada la línia de la coberta original i el límit sud/esquerre.

Fase 2. L'ampliació amb els grans coberts del sector B

El segon moment constructiu, al sector B, està relacionat amb espais de magatzem, els grans coberts de la zona baixa amb accés per la part inferior o sud, corresponent als àmbits XVI i XVII.

L'àmbit XVII és un gran espai de 4,9 per 11,6 m de planta amb coberta a un vessant inclinada al sud (la part baixa del terreny) situada entre els 3,3 i els 4 m d'alçada. Està definit per parets de maçoneria construïdes amb pedres carejades de mida mitjana i gran, amb reforços de grans blocs a les cantonades i a la base, i lligat amb morter terrós al nucli i cap a l'exterior/enlluït amb morter de calç blanc-beix. Les parets sud i oest –E 40 i E39- són de construcció nova durant aquesta fase, però la del costat nord –E38- i la del costat oest –E37-, com s'ha explicat en l'apartat anterior, es superposen a les parets de la primera fase E35 i E36 respectivament, ampliant tant en superfície com en alçat aquest espai.

Presenta en la paret nord dues obertures amb llinda de fusta que permeten el pas de les persones cap l'interior del cobert: P28 a l'extrem est i P29 cap a la zona central, a tocar de l'àmbit preexistent XII. La porta P29 està definida en la cara externa/N per un arc rebaixat, i el muntant E està definit pels paraments de maçoneria de les pròpies parets, però la cara externa del costat W presenta una reparació amb rajoles ceràmiques. Aquesta porta, per tal de salvar el desnivell d'1,8 m entre la zona elevada de l'àmbit XIII i el XVIII, compta amb esglaons fets amb grans blocs disposats tant al llindar com just al davant. L'obertura P28 és de poca alçada, i seria una mena de finestral per al pas de productes agrícoles cap a l'interior de l'àmbit XVII des de l'exterior.

També presenta dos accessos directes a peu pla per la part baixa/meridional, oberts de manera solidària al mur E40. El de l'extrem est –P30- és de grans dimensions (2,3 m d'alçada per 2,5 d'amplada), mentre que la de l'extrem oest –P31- és més petita (1,9 per 1,2 m).

114. Vista general de la façana sud de l'àmbit XVII, amb la porta P30 a la dreta i la P31 a l'esquerra.

115. Detall de l'interior de l'àmbit XVII. A la dreta es pot veure la junta on recolza la nova paret de maçoneria E38 damunt l'estructura preexistent de l'àmbit XII (indicat), i a l'esquerra la paret E37 sobre el mur de la fase anterior E36 (també indicat).

116. Detall de la paret de tancament E de l'àmbit XVII. A l'esquerra es pot veure l'obertura P28.

117, 118. Detall de la porta P29 des de l'interior (esquerra), on es pot veure el sistema d'esglaons fets amb grans blocs de pedra, i des de l'exterior de l'àmbit XVII a la foto dreta.

L'àmbit XVI es troba a continuació del XVII, just al costat oest, i es separen per la paret de maçoneria E37, superposada a la de la primera fase E36. No es poden definir les mides originals d'aquest espai, ja que les reformes posteriors l'han transformat en gran mesura. Únicament es conserva d'aquesta fase la paret que el delimita pel costat nord, l'E38, amb la porta d'accés a l'interior P34, que presenta una reparació/reforma de l'emmarcament, amb muntants de maons plans i llinda de rajoles. De les dimensions d'aquest àmbit i tipus de coberta no es poden donar més dades, degut a les modificacions posteriors.

Fase 3. Noves ampliacions i reformes al sector B

Aprofitant com a base les estructures de les dues fases precedents es construeix l'àmbit XV. Es fa recolzant damunt les estructures preexistents del pou- E33- i del tancament septentrional de l'àmbit XVII – E38-. Es va afegir un nou tram de paret de maçoneria lligada amb morter terrós i enlluït de morter de calç a les cares externes amb forma de U –E41-, que deixa la cara est totalment oberta. Aquest espai de 3,4 per 5,4 m de costat, que s'adossa al cobert situat a la zona baixa àmbit XV, presenta també força alteracions recents, amb una bona part de les parets refetes amb totxanes i ciment. El seu interior, que té una alçada de dos pisos, està compartimentat per un entarimat de fusta en la part fonda de l'àmbit,

separant la zona baixa d'una elevada, és a dir, que aquest cobert podria haver fet les funcions d'estable amb pallissa.

119. Vista lateral de l'àmbit XV, on es pot veure com la paret nord recolza damunt l'estructura del pou E33.

La següent reforma-ampliació en relació a aquesta fase la trobem a l'àmbit XVI, i correspon a la transformació d'aquest espai en una zona relacionada amb l'emmagatzematge de líquids, probablement vi. Aquest espai està delimitat per una estructura en L de maçoneria lligada amb morter terrós –E42- que s'ha identificat com a tancament sud i oest, adossat a les parets preexistents del costat est - E36/37- i nord -E38-. Cal remarcar que el tancament d'aquest àmbit pel costat occidental només es conserva fins a l'alçada del nivell de circulació, format per rajoles ceràmiques, on es trobava la trapa superior del cup. D'aquesta manera, per a la construcció del cup es va aprofitar el pendent natural, i l'estructura d'emmagatzematge del cup –E44-, feta de rajoles vidriades, va quedar encabida en aquest àmbit.⁷⁴

En aquest sentit s'ha de remarcar que la paret de maçoneria en el tram inferior –el que delimitaria el perímetre del cup- va ser reforçada per un tram de mur en talús o contrafort –E44-. En aquest cas el parament de maçoneria, format per pedres carejades de mida mitjana-gran i gran, sí està travat amb morter de calç.

⁷⁴ Les rajoles ceràmiques vidriades les vam poder documentar durant la visita preliminar realitzada per tal de conèixer la masia de Cal Batllet, i poder fer a la propietat una proposta de treball amb valoració econòmica. No obstant, quan es van fer els treballs de documentació de camp els dies 9 i 10 d'octubre de 2019, un cop adjudicats, la trapa d'accés al cup ja es trobava tapada. Els propietaris van explicar que l'havien cobert per a evitar possibles accidents, donat que havien comprovat que hi havia hagut passejades de gent aliena a la propietat pels edificis de Cal Batllet.

120. Detall de l'àmbit XVI. El tram superior de la paret per la cara W-E42- gairebé no es conserva, però sí el tram inferior que reforça l'estructura del cup E44, una paret a mode de contrafort/talús -E43-, també visible en la cara sud.

121, 122. Esquerra: detall de l'àmbit XVI per la cara sud, amb el tram de reforç en talús/contrafort E43 en la part inferior. Dreta: detall de l'interior de l'àmbit XVI, amb la zona de la trapa d'accés al cup en el centre, ja tapada amb ciment pels propietaris per evitar accidents.

Adossat per la cara nord a l'àmbit XVI es va afegir una petita estança de 2,8 per 2,4 m que sobresurt a mode de torre a l'extrem occidental del sector, l'àmbit XIV. Aquest espai es va formar a partir d'un mur que tancava l'espai entre sectors A i B codificat com E47, és a dir, que anava de la paret E38 a la E18, on recolzava, i alhora definia la cara est de l'àmbit XIV. De manera solidària es va construir un altre mur de maçoneria en forma de L, formant els límits nord i oest d'aquest àmbit, i com a límit sud es va aprofitar el mur preexistent E38. Es tracta de parets de maçoneria lligada amb morter terrós i les cares enlluïdes amb morter de calç, que a l'interior de l'àmbit s'ha perdut.

Respecte a l'estructura interna d'aquest àmbit, degut a què es troba en el punt on hi ha un fort desnivell o esglaó del terreny natural en sentit E-W, es va construir un nivell que forma la planta baixa amb accés per una porta de llinda de fusta -P33- oberta a la cara est des de l'àmbit XIII, i un espai a nivell de soterrani que, per la cara oest, es troba a peu pla de la zona baixa dels sectors A i B, i que té accés per una

petita porta amb llinda de fusta oberta a la cara nord –P43-. En el pis superior o planta baixa es conserva una finestra oberta de manera solidària al tancament oest –P36- i rehabilitada recentment. Al nivell inferior hi trobem un petit finestral de reduïdes dimensions –P64- també a la cara oest.

En darrer terme cal remarcar que la construcció de l'àmbit XIV originà un petit espai o passadís estret entre les construccions del sector A –àmbit VII- i les del B –àmbit XIV-, de poc més d'un metre d'amplada. Aquest passadís quedava tancat, separat de la zona baixa, pel mur E47, on de manera solidària es va obrir un portal definit per un arc rebaixat –P35- format per dovelles irregulars i muntants fets per la pròpia obra de maçoneria i, en el recolzament a l'àmbit VII, de maons plans. Aquest portal donava accés a l'escala de maçoneria i rajoles E46, que baixa a la zona inferior dels sectors A i B.

123, 124. Esquerra: Vista general de l'àmbit XIV, amb la porta d'accés a l'espai soterrani P43, i en la cara W els finestrals de la planta baixa en la part superior –P36- i del soterrani en la inferior –P64-. Dreta: detall de la paret que tanca l'espai entre els sectors A i B en la façana occidental del conjunt, deixant un petit passadís-espai d'accés a la zona baixa, definit per l'arc P35 i les escales E46.

125. Detall de la paret E47, on s'obre de manera solidària la porta P33 que dona accés a l'àmbit XIV P33 (esquerra) i el pas a l'exterior-zona baixa dels sectors A i B: l'arc rebaixat P35.

126, 127. Esquerra: detall interior de la porta P33 oberta a la paret E47. Dreta: detall de l'arc P35 que dona accés al passadís amb escala E46.

L'altre espai reformat en aquesta fase, arran de la construcció de l'àmbit XIV, correspon a l'àmbit XIII. Es tracta d'un cobert format tot aprofitant les estances que l'envolten, i que abasta l'espai situat entre la zona del pou a l'est –àmbits XI i XII- el mur que separa aquesta zona de la part baixa a l'oest –àmbit XIV- i l'àmbit XVII al sud. També es va afegir un tram de mur que arrenca del pou (de l'extrem nord de la paret E34) tancant parcialment el costat nord –E16-, i es va reforçar l'extrem oest, on hi ha l'accés/obertura a l'àmbit XIII, amb un pilar de maons plans. D'aquest pilar arrenca una llinda/bigra que recolza l'extrem

oposat a l'angle SE de l'àmbit XIV (ara substituïda per una de ferro), que va ser reforçat també en aquest moment.

Es va definir, d'aquesta manera, una mena de porxat de 5 per 8 m de costat amb coberta plana sobre un sistema de bigues de fusta en sentit E-W, que comptaven amb tres bigues travesseres com a recolzament intermedi. Algunes de les bigues en l'entrega a les parets, presenten reforços bé amb permòdols, bé amb pilars de maons plans adossats a les parets preexistents. En dates recents part de les bigues de fusta van ser substituïdes per altres de formigó i ferro, i també es va refer la coberta, amb l'actual paviment inclinat de terrat.

128. Vista de la zona d'accés al cobert de l'àmbit XII. A l'esquerra la paret que s'adossa al pou amb pilar de maons a l'extrem -E16- i a la dreta l'àmbit VII, que actua com a límit occidental de l'accés.

129. Vista interior del cobert que forma l'àmbit XII, amb el pou -àmbit XI- al fons, i la paret amb pilar de maons a l'extrem E16 a l'esquerra. Es pot veure la coberta, substituïda parcialment per bigues de ferro, formigó i peces ceràmiques en data recent.

130. Detall de la coberta de l'àmbit XIII, transformada a finals del segle XX en un terrat.

La darrera ampliació documentada respecte al conjunt d'edificis que formen Cal Batllet en aquesta fase correspon a l'àmbit XVIII. Es tracta d'un edifici aïllat ubicat al sector C, una zona més baixa del pendent en què es troben aquestes construccions separades del nucli principal de la masia, adaptant-se al pendent i a les corbes de nivell d'aquest vessant oriental de la Serra de Comaverd. La construcció, que no manté la coberta i presenta un estat semi enrunat, té unes dimensions en planta de 9,3 per 4,2 m, i es conserva fins una alçada entorn els 4,2 m. Està definida per una paret de maçoneria de pedra petita i col·locació poc acurada combinada, de forma poc harmònica, amb trams de maons plans. Presentava la superfície enlluïda de morter, que s'ha perdut en gran part. Aquesta paret que delimita l'espai rectangular de l'àmbit XVIII, codificada com E48, presenta també reparacions i consolidacions força recents fetes amb ciment pòrtland.

L'accés es trobava en l'extrem sud de la cara oest de l'àmbit -P37-, una porta de la qual només es pot identificar el muntant esquerre/nord, fet per la pròpia obra de maçoneria ben rematada, però el meitat sud d'aquest tram de paret ha caigut i no es pot determinar l'amplada ni l'alçada de la porta. Els finestrals que es conserven estan oberts de manera solidària a la paret: les finestres de la cara est -P39, P40 i P41-, més altes que amples i amb llinda de fusta, tenen el replanell a 3,3 m d'alçada respecte al terra. La finestra de la cara sud, més ampla que alta -P42-, es troba a 2,5 m d'alçada. La finestra de la cara oest, més ampla que alta -P38-, té el replanell a 1,6 m. Aquestes característiques, sumades al fet que els tancaments nord i sud de la paret conserven una inclinació en descens E-W, els quals semblen correspondre al pendent original de la coberta, explicaria la diferent alçada de les finestres: aquestes es van disposar en les zones elevades de la paret, per donar bona il·luminació i ventilació, però adaptant-se a la inclinació de la teulada.

L'anàlisi dels paraments per la cara interna d'aquest àmbit permet definir, a més, que no hi havia hagut una compartimentació de horitzontal de l'espai en diferents alçades, malgrat l'alçada de la coberta (entorn a 5 m al costat més elevat de la cara est), com demostra l'absència de negatius de trespols. El que sí es conserven són diversos encaixos per a elements de fusta, biguetes o pals de poc gruix, d'algun tipus d'entarimat encastat al tancament est, el més alt i fixat també als angles laterals, a l'inici dels tancaments nord i sud, que probablement serviria per a distribuir/compartimentar l'espai interior.

131. Vista general del sector C des de la zona d'accés (façana W), on es trobaria la porta d'accés P37, de la que s'ha identificat el muntant esquerre –indicat-, i a la seva esquerra la finestra P38. A la dreta la finestra de la façana lateral S –P42- i en segon terme les finestres de la façana E.

132. Detall de la façana E amb el tram de façana N a la dreta. Es pot veure la inclinació conservada de la coberta a un vessant, i les finestres més altes que amples P39, P40 i P41 (de dreta a esquerra).

133. Detall de la façana interna del costat oriental, amb les finestres P39, P40 i P41 (d'esquerra a dreta) situades en la part elevada de la paret, just sota la coberta. Visibles els encaixos de l'entramat o estructura mòble adossada a aquesta paret (indicats).

134. Detall de la façana N, on es pot veure la inclinació conservada de la coberta. Indicats els encaixos de l'entramat o element mòble adossat a la façana E, amb reforç cantoners a l'angle de les parets N i S.

Fase 4. La reforma noucentista

La quarta fase constructiva documentada als sectors B i C està relacionada, com ja s'ha exposat per al sector A, amb les reformes d'inicis del segle XX.

En aquest moment es fan algunes obres de consolidació i/ manteniment dels edificis descrits, però també es duen a terme noves construccions. En primer lloc cal destacar les realitzades a l'àmbit **XIV**, que en aquest moment es va recreïxer amb un nou pis, creant un cos sortint/elevat a mode de torreta, que es va construir amb una estructura de maons plans -E49- del mateix tipus que l'entrada d'inicis del segle XX que es fa a la zona de l'àmbit X abans descrita.

El pis superior de l'àmbit **PXIV** actualment no és accessible, degut a què l'escala que hi permetia entrar no conserva el tram superior. Aquesta escala -E32-, com ja s'ha explicat, està formada per un primer tram d'obra massissa, i a partir del replanell s'inicia el segon tram que ascendeix en direcció N-S fins a la part

superior de l'àmbit XIV, una estructura de volta catalana amb un tram final formant una mena de pont adossat al mur que uneix els sectors A i B en aquest punt –E61-. Un cop travessat aquest pont, pràcticament refet a finals del segle XX amb totxanes i ciment, s'entrava a l'interior de l'àmbit PXIV. D'aquesta fase d'inicis del segle XX es conserva, oberta de manera solidària a l'estructura de maons plans E49, la finestra de la façana oest –P66-, i també la porta d'entrada oberta a la façana nord P62. Per contra, la finestra de la façana sud –P61-, com el propi segment de paret, són fruit de les reformes de finals del segle XX.

En darrer terme, i estructuralment relacionat amb aquest espai, es va bastir el pis superior annex sobre l'àmbit XVI seguint el mateix sistema: es va recreïxer amb una nova planta damunt les parets de maçoneria preexistents amb parets de maons plans en filades horitzontals E50-, i coberta a un vessant en sentit N-S. Cal destacar que la porta d'entrada a l'àmbit PXVI es troba oberta a la cara nord –P57-, i que aquesta dona sobre la coberta de l'àmbit XIII, adaptada com un terrat que connectava els pisos superiors dels àmbits XIV i XVI en aquesta reforma noucentista. Es conserva, a més, una finestra oberta de manera solidària a la façana sud –P59-, de la qual es manté la part inferior i el lateral dret/est, mentre que la resta de la façana sud es va reparar/refer amb totxanes i ciment, a l'igual que tota la façana oest, on s'obre una finestra –P59- relacionada amb aquesta reforma de finals del segle XX, però que no podem assegurar que ja existís quan es construeix l'habitació a inicis d'aquesta centúria.

135. Detall de la façana sud dels àmbits XIV i XVI, amb els recrescuts del pis superior obrat en maons plans sobre els murs de maçoneria precedents. A l'esquerra l'empremta de l'escala construïda per accedir al pis superior de l'àmbit XIV. A la dreta l'àmbit XVI, que presenta la façana oest i part de la sud refeta durant les reformes de finals del segle XX.

136. Detall del pis superior dels àmbits XIV i XVI. És visible la finestra P60, oberta a la façana E de l'àmbit XIV, i la porta d'accés a l'àmbit XVI –P57- accessible des de la coberta de l'àmbit XIII, habilitada com a terrat. Són visibles les reconstruccions/reformes recents fetes amb totxanes i ciment.

137, 138. Detall de l'escala E32 adossada als àmbits VI i VII, que donava accés al pis superior de l'àmbit XIV. A l'esquerra el replà on gira i arrenca el segon tram amb volta no conservada. A la dreta detall del darrer tram, amb el pont d'accés a la porta P62, refet amb totxanes i ciment.

139, 140. Esquerra: detall de la cara oest dels àmbits XIV i XVI, amb el pis superior aixecat durant la reforma d'inicis del segle XX, que a finals del segle XX va ser força refeta i/o reformada. Dreta: detall de la cara sud de l'àmbit XVI, on es pot veure la façana sud del pis superior de maons –E50-, on s'obre la finestra P58; d'ambdues es conserva la part esquerra, ja que han estat reparades durant les reformes de finals del segle XX.

LLISTAT DE LES ESTRUCTURES NUMERADES

UE	DESCRIPCIÓ-INTERPRETACIÓ
E1	Paret de maçoneria de pedra de mida mitjana-gran, ben disposada i lligada amb morter de calç de color blanc terrós. Presenta en la base pedres de mida gran tipus blocs/carreus, i també com a reforços cantoners. Correspon a la primera fase constructiva del sector A, i forma la façana principal sud.
E2	Paret de maçoneria de pedra de mida mitjana-gran, ben disposada i lligada amb morter de calç de color rosat-vermellós. Presenta en la base pedres de mida gran tipus blocs/carreus, i també com a reforços cantoners. Correspon a la segona fase constructiva del sector A, i es va construir donant continuïtat en sentit est a la façana principal.
E3	Paret de maçoneria de pedra de mida mitjana-gran, ben disposada i lligada amb morter de calç de color rosat-vermellós. Presenta en la base pedres de mida gran tipus blocs/carreus, i també com a reforços cantoners. Correspon a la segona fase constructiva del sector A, i es va aixecar de manera solidària amb l'E2, formant la façana lateral est de l'edifici.
E4	Paret de maçoneria lligada amb morter terrós i enlluït de morter de calç, que defineix l'àmbit VIII perimetralment. Originalment dibuixava una forma en U adossada a la façana oriental E3, però actualment la cara sud i part de l'est no es conserva, i s'ha refet amb bloc de formigó. Pertany a la tercera fase constructiva, i al seu interior hi ha la fossa sèptica de la masia.
E5	Estructura subterrània de planta rectangular amb les parets definides per una obra de maçoneria i una coberta de rajoles, de la que només es conserva l'arrencament. Correspon a la fossa sèptica de la masia.
E6	Paret de maçoneria de pedra de mida mitjana-gran, ben disposada i lligada amb morter de calç de color blanc terrós. Presenta en la base pedres de mida gran tipus blocs/carreus, i també com a reforços cantoners. Correspon a la primera fase constructiva del sector A, i formava originalment la façana est, construïda de manera solidària a les parets E1 i E7.
E7	Paret de maçoneria de pedra de mida mitjana-gran, ben disposada i lligada amb morter de calç de color blanc terrós. Presenta en la base pedres de mida gran tipus blocs/carreus, i també com a reforços cantoners. Correspon a la primera fase constructiva del sector A, i forma la façana nord.
E8	Envà de maçoneria que separa els àmbits de la segona fase BII i BIII, al sector A.
E9	Envà de maçoneria que separa els àmbits de la segona fase BIII i BVI, al sector A.
E10	Forn construït durant la segona fase, que s'adossa a la façana posterior N E7 i la forada per obrir la boca a l'interior de l'àmbit BV. Està fet per una obra exterior de maçoneria de pedres i morter, i una estructura interna en forma de cúpula de rajoles ceràmiques.
E11	Sitja excavada al subsòl de l'àmbit BV.
E12	Envà de maçoneria que separa els àmbits I i V de la primera fase, on recolza parcialment l'estructura de l'escala central del sector A E30, construïda també en la primera fase. Es conserva un tram al primer pis, com a límit de l'escala, però està parcialment reconstruït amb totxanes i morter.
E13	Paret de maçoneria de pedra de mida mitjana-gran, ben disposada i lligada amb morter de calç de color blanc terrós. És un mur de càrrega que separa els àmbits del sector A BI i BV a l'est, del BVI a l'oest. Es va construir durant la primera fase.
E14	Pilar de maçoneria bastit durant la primera fase constructiva a l'obertura doble que formen les portes P7 i P8 obertes solidàriament al mur E13. Estructuralment forma part de la pròpia paret de maçoneria E13, que en aquest punt intermedi entre de la doble porta actua com a pilar/muntant. Presenta reparacions amb rajoles.
E15	Cup de planta circular fet per una estructura circular de maçoneria lligada amb morter de calç, adossat a l'angle NE de l'àmbit BVI nord en la primera fase. L'interior està revestit amb cairons sense vidriar. Presenta l'entrada de líquids a cota del primer pis, oberta a la façana nord E7, i una sortida en la part inferior; la caixa feta en una peça monolítica.
E16	Paret de maçoneria que tanca el costat nord en l'extrem E de l'àmbit XIII, i que en la zona de l'accés/obertura està rematat per un pilar de maons plans.
E17	Paret de maçoneria de pedres irregulars de mida mitjana i mitjana-petita preferentment, de disposició irregular, amb algunes peces ceràmiques –rajoles- i lligades amb morter de calç de color beix. Forma la façana est de l'àmbit VII, construït durant la segona fase recolzat a la façana E1, i de manera solidària als murs E18 i E19.
E18	Paret de maçoneria de pedres irregulars de mida mitjana i mitjana-petita preferentment, de disposició irregular, amb algunes peces ceràmiques –rajoles- i lligades amb morter de calç de color beix. Forma la façana sud de l'àmbit VII, construït durant la segona fase, de manera solidària als murs E17 i E19.
E19	Paret de maçoneria de pedres irregulars de mida mitjana i mitjana-petita preferentment, de

	disposició irregular, amb algunes peces ceràmiques –rajoles- i lligades amb morter de calç de color beix. Forma la façana oest de l'àmbit VII, construït durant la segona fase de manera solidària als murs E18 i E17, i recolzant a la façana E1.
E20	Paret que fa parcialment de façana oest –al reclau que forma en l'extrem occidental el sector A- i alhora separa els àmbits VI i IX. També està concebut com a mur de contenció, degut a què folra el desnivell existent entre un i altre costat d'aquest espai. Construït de manera solidària a la façana E1 durant la primera fase.
E21	Paret de maçoneria de pedra de mida mitjana-gran, ben disposada i lligada amb morter de calç de color blanc terrós. Presenta en la base pedres de mida gran tipus blocs/carreus, i també com a reforços cantoners. Correspon a la primera fase constructiva del sector A, i forma la façana oest, construïda de manera solidària a les parets E24 i E7.
E22	Contrafort adossat a la façana oest E21 per la cara externa. Construït en maçoneria lligada amb morter de calç, es troba a la part nord de la paret.
E23	Contrafort adossat a la façana oest E21 per la cara externa. Construït en maçoneria lligada amb morter de calç, es troba a la part sud de la paret.
E24	Tram de la façana sud dels àmbits del sector A situats a la part baixa del terreny –IX i X-. Pertany a la primera fase, i es va construir de manera solidària a la paret E21.
E25	Paret de maons plans que separa els àmbits IX i X, construït durant la quarta fase constructiva.
E26	Tapiat de maçoneria irregular lligada amb morter terrós que anul·la la finestra de la primera fase P12, que connectava originalment els àmbits BVI i IX.
E27	Escala bastida durant aquesta segona fase adossada a l'envà E9, formada per un tram que puja en sentit E-W sustentada amb el sistema de volta catalana. Es conserva tant el tram d'accés al primer pis, com el tram del primer pis a les golfes, en la mateixa disposició.
E28	Envà fet de rajoles de cantell damunt l'envà E9, per separa els àmbits PIII i PIV. Se li recolza l'escala E27.
E29	Paret de maçoneria de pedra de mida mitjana-gran, ben disposada i lligada amb morter de calç de color rosat-vermellós. Presenta en la base pedres de mida gran tipus blocs/carreus, i també com a reforços cantoners. Correspon a la segona fase constructiva del sector A, i es va aixecar de manera solidària amb l'E3, ampliant en sentit est la façana nord de l'edifici.
E30	Escala de la primera fase que permet accedir des de la planta baixa als pisos superiors. Ocupa un espai central i està feta per una obra de maçoneria massissa amb els esglaons rematats per rajoles ceràmiques, delimitada en el costat nord per un envà fet també de maçoneria lligada amb morter de calç –E12-.
E31	Tanca perimetral de la zona baixa de la masia, amb porta d'accés, situada al costat de l'àmbit X. Va ser construïda durant la quarta fase a inicis del segle XX. Forma part de la tanca perimetral de maçoneria, que en l'accés es va decorar amb dos grans pilars-muntants de maons plans motllurats.
E32	Escala de la quarta fase constructiva. Es va construir adossada a la paret occidental de l'àmbit VII, formada per un primer tram on es combina l'obra de maçoneria amb rajoles i maons, de base massissa, fins a l'alçada del replà on fa el gir en sentit contrari per iniciar el segon tram. Aquest estava sustentat per una volta catalana de la que resten algunes rajoles, i que permetia accedir a l'espai turriforme construït al pis superior de l'àmbit XIV, a mode de pont que unia ambdós espais físicament separats
E33	Pou construït com a part de l'àmbit XI durant la primera fase constructiva al sector B. Conserva l'estructura de maçoneria que revesteix el substrat natural fins a la capa freàtica, i la capella on hi ha la finestra d'accés per a l'extracció de l'aigua.
E34	Paret de maçoneria lligada amb morter de calç blanc terrós que delimita la part frontal del pou E33 i actua com a tancament est de l'àmbit XII.
E35	Paret construïda de manera solidària al mur E34, tancant els costats sud, oest i nord de l'àmbit XII del sector B durant la primera fase.
E36	Paret de maçoneria lligada amb morter de calç blanquinós que originalment, durant la primera fase, tancava l'àmbit XVII pel costat oest.
E37	Paret de maçoneria de pedres mitjanes-grans ben disposades, lligades amb morter terrós i enlluïdes amb morter de calç, que es superposa a l'E36 durant la segona fase per definir l'actual límit occidental del cobert XVII. Construïda de manera solidària amb l'E38 i 40.
E38	Paret de maçoneria de pedres mitjanes-grans ben disposades, lligades amb morter terrós i enlluïdes amb morter de calç, que es superposa a l'E35 durant la segona fase per definir l'actual límit nord del cobert XVII. Construïda de manera solidària amb l'E37 i E39.
E39	Paret de maçoneria de pedres mitjanes-grans ben disposades, lligades amb morter terrós i enlluïdes amb morter de calç. Construïda durant la segona fase actua com a límit oriental del cobert XVII. Solidària a l'E40 i 38.
E40	Paret de maçoneria de pedres mitjanes-grans ben disposades, lligades amb morter terrós i enlluïdes amb morter de calç, que es superposa a l'E36 durant la segona fase per definir l'actual

	límit sud del cobert XVII. Construïda de manera solidària a l'E39 i 37.
E41	Paret de maçoneria lligada amb morter terrós i enlluït de morter de calç a les cares externes que delimita perimetralment l'àmbit XV. Amb planta en U, està adossada i es superposa a la paret del pou E33 i 34, i té la cara est totalment oberta
E42	Estructura en L de maçoneria lligada amb morter terrós que delimita l'àmbit XVI durant la tercera fase. Defineix els tancaments nord i sud, i s'adossa a les parets preexistents del costat est - E36/37- i nord -E38-.
E43	Paret de maçoneria de pedres grans i blocs força regulars lligats amb morter, afegida per l'exterior/sud a l'àmbit XVI com a reforç/contrafort, per la presència del cup E44.
E44	Estructura quadrangular pertanyent a un cup situat a l'interior de l'àmbit XVI. Construït durant la tercera fase, el seu interior està revestit amb rajoles vidriades, i es troba a nivell soterrani respecte a la cota elevada del sector B, però amb la base a nivell de circulació de la zona baixa, on arrenca la paret en talús E43.
E45	Paret de maçoneria de pedres irregulars mitjanes i morter terrós, amb enlluït de morter de calç, que delimita perimetralment l'àmbit de la tercera fase BXIV, adossat per la cara nord al mur de la fase precedent E33.
E46	Escala que permet accedir des de l'àmbit XIII a la zona inferior del sector A-B.
E47	Paret que tancava l'espai entre els àmbits A i B en sentit nord-sud, construït en la tercera fase com a prolongació de la façana est de l'àmbit XIV. Presenta un petit portal d'arc que permet accedir a les escales E46.
E48	Paret perimetral de maçoneria de pedres irregulars lligades amb morter terrós i enlluït de morter de calç, que defineix l'àmbit XVIII. Es tracta d'un gran cobert construït exempt a la resta d'àmbits, al sector C.
E49	Paret de maons plans que delimiten perimetralment el segon pis de l'àmbit XIV, construït durant la quarta fase d'inicis del segle XX.
E50	Tapiat de maçoneria de pedres irregulars que anul·la la porta de la primera fase P3.
E51	Paret que defineix perimetralment el pis superior de l'àmbit XVI, un segon pis construït durant la quarta fase a inicis del segle XX amb maons plans lligats amb morter.
E52	Tanca perimetral d'una zona de pati annexa a l'àmbit bX pel costat W. Es conserva un tram de paret de maçoneria de poca alçada en forma de "L", que dona continuïtat a la façana nord E7 en sentit oest 4 m, després girar perpendicularment en sentit sud.
E53	Pilar, estructura de reforç de l'angle SE de l'àmbit VII afegida durant la tercera fase, quan es construeix el porxat que forma l'àmbit XIII.
P1	Portal principal d'accés al sector A, construït de manera solidària a la façana E1 en la primera fase.
P2	Porta d'accés des de la façana lateral est E3, on s'obre de manera solidària quan es construeix en la segona fase aquest espai del sector A.
P3	Porta d'accés des de la façana lateral est E6, on s'obre de manera solidària quan es construeix en la primera fase el sector A. Va ser tapiada i anul·lada pel tapiat de maçoneria E50.
P4	Porta construïda de manera solidària a l'envà E8 que separa els àmbits BII i BIII.
P5	Porta construïda de manera solidària a l'envà E9 que separa els àmbits BIII i BIV.
P6	Porta construïda de manera solidària a l'envà E12 que separa els àmbits BI i BV.
P7	Porta construïda de manera solidària a la paret de maçoneria E13 que separa els àmbits BI i BVI nord.
P8	Porta construïda de manera solidària a la paret de maçoneria E13 que separa els àmbits BI i BVI sud.
P9	Porta construïda de manera solidària a la façana est (E17) de l'àmbit BVII.
P10	Finestra construïda de manera solidària a la façana oest de l'àmbit BVII -E19-.
P11	Badalot/finestreta construïda de manera solidària a la façana est de l'àmbit BVII -E17-.
P12	Finestreta allargada oberta de manera solidària a la paret E20, i que en la primera fase connectava l'àmbit BVI nord amb l'àmbit IX. Té forma estreta i allargada, relacionada amb l'activitat productiva i/o d'emmagatzematge del vi en relació al cup E15 de l'àmbit BVI. Va ser tapiada amb una obra irregular de maçoneria.
P13	Porta que originalment connectava l'àmbit BVI i el PIX, de la qual només es conserva part del muntant sud. Molt alterada per les reformes de finals del segle XX.
P14	Finestra construïda de manera solidària a la paret E20 que il·lumina l'àmbit BVI sud.
P15	Finestra construïda de manera solidària a la paret oest -E21- de l'àmbit BX, a l'espai situat entre els dos contraforts exteriors. Actualment tapiada amb totxanes i ciment.
P16	Finestra construïda de manera solidària a la paret oest -E21- de l'àmbit PX, just damunt el contrafort exterior E23. Actualment tapiada amb totxanes i ciment.
P17	Finestra construïda de manera solidària a la paret E24 a l'àmbit PX, en el costat oest
P18	Finestra construïda de manera solidària a la paret E24 a l'àmbit PX, en el costat est.
P19	Finestra amb festejador construïda de manera solidària a la façana principal E1 a l'àmbit PI.

	Situada damunt el portal.
P20	Finestra construïda de manera solidària al tram de façana de la segona fase E2 a l'àmbit PII.
P21	Armariet amb forma de fornícula/volta superior obert a la cara interna del mur E3, a l'àmbit PII.
P22	Finestra construïda de manera solidària a la paret E3, a l'àmbit PIII. Actualment tapiada amb totxanes i ciment.
P23	Porta construïda de manera solidària a l'envà de maons E28, que permet connectar els àmbits PIII i PIV.
P24	Armari obert a la cara est de l'E6 durant la segona fase, quan s'adossa el nou cos oriental, en relació a l'àmbit PIII.
P25	Porta oberta durant la tercera fase trencant la façana E1 a nivell del primer pis, per tal de crear un accés interior des de l'àmbit PI a l'àmbit PVII.
P26	Finestra construïda de manera solidària a la façana est de l'àmbit PVII –E17-.
P27	Porta oberta a l'envà que originalment separava els àmbits PI i PV, just sota l'escala E32 en la zona del replanell que mena a la planta golfes.
P28	Porta/finestral disposada a peu pla de la zona exterior nord de l'àmbit XVII, construïda de manera solidària a la paret E38. Per la cara interna de l'àmbit es troba en una posició elevada, i permetria l'entrada de productes agrícoles per al seu emmagatzemament en aquest cobert des de la zona elevada.
P29	Porta construïda de manera solidària a la paret E38, que permet connectar els àmbits XIII, en la part nord més elevada, amb el cobert XVII, mitjançant uns esglaons formats per grans blocs de pedra.
P30	Porta construïda de manera solidària a la paret E40, el tancament sud del cobert XVII. S'obre en l'extrem est, i presenta unes grans dimensions (2,3 x 2,5 m).
P31	Porta construïda de manera solidària a la paret E40, el tancament sud del cobert XVII. S'obre en l'extrem oest, de dimensions més reduïdes (1,9 x 1,2 m).
P32	Fornícula construïda de manera solidària a la paret de maçoneria i morter de la primera fase constructiva de l'àmbit XVII E36. Està rematada per un arc escarser a mode de petita cúpula.
P33	Porta construïda de manera solidària a la paret E45, que permet accedir a l'interior de l'àmbit XIV.
P34	Porta oberta en una reforma al mur E33, per tal de poder accedir des de la zona elevada del sector B a l'àmbit amb cup XVI.
P35	Portal obert al mur que tancava l'espai de la masia situat entre els sectors A i B, unint els àmbits VII i XIV durant la tercera fase constructiva. Està definit per un arc format per peces de la pròpia maçoneria del mur, combinat amb maons plans.
P36	Finestra construïda de manera solidària a la paret oest de l'àmbit XIV –E45-.
P37	Porta d'accés a l'àmbit XVIII del sector B, obert de manera solidària en l'extrem sud de la façana occidental –E48-. Només es conserva el muntant esquerre/N.
P38	Finestra oberta de manera solidària a la façana oest de l'àmbit XVIII –E48-, a l'esquerra/N de la porta P37.
P39	Finestra oberta de manera solidària a la façana est de l'àmbit XVIII, en l'extrem nord.
P40	Finestra oberta de manera solidària a la façana est de l'àmbit XVIII, en la zona central.
P41	Finestra oberta de manera solidària a la façana est de l'àmbit XVIII, en l'extrem sud.
P42	Finestra oberta de manera solidària a la façana sud de l'àmbit XVIII –E48-.
P43	Porta oberta de manera solidària a la paret de maçoneria E45 en la façana nord a nivell de planta semi-soterrània de l'àmbit XIV.
P44	Porta construïda de manera solidària a la paret de maons de la quarta fase E25 al primer pis, connectant els àmbits PIX i PX.
P45	Finestra oberta a la façana nord E7 de manera solidària al primer pis de l'àmbit PX. Actualment tapiada amb totxanes i ciment.
P46	Porta construïda de manera solidària a l'envà E12, que connecta els àmbits BI i BV pel costat dret/E de l'escala E30.
P47	Finestral construït de manera solidària a l'envà E12, que connecta els àmbits BI i BV pel costat esquerre/W de l'escala E30.
P48	Porta oberta a la paret E13 al primer pis, per connectar els àmbits PV i PVI. Està molt reparada amb materials actuals.
P49	Finestra construïda de manera solidària a la façana nord E29 de la segona fase, al primer pis – àmbit PIV-.
P50	Finestral allargat construït a la planta golfes, damunt l'àmbit PV, obert de manera solidària al tram de façana N refet durant la segona fase –E29-.
P51	Finestra lateral de la façana E de la segona fase E3. Oberta de manera solidària a la paret de maçoneria per donar llum a l'àmbit PIV.
P52	Finestra construïda de manera solidària a la façana de la segona fase E2, que dona llum a l'àmbit BII.
P53	Finestral allargat de la planta golfes obert a la façana sud E1. Presenta parts del replanell de

	ciment i totxanes actuals, i el fet de no haver pogut accedir a les golfes des de l'interior, no permet corroborar si aquests materials són d'una reparació, fet que sembla més probable, o que el finestral respon a una obertura recent.
P54	Finestra construïda de manera solidària a la façana de la segona fase E2, que dona llum a les golfes. Està situada en perfecta alineació amb les finestres dels àmbits BII i PII –E52 i E20 respectivament-, i són de la mateixa tipologia i mides
P55	Badalot construït de manera solidària a la paret E17, just damunt la porta d'accés a l'àmbit BVII.
P56	Porta oberta de manera solidària a les parets que defineixen l'àmbit XII E34 i E35, i que hi dona accés. La part superior està rematada per una llinda de fusta.
P57	Porta construïda de manera solidària al pis superior de l'àmbit XVI, aixecat a inicis del segle XX. Hi dona accés per la cara N, oberta de manera solidària a la paret de maons plans E51.
P58	Finestra construïda de manera solidària al pis superior de l'àmbit XVI, aixecat a inicis del segle XX. oberta de manera solidària a la cara S de la paret de maons plans E51.
P59	Finestra oberta a la cara W del pis superior de l'àmbit XVI. La finestra podria substituir una d'original d'inicis del segle XX, o bé haver estat construïda quan es reconstrueix amb totxanes i ciment aquest segment de paret, de la qual en forma part.
P60	Finestra construïda de manera solidària a la cara E de la paret de maons plans que delimita el segon pis de l'àmbit XIV, construït durant la quarta fase d'inicis del segle XX.
P61	Finestra oberta a la cara S del pis superior de l'àmbit XIV. La finestra podria substituir una d'original d'inicis del segle XX, o bé haver estat construïda quan es reconstrueix amb totxanes i ciment aquest segment de paret, de la qual en forma part.
P62	Porta d'accés situat a la segona planta de l'àmbit PXIV, aixecat a inicis del segle XX. Construïda de manera solidària a la façana nord, és una obra de maons plans en disposició horitzontal –E49-.
P63	Portal construït de manera solidària a la paret E24 a la façana principal de l'àmbit PX.
P64	Finestra construïda de manera solidària a la paret E45, a la façana W de l'àmbit XIV, al nivell del semisoterrani o estança inferior. Es situa just sota la finestra P36, situada al pis accessible des del nivell superior del sector A-B
P65	Finestra construïda de manera solidària a la façana N de l'àmbit BV –E7-, tapiada durant una reforma posterior, probablement quan es construeix el forn E10, que la deixa sense llum.
P66	Finestra construïda de manera solidària al tram de paret W definit pel mur de maons plans l'àmbit PXIV, aixecat durant la quarta fase.
P67	Petita finestra construïda de manera solidària a la façana de l'àmbit BX E24, situada a l'esquerra/W de la porta d'entrada. Tapiada recentment amb totxanes i ciment.
P68	Petita fornícula/armariet obert de manera solidària a la paret de maçoneria E6, just al costat de la porta de la primera fase P3.
P69	Armariet tipus fornícula obert a la paret que tanca l'àmbit BVI sud pel costat oriental –E13-, on es trobava la cuina.

8. CONCLUSIONS

L'estudi històric-arqueològic dut a terme al conjunt arquitectònic que formen els edificis de Cal Batllet ha permès identificar fins a quatre fases constructives situades entre la primera edificació i les darreres reformes d'inicis del segle XX. Una darrera i cinquena fase seria la derivada de les intervencions que hi va fer l'anterior propietari fa pocs anys, en la qual es van reconstruir i/o construir nombrosos panys de parets, així com molts dels trespolss de l'edifici principal –sector A-, com ha quedat palès al llarg d'aquest estudi. També s'ha pogut reconstruir, a grans trets, l'evolució històrica del mas de Cal Batllet del Pont d'Armentera, malgrat les notables dificultats per a poder dur a terme la recerca documental, degut a les importants llacunes en els fons d'arxiu on era necessari consultar, i a l'escadussera informació bibliogràfica.

L'origen de la masia de Cal Batllet el tenim en la família Martí, documentada a Selmella (segurament al llogarret als peus del castell) des de les darreres dècades del segle XVI. Respecte a les restes conservades de la **primera fase**, hauríem de datar-les en algun moment de la primera meitat del segle XVII o a mitjan d'aquella centúria, quan la família Martí va aixecar una masia a la finca de Cal Batllet (malauradament no disposem de suficient informació per a conèixer com es va formar la finca i com va passar a mans dels Martí), i s'hi traslladaren a viure, convertint-la a partir d'aquell moment en la casa pairal dels Martí. La primera notícia que tenim d'aquesta masia, correspon a l'any 1668, com a casa de Damià Martí, quan ja feia un temps que la masia existia. Aquest mas del segle XVII correspondria a la primera fase documentada arqueològicament a Cal Batllet.

A aquesta primera construcció correspon el nucli de la masia, format inicialment per dues estances allargades situades en la zona alta del terreny (àmbits I, V i VI), i dues estances més situades en la zona baixa del terreny, al costat occidental (àmbits IX i X). En aquests espais trobem una zona d'emmagatzematge de gra, del qual es conserva una sitja, en la part obaga-posterior de l'edifici, al costat de la qual hi ha una zona productiva, relacionada amb el cup circular fet amb cairons sense vidriar, que són característics de finals del segle XVII i del segle XVIII, i del qual tenim alguns paral·lels d'aquest període, a la zona de l'actual Museu Casteller de Catalunya (Valls), concretament les cases amb cellers soterranis del carrer Espardenyers (DÍAZ, 2016; DÍAZ&ARTIGUES, 2014), entre les que hi havia una datada al 1710. Aquesta zona productiva estava flanquejada, a la part frontal, pel vestíbul, i a la seva esquerra, la cuina, i en la part inferior, a les estances de planta baixa i possiblement del pis dels àmbits IX i X, hi trobaríem part de l'àrea d'emmagatzematge del celler en la planta baixa, i de gra i altres productes agrícoles al pis superior. A la part oriental del nivell superior, damunt el vestíbul i la zona productiva del cup i la sitja, hi trobaríem la zona principal de la masia, la sala mirant la façana principal on s'hi obre un finestral amb festejador, i possiblement diverses cambres, però les alteracions de les darreres reformes no permeten establir compartimentacions internes d'aquest espai. A sobre, en el segon nivell, s'alçaven les golfes, amb un gran finestral allargat de ventilació, on també s'hi emmagatzemarien productes agrícoles. I connectant aquests tres nivells, una escala massissa de maçoneria disposada centralment.

Paral·lelament, a poca distància davant la porta principal de la masia –al sector B-, es va construir una petita estança de planta baixa, tal vegada un petit corral (àmbit XII), i el pou que proporcionava aigua a la masia, rematat amb capelleta (XI). També es va construir algun tipus de cobert o espai en la zona baixa del sector B, de poca alçada i fons amb coberta a un vessant, del que s'ha identificat únicament un dels murs laterals.

En tots casos, aquestes poques construccions annexes del sector B es caracteritzen perquè estan construïdes amb parets de maçoneria lligada amb morter de calç força consistent, a diferència del que succeirà en les fases posteriors.

L'origen del nom amb què es coneix la masia es remunta a la següent centúria, a les primeres dècades del segle XVIII, quan Joan Martí, i més endavant el seu germà Ramon Martí fossin batlles de Selmella, fou l'origen del renom "Batllet", amb el que va ser coneguda aquesta branca de la família Martí de Selmella a partir de l'hereu del mencionat Joan Martí, i amb ella, la pròpia masia. Els Martí habitaren Cal Batllet, juntament amb diversos treballadors, entre ells possiblement una família de masovers, que els ajudaren a explotar directament les terres i el bestiar. Tot plegat va portar a una primera ampliació important de la masia, la segona fase d'aquesta, que hauria tingut lloc a la primera meitat o a mitjan del segle XVIII. El

darrer Martí que tenim documentat que va tenir aquella masia com a residència habitual fou Llorens Martí Franquesa, mort a finals del segle XVIII o inicis del XIX. L'hereva fou la seva neboda, Rosa Martí Masseguer, que s'establí amb el seu marit Josep Domingo Pons al Pont d'Armentera, i trencà amb la pràctica anterior de tenir cal Batllet com casa pairal de la família i domicili habitual. Tot i que possiblement els propietaris hi passaven temporades, a partir d'aquell moment passaren a explotar la finca mitjançant una família de masovers i altres treballadors.

En aquest sentit, la **segona fase** constructiva documentada es data al llarg de la primera meitat del segle XVIII, coincidint amb el període en què dos dels propietaris van ser batlles del senyor jurisdiccional de Selmella. Les edificacions d'aquesta fase identificades al sector A presenten tècniques i sistemes constructius gairebé iguals al de la primera, i estan relacionades amb una ampliació del nucli primigeni de la masia. D'una banda, al cos principal on hi havia la zona de l'habitatge i la sala amb una part del celler i la cuina s'amplia pel costat est. Se li adossa una nova ala (àmbits II, III i IV), i la porta de sortida lateral que en aquests moments s'anul·la, es refà a la nova façana oriental. En el nou vestíbul que es crea en aquesta ala (àmbit central BIII), s'hi col·loca també una nova escala, d'un tram sobre volta catalana de rajola, que connecta amb els pisos superiors, permetent arribar a les cambres situades en el primer pis, de les que es conserven alguns armaris encastats d'obra. També es recreix amb un segon pis destinat a les golfes, i es configura llavors la teulada a doble vessant, prenent com a eix o carener l'antic mur de façana lateral est de la primera fase.

També durant aquesta segona fase, si bé no podem dir si formà part del mateix projecte edilici que l'ala oriental o es van aixecar en dos moments diferents però propers en el temps, s'annexa a la façana principal l'àmbit VII. Es tracta d'una zona que en la part baixa té accés directe des de l'exterior per una porta que en la part superior presenta un badalot d'il·luminació i ventilació, i que podria haver estat utilitzada com a corral. També compta amb un pis superior, que en aquest cas és accessible des de l'interior de l'edifici, una cambra que connecta amb la sala principal PI per una porta oberta en aquest moment a la façana meridional de la masia.

Coincidint amb aquest moment d'expansió del nucli de la masia es produeix una ampliació de la zona annexa i dissociada físicament del nucli principal, al sector B. És en aquest moment quan es recreix en alçada el possible corral de l'àmbit XII, i s'amplien els coberts de la zona baixa amb espais de coberta alta a un vessant i planta rectangular allargada que presenten portes en la zona baixa de grans dimensions per a carruatges etc, i portes de mida més petita en la zona alta que permeten accedir i tragar des d'aquest punt (àmbits XVII i XVI).

Un tret que caracteritza les construccions annexes del sector B d'aquesta fase és l'ús de morter terrós, argila, com aglutinant de les parets de maçoneria, quedant el morter de calç restringit per a emprar-lo en les parets del nucli on hi ha l'habitatge i les sales principals de la masia, al sector A. No obstant, les parets estaven originalment rematades per un enlluït de morter de calç, que en molts llocs s'ha perdut per l'erosió i la manca de manteniment.

Respecte a la datació d'aquesta segona fase, i com ja s'ha exposat en el capítol corresponent, aquesta hauria de situar-se durant la primera meitat del segle XVIII o mitjan d'aquesta centúria. Aquesta datació, relacionada amb el moment en què comença a guanyar importància la masia, que com la documentació històrica indica coincideix amb el nomenament de dos dels seus propietaris com a batlles, la tinença d'una cabana de ramat important i la presència de persones contractades per la família Martí per atendre els ramats. A aquestes dades hem de sumar les evidències constructives, amb una tipologia fonamentada en murs de maçoneria gairebé sense diferències respecte als de la primera fase, que indicaria que aquesta ampliació de la masia es va produir poc temps després de la construcció de l'establiment original. En aquest cas, l'element diferenciador el trobem en la tipologia de les escales d'aquesta segona fase, que a diferència de l'escala del vestíbul de la primera fase, fan servir les rajoles ceràmiques amb el sistema de volta catalana, que es generalitza durant la primera meitat del segle XVIII, i tindrà una major projecció a partir dels tractats publicats a mitjans d'aquesta centúria a França i Anglaterra (MONTANER, 1990).

Pel que fa a les dades sobre la família propietària de la masia durant el segle XIX, els documents permeten precisar que l'hereva del matrimoni format per Rosa Martí i Josep Domingo, la Josepa Domingo Martí, es va casar amb Daniel Figuerola Domingo, de Casafort, i el matrimoni s'establí en aquest nucli del

terme de Nulles, on varen viure-hi durant les primeres dècades del segle XIX. En rebre l'herència dels Domingo del Pont d'Armentera i dels Martí de l'antic terme de Selmella, optaren per viure gran part de l'any al Pont d'Armentera i al resta a Casafort. El seu hereu, Joan Figuerola Domingo, va viure a cavall de Casafort, el Pont d'Armentera i Valls, esdevingué un dels principals terratinents del Pont d'Armentera, augmentant les propietats familiars amb noves adquisicions a mitjan del segle XIX. És en aquest període quan té lloc l'augment de nombre de cups pel vi a la finca de Cal Batllet, amb un segon gran cup, lligat a l'augment de la producció del vi, pel context favorable del moment respecte a l'exportació del vi. Aquest cup forma part d'una tercera fase del mas, que es mou entre finals del segle XVIII i les primeres dècades de la segona meitat del segle XIX, amb una sèrie d'ampliacions que es van anar portant a terme al llarg d'aquest període. L'explotació de la finca de Cal Batllet, seguia a mans dels masovers, però a partir dels anys vuitanta ja tenim documentada la divisió de la part residencial de la masia en diversos habitatges independents, on vivien fins a tres famílies de masovers. Mentre que els Figuerola, quan hi anaven, tenien reservada una part de la casa.

És en aquest període que es data la **tercera fase** edilícia documentada a Cal Batllet, durant la qual es du a terme una modificació parcial d'algunes de les construccions precedents, i l'edificació de nous edificis tant del nucli principal o sector A com dels espais annexos de coberts, magatzems, corrals etc del sector B i C. Aquestes modificacions anirien també lligades a una compartimentació dels espais interns per a adequar-los com a residències de les famílies de masovers que hi treballaven, quan Cal Batllet deixa de ser la casa pairal dels Martí arran del casament de l'hereva Rosa Martí i el seu trasllat al Pont d'Armentera. Quedarà la masia de Cal Batllet com una altra de les propietats familiars en les que els senyors, ara uns terratinents destacats, passarien algunes temporades en alguna part reservada de la casa.

Respecte al nucli principal, el sector A, va tenir lloc una segona ampliació que va consistir en la construcció d'un nou afegit a la zona elevada del terreny urbanitzat, amb un cobert de planta baixa i teulada a un vessant corresponent al femer (àmbit VIII), al subsòl del qual s'hi excavà el femer.

Pel que respecta al sector B, aquest va adquirir, a grans trets, l'aspecte que presenta actualment, amb la construcció de nous espais, com és el cas dels àmbits XIV i XV. La construcció d'aquest darrer àmbit va permetre tancar la zona alta de la masia (on hi havia el pati) separant-lo de la zona baixa (on hi havia l'era), amb una paret que unia l'àmbit XIV del sector B amb el VII del sector A, deixant en mig una obertura estreta amb arc, que mitjançant unes escales permet comunicar directament la part alta i la baixa de la masia. L'edificació de l'àmbit XIV i del mur amb el pas que enllaçava amb la zona d'habitatge, va permetre la transformació d'una part de l'antic pati, en un nou cobert, l'àmbit número XIII. També en aquest moment s'aixeca un petit edifici en forma de torre adossat als àmbit XVI per la cara nord, que es situa just a l'esglaó natural del terreny, confrontat amb l'àmbit VII. Aquesta espai compta amb una planta baixa accessible des de la zona elevada del terreny, i una planta soterrània però que coincideix, a peu pla, amb el nivell de circulació inferior del sector occidental, on hi ha els àmbits IX i X. Paral·lelament, a redós del pou i en la zona elevada, aprofitant parcialment el tancament septentrional del cobert XVII es construeix un altre cobert de gran alçada, probablement amb funcions d'estable i pallissa sobre una estructura de fusta aixecada –àmbit XV-.

Finalment, dins del sector B, també varen transformar l'antic àmbit XVI, dividit en dues alçades amb la construcció d'un nou cup de grans dimensions, de planta quadrangular i revestit amb cairons vidriats que ocupava part del pis inferior, i ens indiquen una datació entre un moment avançat del segle XVIII o ja de segle XIX.

També forma part d'aquesta fase el sector C (àmbit XVIII), aixecat possiblement a la segona meitat del segle XIX, a pocs metres del sector B, a una cota inferior. El sector C consisteix en un edifici aïllat de planta rectangular, que estava destinat a emmagatzematge i s'afegia així a la resta d'estructures del sector B.

La **quarta fase** constructiva, a diferència de les anteriors, està més relacionada amb la transformació d'alguns espais de la masia en una zona residencial d'esbarjo que no pas amb l'activitat productiva de la mateixa. L'accés per la zona baixa de la part occidental es "monumentalitzà" amb la l'accés flanqueja pels grans pilars motllurats fets de maons, i s'adeqüen com a zona d'habitatge, estudi creatiu i de repòs dels

propietaris els àmbits XIV i XVI, construint damunt la planta baixa un nou pis, amb el mateix material que l'entrada –maons plans lligats amb morter tipus ciment-, i amb un accés propi a partir de l'escala que s'adossa a la façana de la masia per la part baixa, formada per un primer tram massís de maçoneria i un segon tram sobre volta de rajoles que porta als pisos superiors d'aquests àmbits.

Respecte a la datació d'aquesta fase, el tipus de materials i la tipologia constructiva és característica dels primers decennis del segle XX, d'aquí que se l'hagi tractat al text com a fase noucentista, donat que les restes conservades remetien als conceptes d'aquesta arquitectura. En aquest sentit, l'estudi documental indica que els hereus de Joan Figuerola Domingo mantingueren el conjunt de propietats que tenia la família al Pont d'Armentera fins les primeres dècades del segle XX. Concretament, en el cas de Cal Batllet, el darrer propietari d'aquella família fou el seu net Josep Maria Figuerola Colubí, que en els darrers mesos del 1917 es va despendre de la finca de Cal Batllet, que havia estat de la seva família des dels inicis del mas, en el segle XVII. Cal Batllet passà a mans d'altres propietaris, procedents de Puigpelat, que ja no tenien res a veure amb els Figuerola: Joan Mestres. D'aquesta manera, aquesta quarta fase estaria relacionada bé amb les darreres reformes i adequació de la família Figuerola d'una part de la masia com a zona residencial per a les estades temporals, bé a una reforma duta a terme pel nou propietari quan va adquirir Cal Batllet, ampliant la zona residencial i aixecant un portal monumental.

La masia seguiria passant per diversos propietaris, fins que a les darreries del segle XX, quan ja estava pràcticament en ruïnes, els Ortiz engegaren unes obres de remodelació del conjunt de la masia, que deixaren a mig fer, i que provocaren modificacions importants i fins i tot destruccions de parts d'aquesta masia històrica. No obstant, el conjunt de Cal Batllet és un exemple clàssic d'una masia clàssica pel fet que és “un edifici que ha anat creixent paral·lelament a les necessitats i els recursos de la família de cada època. I aquestes ampliacions solen ser fàcilment perceptibles des de l'exterior, des d'on es pot identificar el nucli originari i els “afegits” que s'hi han anat construint sempre amb una finalitat clara i funcional” (Borbonet, 2006: 45).

9. BIBLIOGRAFIA I FONTS DOCUMENTALS

Bibliografia:

- AADD (1992): "Castell de Selmella", a *Els castells catalans*, Vol. III, 2a Ed. Barcelona: Rafael Dalmau, Editor.
- BERENGUER TOMÀS, M. I. (2017): *El Pont d'Armentera. Una mica d'història (segles XVII-XX)*. Valls: Institut d'Estudis Vallencs.
- BONET, M. (2002): "La casa rural catalana", a *El territori i la casa. 2n Curset d'Estiu d'Arquitectura Popular. Segarra-Urgell, del 6 al 10 d'agost de 2001*, Lleida, p. 79-90.
- BORBONET, A. (1996): *La Masia*, Col. Terra Nostra, 38. Columna.
- CARDÓ SOLER, J. (1983): *L'evolució dels conreus del Camp de Tarragona a partir del segle XVIII*. Valls: Institut d'Estudis Vallencs.
- CARRERAS CASANOVAS, A. (1992). *El monestir de Santes Creus 1150-1200*, Vol. I. Valls: Institut d'Estudis Vallencs.
- CLOSA, E. (2012): *Els valors artístics, arquitectònics i constructius de la masia*, Treball de Final de Grau, Universitat Politècnica de Catalunya. Consultat el 12 de juny de 2017 des de: <http://upcommons.upc.edu/handle/2099.1/15275>
- DÍAZ, M. (2018): *Memòria d'intervenció arqueològica. Estudi de paraments del mur coincident amb el traçat de la muralla, i de l'àmbit amb volta afectat per la construcció d'una escala de cargol al c/ de la Muralla, 26 (Torredembarra, Tarragonès)*, Memòria inèdita lliurada al Departament de Cultura de la Generalitat.
- GÜELL, M. (2009). "Armengols contra Margarits. Friccions frontereres en dominis baronials a la Conca de Barberà (segles XVI-XVIII)". A *Aplecs de Treball*, núm. 27. Montblanc: Centre d'Estudis de la Conca de Barberà.
- IGLÉSIES, J. (1969). *El cens del comte de Floridablanca 1787*, Vol. I. Barcelona: Fundació Salvador Vives Casajuana.
- IGLÉSIES, J. (1974). *Estadístiques de població de Catalunya. El primer vicenni del segle XVIII*, Vol. I. Barcelona: Fundació Salvador Vives Casajuana.
- IGLÉSIES, J. (1974). *Estadístiques de població de Catalunya. El primer vicenni del segle XVIII*, Vol. III. Barcelona: Fundació Salvador Vives Casajuana.
- IGLÉSIES, J. (1979). *El Fogatge de 1553. Estudi i transcripció*, Vol. I. Barcelona: Fundació Salvador Vives Casajuana.
- IGLÉSIES, J.; SANTASUSAGNA, J. (1934). *Les valls del Gaià, del Foix i de Miralles*. Reus: Centre de Lectura.
- IPAC: Inventari del Patrimoni Arquitectònic, Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Consultat l'1 d'octubre de 2019 des de: <http://invarquit.cultura.gencat.cat/>
- IPAC: Inventari del Patrimoni Arqueològic, Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Consultat l'1 d'octubre de 2019 des de: <http://invarque.cultura.gencat.cat/>
- La Opinión. Diario político de avisos y noticias*. Exemplars de l'11 d'agost del 1876 i del 15 d'agost del 1879. Tarragona.

LÓPEZ PRAT, M.; SERRA MASSANSALVADOR, R. (2009). "La recerca arqueològica al castell de Selmella (2003-2006)", a *Quaderns de Vilaniu*, núm. 56. Valls: Institut d'Estudis Vallencs.

LOZANO, R. (2019): *La població de Tarragona al segle XVII*, URV, Tarragona: Publicacions URV, Cercle d'Estudis Històrics i Socials Guillem Oliver del Camp de Tarragona.

MADOZ, P. (1849). *Diccionario geográfico-estadístico-histórico de España y sus posesiones de Ultramar*, Vol. XIII. Madrid: Imprenta del Diccionario geográfico-estadístico-histórico de D. Pascual Madoz.

Marina, Santesmasés, Josep & Saumell, Dolors (1999). *Els Castells del Gaià*. Núm. 1 de la col·lecció Les Guies de l'IEV. Valls: Institut d'Estudis Vallencs.

MIQUEL, M., SANTESMASÉS, J.; SAUMELL, D. (1999). *Els Castells del Gaià*. Núm. 1 de la col·lecció Les Guies de l'IEV. Valls: Institut d'Estudis Vallencs.

MONER, J.; PUIGVERT, J. (2010): *Materials per a l'estudi de la masia, de Josep Danés i Torras, Edició i estudi introductori de Jeroni Moner i Joaquim M. Puigvert*, Girona.

MONTANER, J.M. (1990): *La modernització de l'utilitatge mental de l'arquitectura a Catalunya (1714-1859)*, Barcelona, IEC.

MORERA LLAURADÓ, E. *Geografia General de Catalunya. Província de Tarragona*, Vol. XIII. Dir. Carreras Candí, Francesc. Barcelona: Establiment Editorial de Albert Martín. Pàg.: 824

POUM DEL PONT D'ARMENTERA (2013): *Volum IV. Catàleg*. Ajuntament del Pont d'Armentera.

RIBES MATEU, D. (2002). *El Pont d'Armentera*. Núm. 2 de la Col·lecció IEV Estudis Comarcals. L'Alt Camp, poble a poble. Valls: Institut d'Estudis Vallencs.

RIPOLL MASFERRER, R. (2016). *Elements de la casa tradicional*. Figueres: Brau edicions.

ROVIRA GÓMEZ, S.-J. (1987). *La desamortització de Madoz a la província de Tarragona (1859-1886)*. Tarragona: Diputació de Tarragona.

Fonts documentals:

Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona (AHAT). Fons parroquial de Santa Maria, de Querol. Llibres Sagramentals, Llibre de matrimonis, baptismes i òbits, 1574/1759, número 4, capsa 1; i Llibre I de baptismes, confirmacions, matrimonis, compliment pasqual i òbits, 1760-1827, número 3, capsa 1.

AHAT. Fons parroquial de Sant Llorenç, de Montbrió de la Marca. Secció Notarial, Manual notarial, 1724-1731, número 12, capsa 4.

AHAT. Fons parroquial de Sant Jaume Apòstol, de Vallespinosa. Secció Notarial, Manual de testaments, 1763-1847, número 13, capsa 2.

AHAT. Fons parroquial de Santa Maria Magdalena, del Pont d'Armentera. Llibres Sagramentals, Llibre V de matrimonis, 1705-1804, número 65, capsa 3; Llibre de baptismes, 1795-1811, número 67, capsa 13; Llibre VII de baptismes, 1852-1861, número 86, capsa 17; i Llibre VI d'òbits, 1852-1866, número 93, capsa 19.

AHAT. Fons parroquial de Sant Joan Baptista, de Nulles. Llibres Sagramentals, Llibre de matrimonis, 1646-1866, número 20, capsa 5; Llibre de baptismes, 1644-1852, número 18, capsa 4; Llibre d'òbits, 1645-1852, número 22, capsa 5; i Llibre d'òbits, 1852-1883, número 23, capsa 5.

AHAT. Fons parroquial de Sant Joan Baptista, de Valls. Llibres Sagramentals, Llibre de matrimonis, 1869-1877, número 669, capsa 125; Llibre de baptismes, 1845-1851, número 617, capsa 103; Llibre XXVI de baptismes, 1851-1856, número 653, capsa 117; Llibre XXVII de baptismes, 1857-1860, número 654,

capça 118; Llibre XXIX de baptismes, 1863-1865, número 656, capça 118; Llibre de baptismes, 1868-1872, número 658, capça 119; Llibre XXXIII de baptismes, 1877-1882, número 660, capça 121; Llibre XXXIV de baptismes, 1882-1888, número 661, capça 120; Llibre de baptismes, 1889-1897, número 662, capça 122; Llibre XVIII d'òbits, 1877-1888, número 677, capça 129; Llibre XIX d'òbits, 1888-1902, número 678, capça 130; i Llibre d'òbits, 1902-1916, número 679, capça 131.

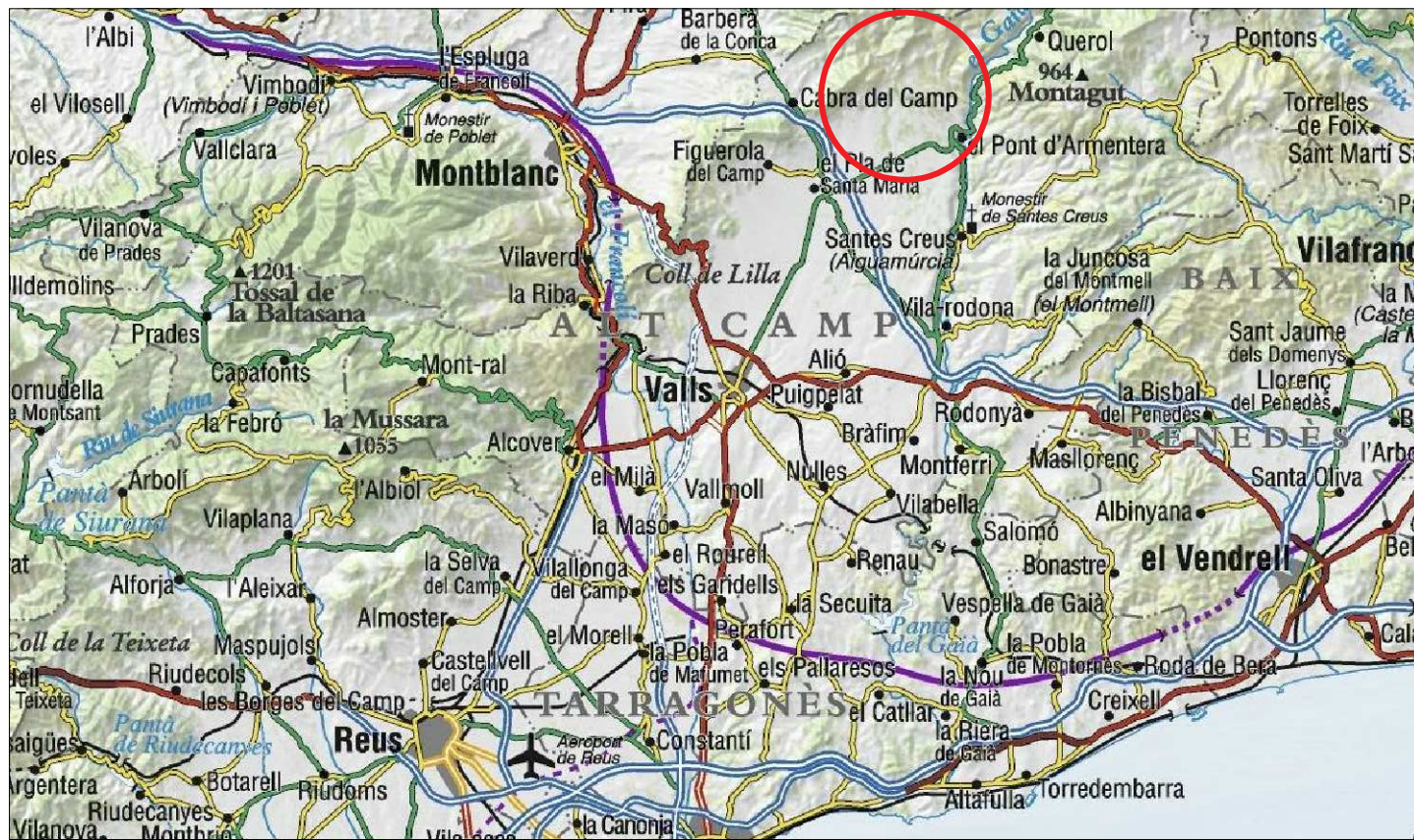
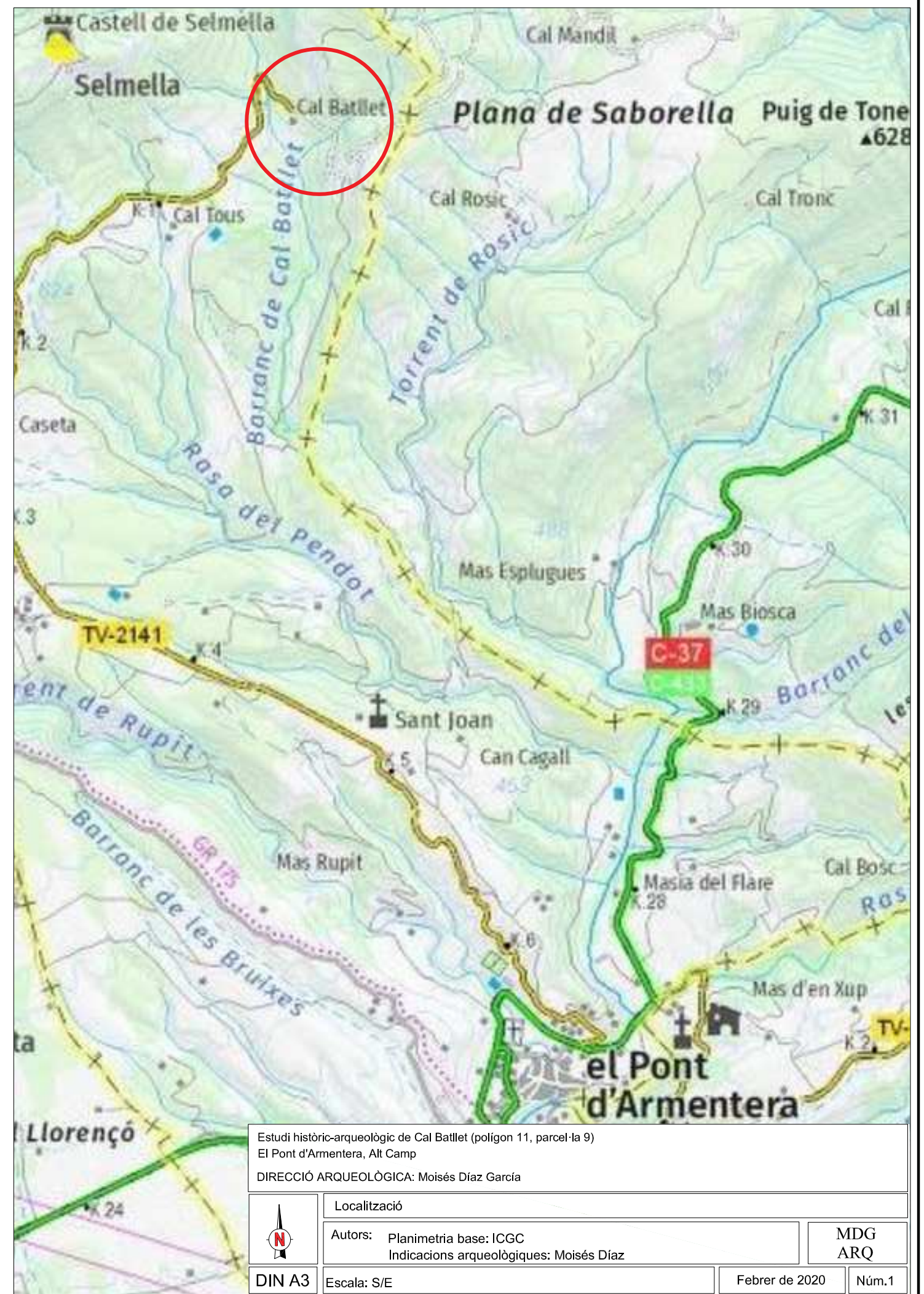
Arxiu Comarcal de l'Alt Camp (ACAC). Fons municipal del Pont d'Armentera, Amillament, 1853. Núm. 912; Llibre d'amillament, 1866. Núm. 873; "Amillament", s/d. Núm. 1121; Registre Fiscal d'edificis i solars, 1895. Núm. 752; Fulls del padró d'habitants, 1875. Núm. 6265; "Còpia del padró dels individus subjectes a l'impost de cèdules personals del 1883-1884", 1883. Núm. 6236; "Còpia del padró dels individus subjectes a l'impost de cèdules personals del 1885", 1885. Núm. 6232; "Còpia del padró dels individus subjectes a l'impost de cèdules personals del 1889-1890", 1889. Núm. 6262; i "Còpia del padró dels individus subjectes a l'impost de cèdules personals del 1893-1894", 1893. Núm. 6234.

ACAC. Fons Notaris, Secció Notaris de Valls, notari Rafael Voltas i Domingo, Capítols matrimonials, 1785-1786, número 1111.

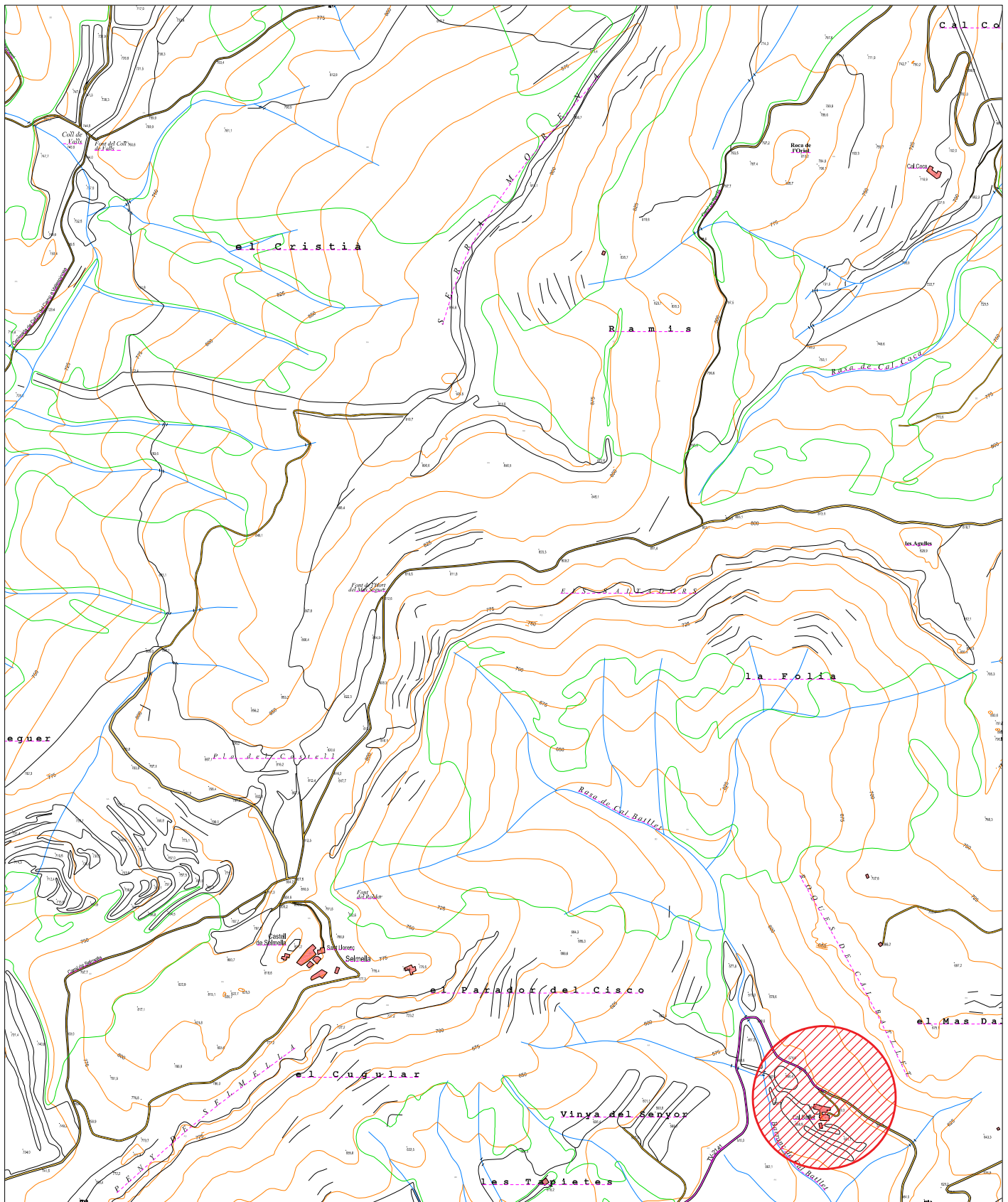
ANNEX PLANIMÈTRIC

Llistat Planimètric

1. Mapa de localització. S/E.
2. Mapa de situació. Escala 1:10.000.
3. Plànol d'emplaçament. Escala 1:500.
4. Planta general numerada de la planta baixa a la zona inferior occidental (àmbits IX, X i XIV). Escala 1:150.
5. Planta general numerada de la planta pis al sector inferior/W, i planta baixa al sector elevat/E. Escala 1:150.
6. Planta general numerada de la planta pis al sector elevat/E. Escala 1:150.
7. Planta general numerada de les golfes al sector A. Escala 1:150.
8. Planta general amb indicació de les fases identificades. Escala 1:200.
9. Planta general amb indicació de les fases identificades. Escala 1:200.
10. Planta croquis amb indicacions dels alçats-secció. Alçat-secció A-A' amb numeració d'estructures. Escala 1:100.
11. Alçats-secció B-B' i C-C' amb numeració d'estructures. Escala 1:100.

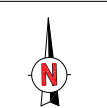

Estudi històric-arqueològic de Cal Batllet (polígon 11, parcel·la 9) El Pont d'Armentera, Alt Camp DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA: Moisés Díaz García		
Localització		
Autors: Planimetria base: ICGC Indicacions arqueològiques: Moisés Díaz		MDG ARQ
DIN A3	Escala: S/E	Febrer de 2020 Núm.1

Estudi històric-arqueològic de Cal Batllet (polígon 11, parcel·la 9)
 El Pont d'Armentera, Alt Camp

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA: Moisés Díaz García

Situació

Autors: Planimetria base: ICGC
 Indicacions arqueològiques: Moisés Díaz

MDG
 ARQ

DIN A4

Escala: 1/10.000 0 500 m

Febrer de 2020

Núm. 2

Cal Batllet

573,7

564,1

569,3

558,9

561,1

Estudi històric-arqueològic de Cal Batllet (polígon 11, parcel·la 9)

El Pont d'Armentera, Alt Camp

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA: Moisès Díaz García

Emplaçament

Autors: Planimetria base: ICGC; L'APARADOR ARQUITECTES
Tractament arqueològic: Moisès Díaz

MDG
ARQ

DIN A4

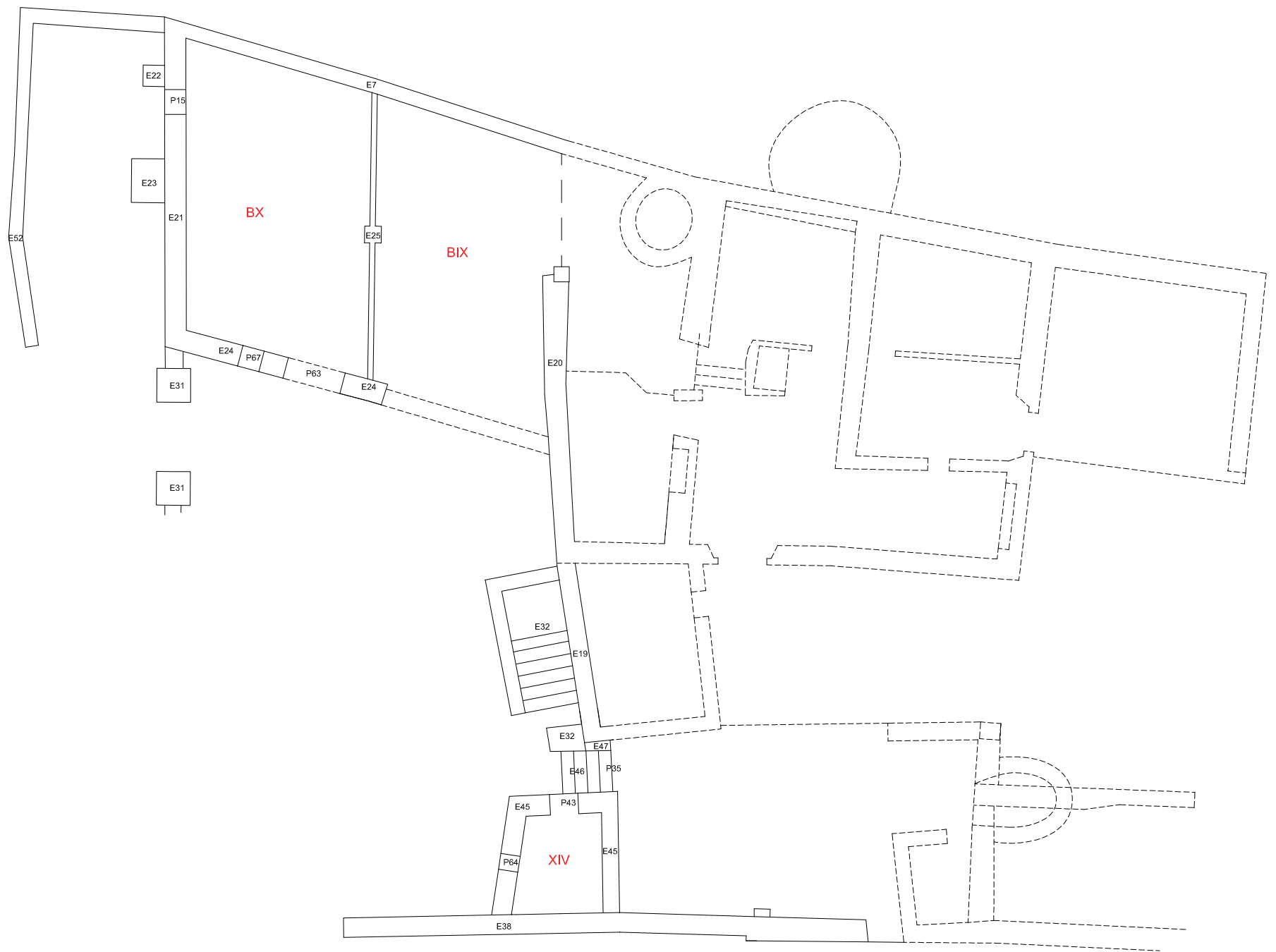
Escala: 1/500

0

25 m

Febrer de 2020

Núm. 3

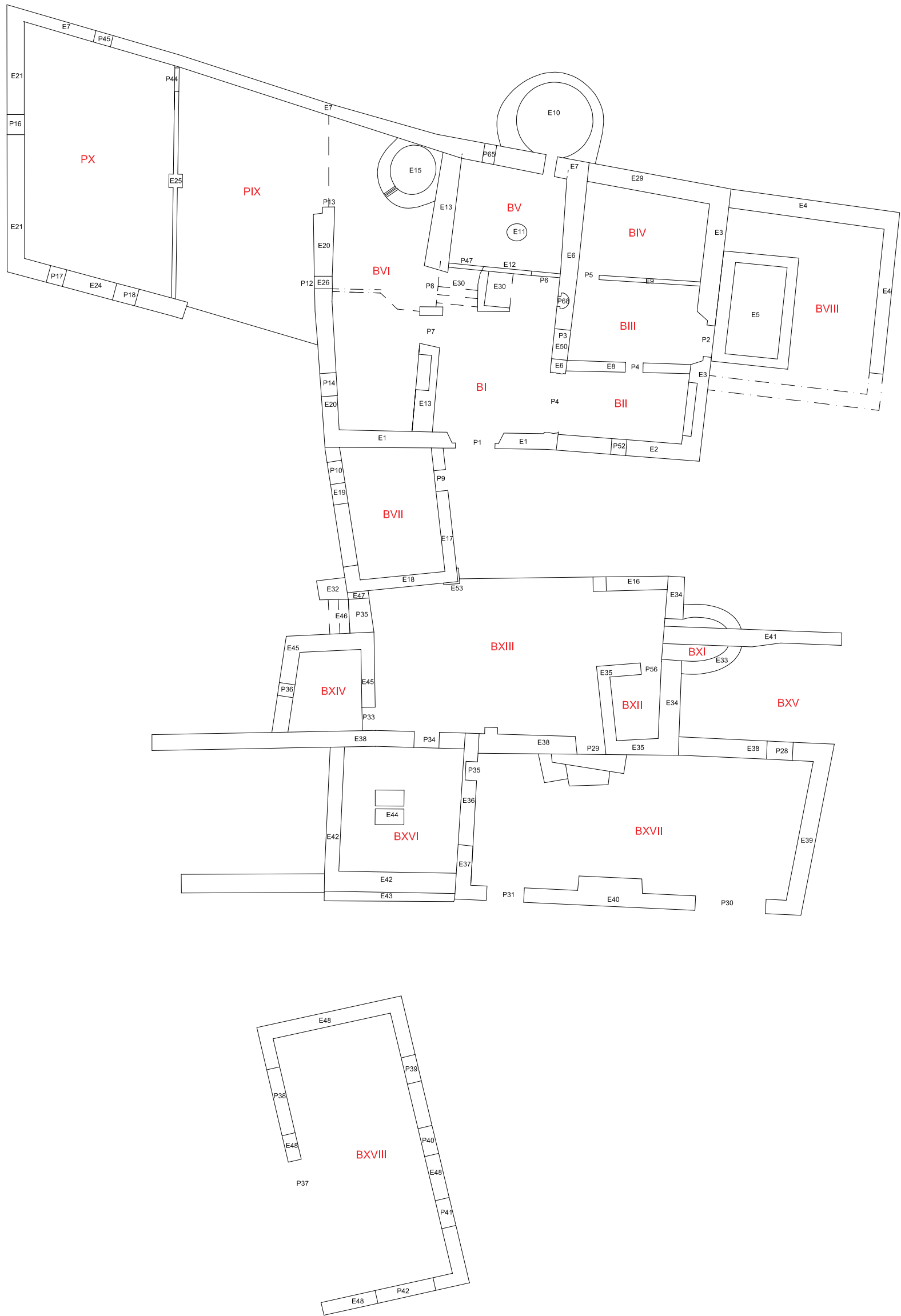
Estudi històric-arqueològic de Cal Batllet (polígon 11, parcel·la 9)
 El Pont d'Armentera, Alt Camp
 DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA: Moisès Díaz García

Planta general numerada de la planta baixa a la zona inferior occidental (àmbits IX, X i XIV)

Autors: Planimetria base: L'APARADOR ARQUITECTES
 Tractament arqueològic: Moisès Díaz

MDG
 ARQ

DIN A3 Escala: 1/150 0 7,5 m Febrer de 2020 Núm. 4

Estudi històric-arqueològic de Cal Batllet (polígon 11, parcel·la 9)
 El Pont d'Armentera, Alt Camp
 DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA: Moisès Díaz García

Planta general numerada de la planta pis al sector inferior/W, i planta baixa al sector elevat/E

Autors: Planimetria base: L'APARADOR ARQUITECTES
 Tractament arqueològic: Moisès Díaz

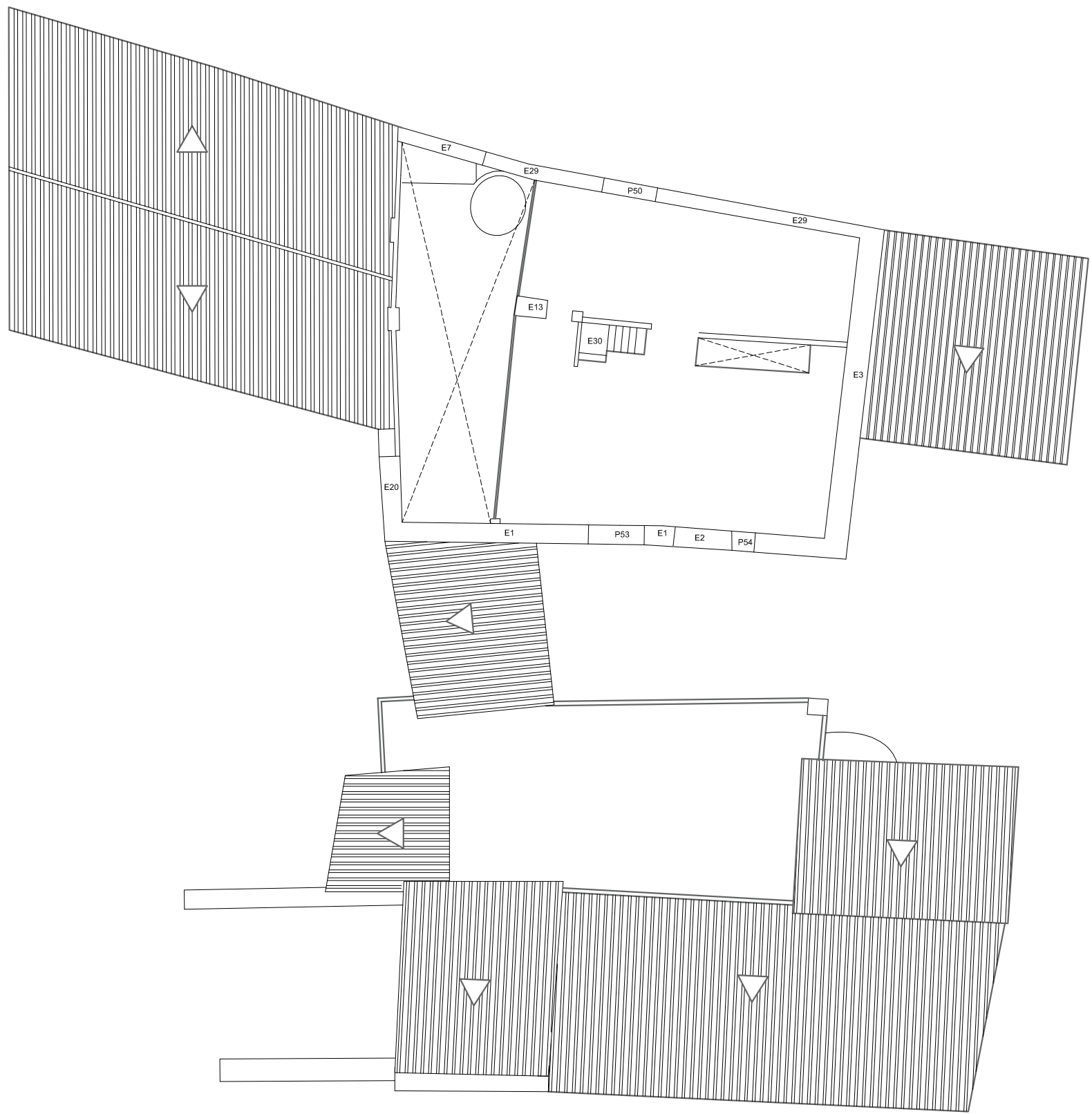
MDG
 ARQ

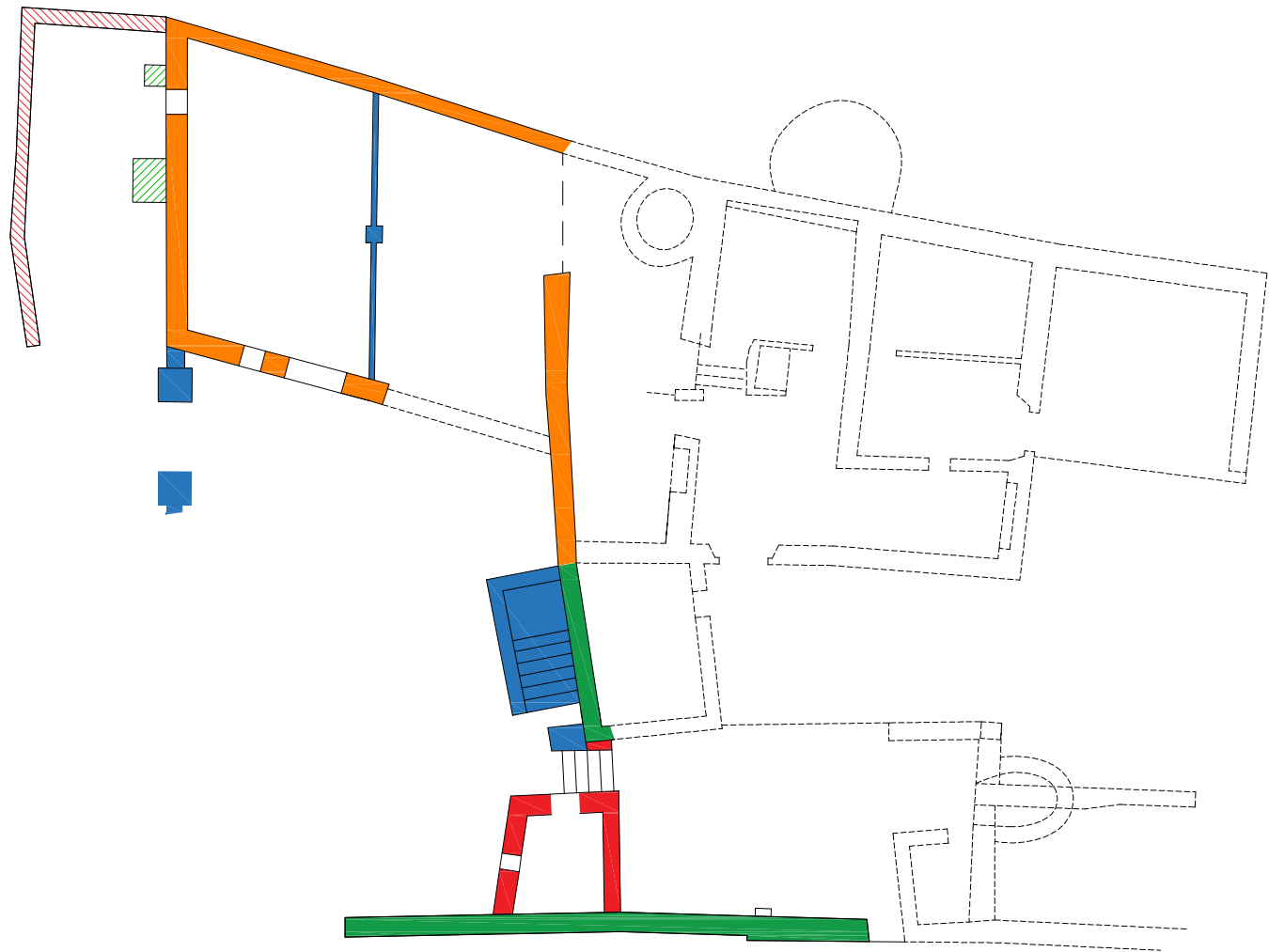
DIN A3 Escala: 1/150 0 7,5 m Febrer de 2020 Núm. 5

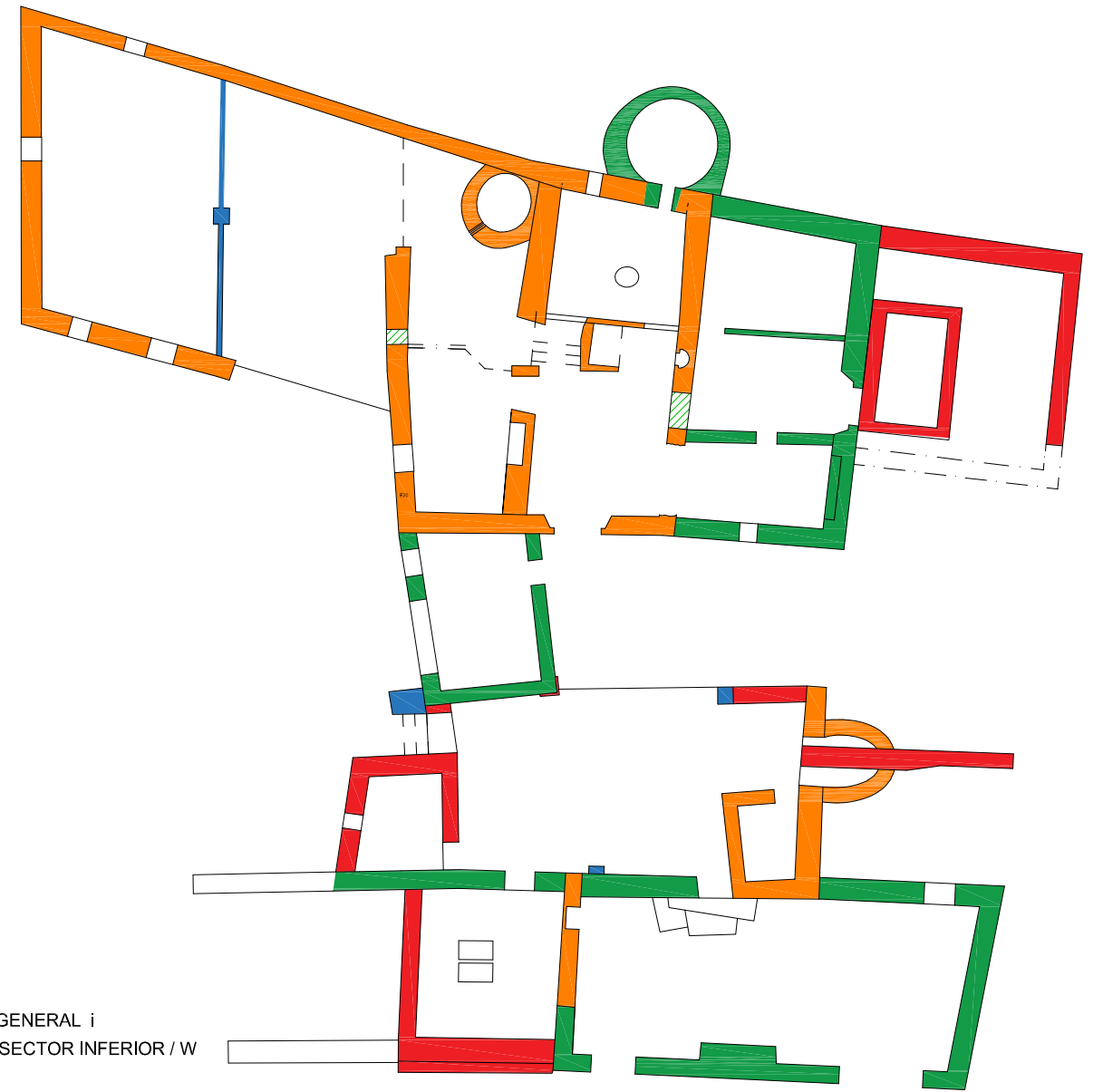
Estudi històric-arqueològic de Cal Batllet (polígon 11, parcel·la 9)
 El Pont d'Armentera, Alt Camp
 DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA: Moisès Díaz García

	Planta general numerada de la planta pis al sector al sector elevat/E	
	Autors: Planimetria base: L'APARADOR ARQUITECTES Tractament arqueològic: Moisès Díaz	
DIN A3	Escala: 1/150 7,5 m	Febrer de 2020 Núm. 6

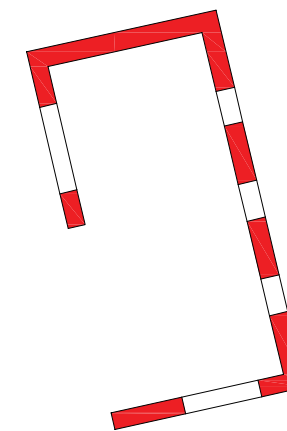

PLANTA BAIXA SECTOR INFERIOR / W

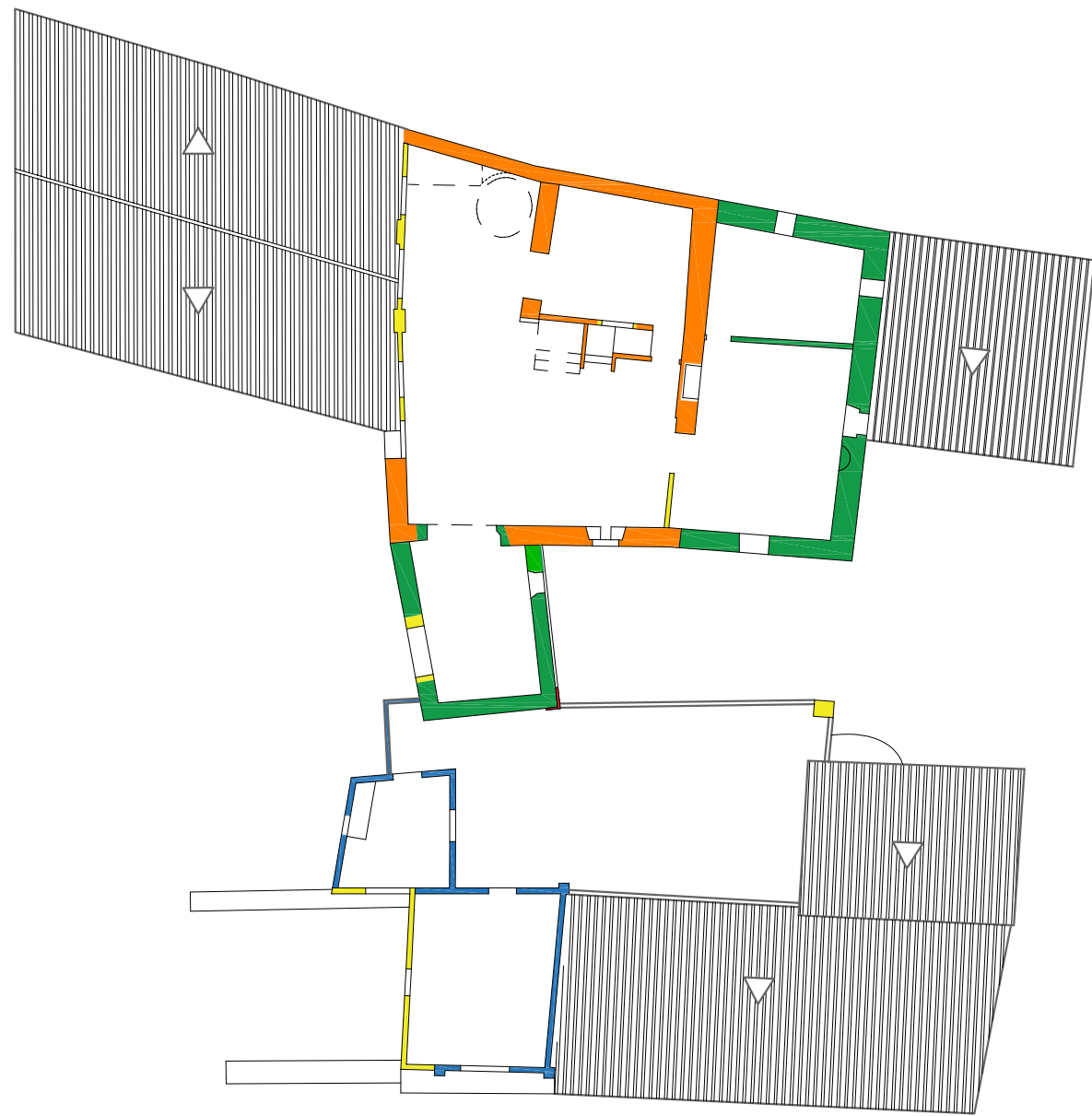

PLANTA BAIXA GENERAL i
PLANTA PIS AL SECTOR INFERIOR / W

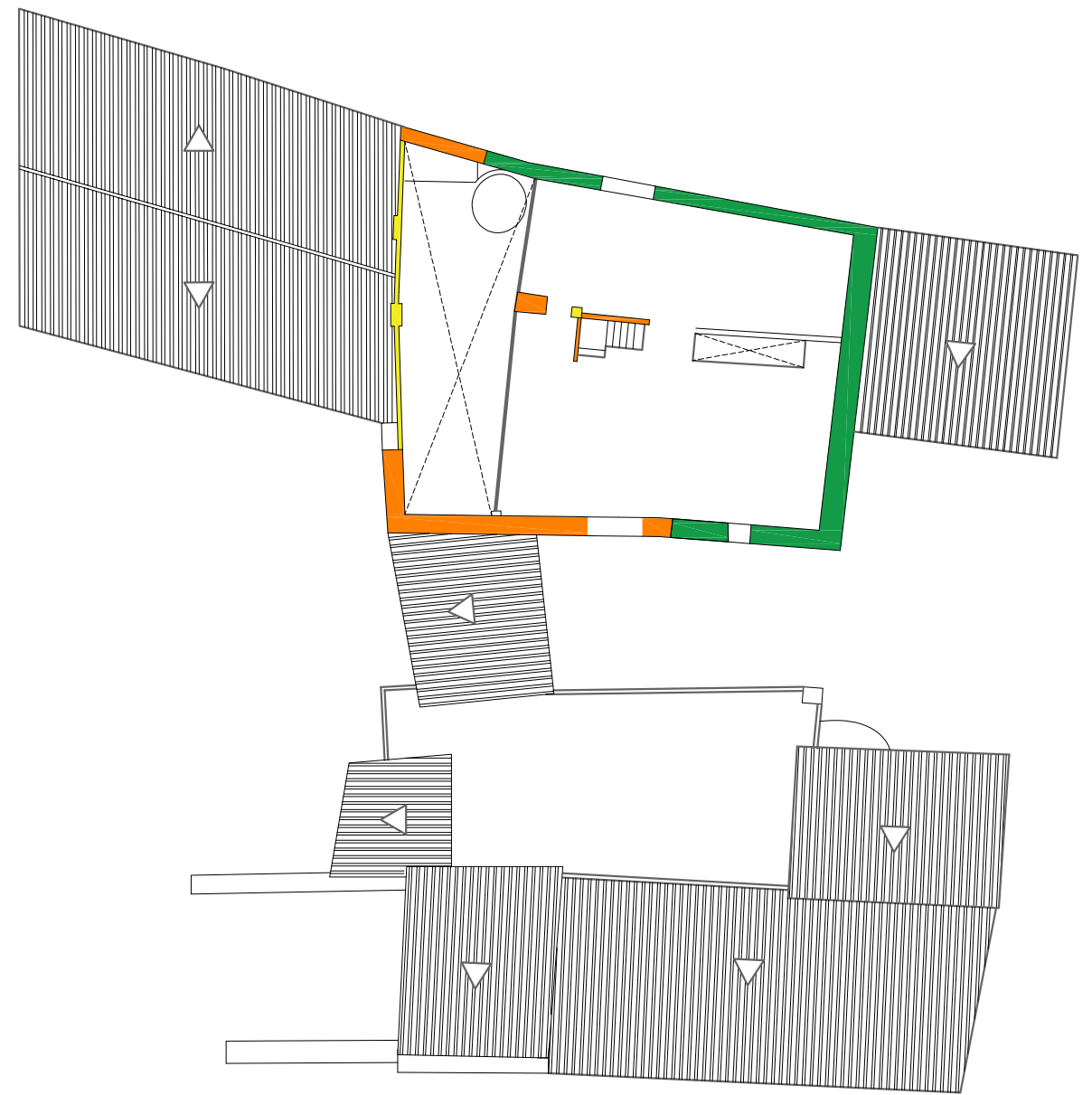

	Fase I. Primera meitat/mitjan segle XVII		Fase III. Segle XIX (cap a mitjan segle)		Obres de finals segle XX-inicis XIX
	Fase II. Primera meitat segle XVIII		Construccions probablement de la fase III		
	Construccions probablement de la fase II		Fase IV. Principis segle XX		

Estudi històric-arqueològic de Cal Batlet (polígon 11, parcel·la 9) El Pont d'Armentera, Alt Camp DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA: Moisès Díaz García			
Planta general amb indicació de les fases identificades			
	Autors: Planimetria base: L'APARADOR ARQUITECTES Tractament arqueològic: Moisès Díaz		MDG ARQ
	DIN A3	Escala: 1/200 	Juny de 2020 Núm. 8

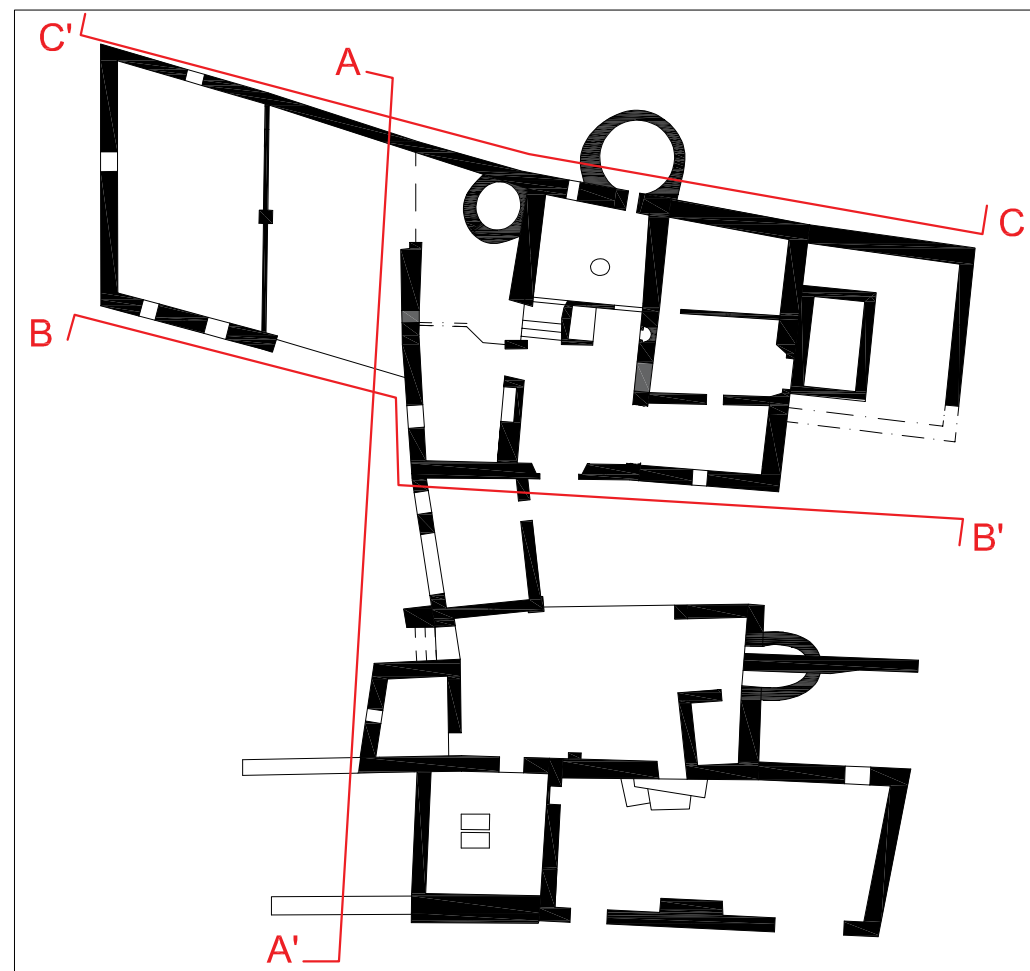
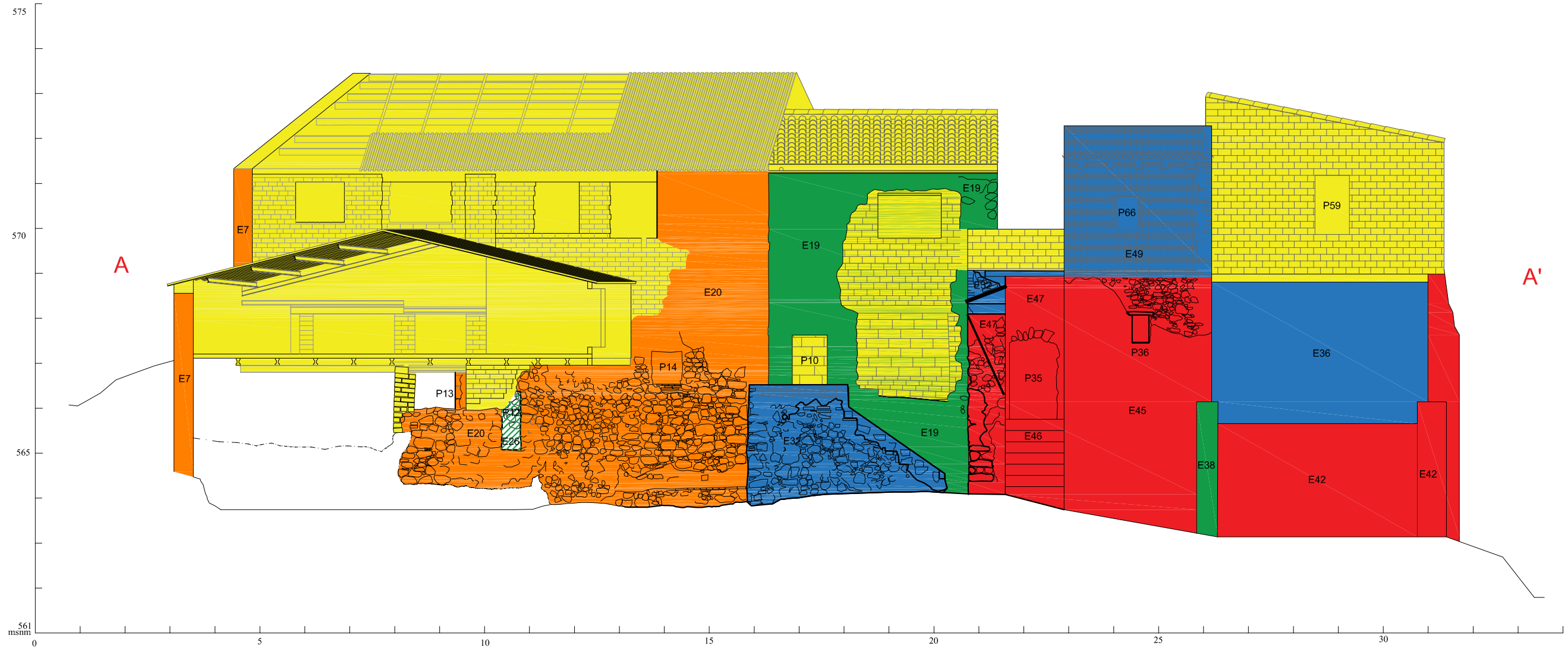
PLANTA PIS GENERAL

PLANTA GOLFES SECTOR A

	Fase I. Primera meitat/mitjan segle XVII		Fase IV. Principis segle XX
	Fase II. Primera meitat segle XVIII		Obres de finals segle XX-inicis XIX
	Fase III. Segle XIX (cap a mitjan segle)		

Estudi històric-arqueològic de Cal Batllet (polígon 11, parcel·la 9) El Pont d'Armentera, Alt Camp			
DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA: Moisès Díaz García			
	Planta general amb indicació de les fases identificades		
	Autors: Planimetria base: L'APARADOR ARQUITECTES Tractament arqueològic: Moisès Díaz		MDG ARQ
DIN A3	Escala: 1/200		Juny de 2020 Núm. 9

	Fase I. Primera meitat/mitjan segle XVII		Fase III. Segle XIX (cap a mitjan segle)
	Fase II. Primera meitat segle XVIII		Fase IV. Principis segle XX
	Possiblement fase II		Obres de finals segle XX-inicis XIX

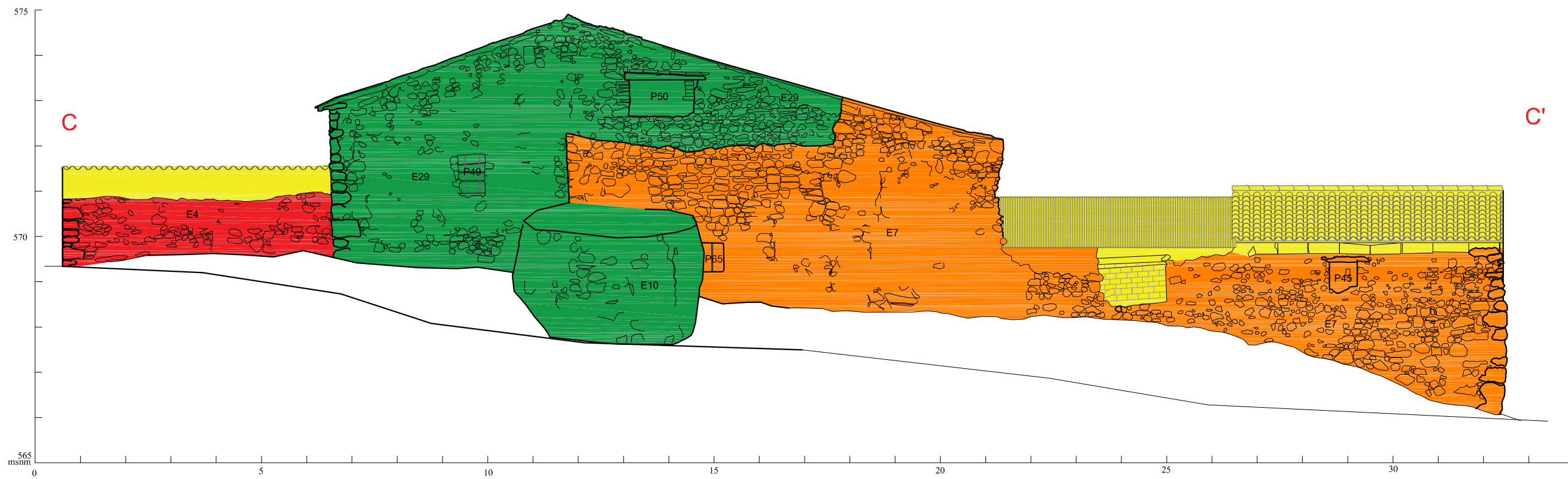
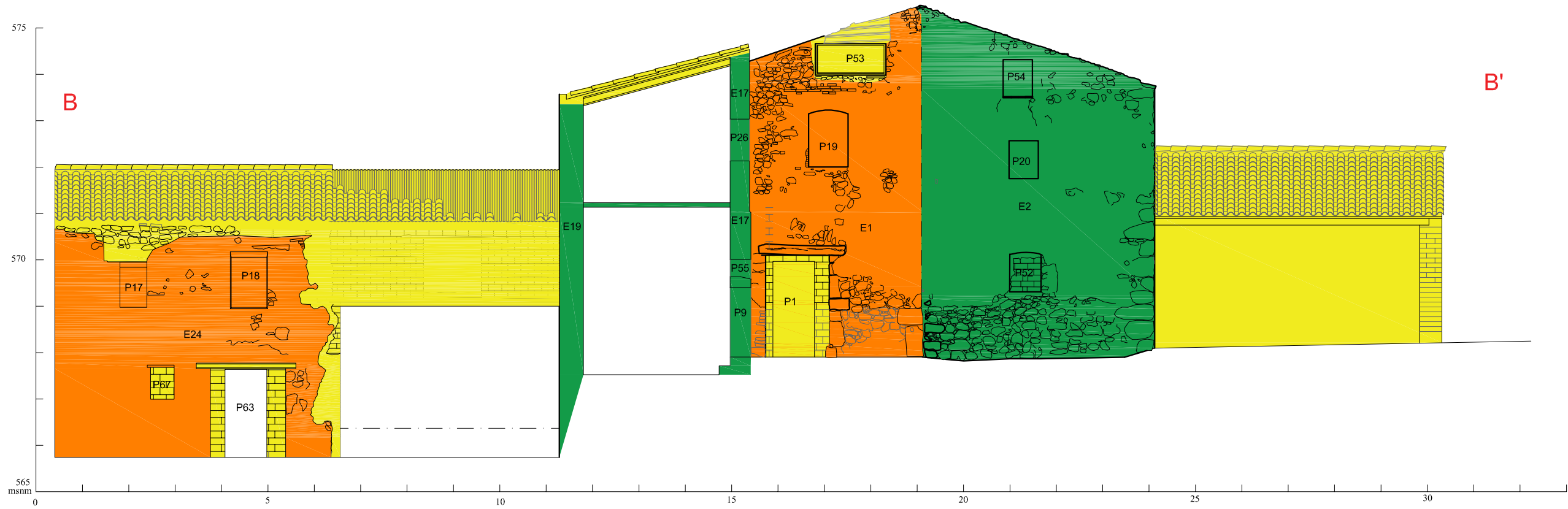
Estudi històric-arqueològic de Cal Batllet (polígon 11, parcel·la 9)
 El Pont d'Armentera, Alt Camp
 DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA: Moisès Díaz García

Planta croquis amb indicacions dels alçats-secció. Alçat-secció A-A' amb numeració d'estructures

Autors: Aixecaments d'alçats i seccions: L'APARADOR ARQUITECTES
 Tractament arqueològic: Moisès Díaz

DIN A3 Escala: 1/100 5 m Juny de 2020 Núm. 10

MDG ARQ

	Fase I. Primera meitat/mitjan segle XVII		Fase IV. Principis segle XX
	Fase II. Primera meitat segle XVIII		Obres de finals segle XX-inicis XIX
	Fase III. Segle XIX (cap a mitjan segle)		

Estudi històric-arqueològic de Cal Batllet (polígon 11, parcel·la 9)
 El Pont d'Armentera, Alt Camp
 DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA: Moisès Díaz García

Alçats-secció B-B' i C-C' amb numeració d'estructures

Autors: Aixecaments d'alçats i seccions: L'APARADOR ARQUITECTES
 Tractament arqueològic: Moisès Díaz

DIN A3 Escala: 1/100 0 5 m Juny de 2020 Núm. 11